

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

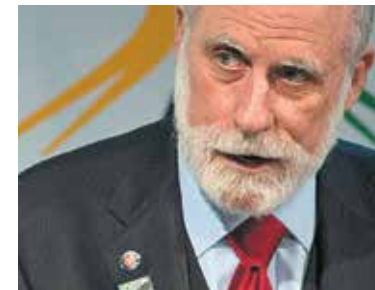
Τελικά θα συζητήσουμε
περί αναθεώρησης;

Τέσσερις καθηγητές του Πανεπιστημίου
Αθηνών μιλούν για τα πιθανά άρθρα
προς αναθεώρηση με γνώμονα
την ανάγκη για κοινωνική ειρήνη **Σ. 3-5**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ VINT CERF

«Ο εφιάλτης μου είναι οι ψηφιακοί
σκοτεινοί αιώνες...»

Ο «πατέρας» του διαδικτύου
μιλάει για τη διάβρωση
της εμπιστοσύνης λόγω
της αυξημένης παραπληροφόρησης **Σ. 14**

Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ, ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Κυριακή 30 Μαρτίου 2025

ΤΟ ΒΗΜΑ
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

www.uoa.gr

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ Χριστόφορος Πισσαρίδης

«Η Ελλάδα χρειάζεται νέα βιομηχανία»

- «**Η χώρα μας** πρέπει να εκσυγχρονίσει τη βιομηχανία της και να απεξαρτηθεί από τον τουρισμό» • «**Το δημόσιο χρέος** δεν είναι πλέον πρόβλημα»
- «**Ο τουρισμός** δεν μπορεί ποτέ να είναι ηγετικός κλάδος στην τεχνολογική επανάσταση, ενώ επιβαρύνει το περιβάλλον»
- «**Ανησυχώ** για τη νέα γεωπολιτική των ΗΠΑ» • «**Ο φόβος** μου είναι ότι δεν θα καταφέρουμε να ελέγξουμε την ανάπτυξη της **Τεχνητής Νοημοσύνης** με ανθρωποκεντρικό τρόπο, και τελικά θα χρησιμοποιηθεί για πολιτικούς σκοπούς ως όπλο πολέμου»

Οι πολιτικές για την Ελλάδα, η θέση της στο νέο πολυπολικό παγκόσμιο σύστημα, η ΕΕ, οι ανησυχίες, οι προκλήσεις και η συμβολή της Τεχνητής Νοημοσύνης στη νέα αγορά εργασίας

Τι λέει ο Νομπελίστας Καθηγητής Οικονομικών σερ Χριστόφορος Πισσαρίδης μιλώντας στον Καθηγητή Αριστείδη Σάμιτα, Αντιπρύτανη Οικονομικών και Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έρχεται στην Ελλάδα τον Απρίλιο και αναγορεύεται Επίτιμος Διδάκτορας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών **Σ. 10-11**

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Πρόεδροι της
Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας.
Απόφοιτοι
του Πανεπιστημίου Αθηνών

Οι οκτώ Πρόεδροι της Ελληνικής Δημοκρατίας κατά τη Μεταπολίτευση που ήταν μέλη της ακαδημαϊκής οικογένειας του μεγαλύτερου πανεπιστημίου στη χώρα **Σ. 20-21**

ΙΑΤΡΙΚΗ

Η «κόκκινη
γραμμή»
στο θέμα
της παχυσαρκίας

Ο Αλέξανδρος Κόκκινος και η Ευαγγελία Χαρμανδάρη από το Πανεπιστήμιο Αθηνών και ο Χρήστος Μαντζώρος από το Χάρβαρντ των ΗΠΑ μιλούν για την πάθηση **Σ. 7-9**

ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μετά το πτυχίο:
Μεταπτυχιακό
ή αναζήτηση θέσης
εργασίας;

Φοιτητές και φοιτήτριες του Πανεπιστημίου Αθηνών προβληματίζονται και εξομολογούνται τις αγωνίες τους: Ανασφάλεια, υποτίμηση των δημοσίων σπουδών, χαμηλοί μισθοί **Σ. 6**

Με δύο χρυσά μετάλλια, ένα αργυρό και τρία χάλκινα έφυγε από τον διεθνή διαγωνισμό Μαθηματικών SEEMOUS που έγινε στην Κορυτσά της Αλβανίας η εξαμελής ομάδα του Πανεπιστημίου Αθηνών. Χρυσό μετάλλιο πήραν οι Ορέστης Λιγνός και Αναστάσιος Παστός, αργυρό ο Δημήτρης Φωτόπουλος και χάλκινο οι Παναγιώτης Γλύπτης, Μανόλης Πετράκης, Λάμπρος Τέγος. Συνόδός της ομάδας ήταν ο μεταπτυχιακός φοιτητής Χρήστος Κατσαδούρης, που έχει διακριθεί σε μαθηματικούς διαγωνισμούς. Στη φωτογραφία από αριστερά προς τα δεξιά οι Χρ. Κατσαδούρης, Λ. Τέγος, Π. Γλύπτης, Ορ. Λιγνός, Αν. Παστός, Δ. Φωτόπουλος, Μ. Πετράκης

Εφημερίδα του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΚΔΟΤΗΣ

Γεράσιμος Σιάσος

Πρύτανης, Καθηγητής Καρδιολογίας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Ασημίνα Αντωνάρκου

Καθηγήτρια Τμήματος Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος

Ελένη Βασιλοπούλου

Εκτελεστική Διευθύντρια του Πανεπιστημίου Αθηνών

Δημήτρης ΚουτσομπόληςΜέλος Ε.Δι.Π. Τμήματος Επικοινωνίας
και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης**Ευθυμία Μπάσδρα**

Καθηγήτρια Ιατρικής Σχολής

Ιωάννης Παναγιωτόπουλος

Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας

Λαμπρινή ΠαπαδοπούλουΕπίκουρη Καθηγήτρια Τμήματος Επικοινωνίας
και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης**Σοφία Παπαϊωάννου**Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών, Διεθνών Σχέσεων και
Εξωστρέφειας, Καθηγήτρια Τμήματος Φιλολογίας**Μαρίνα Ρήγου**Επίκουρη Καθηγήτρια Τμήματος Επικοινωνίας
και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης**Έλενα Φλώκα**

Καθηγήτρια Τμήματος Φυσικής

Ελένη Ψωμά

Καθηγήτρια Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Αμάντα Ψυρρή

Καθηγήτρια Ιατρικής Σχολής

Οι φοιτητές και φοιτήτριες του Τμήματος Επικοινωνίας
και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης**Λαμπρινή Δρέλλα, Οδυσσέας Κράτσης,
Σύνθια Μπούσιου, Δημήτρης Πανουτσόπουλος,
Αγγελική Παπαδημητρίου,
Αγάπη Ελπίδα Παχατουρίδου**

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Μάρνου Παπαματθαίου

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Γιάννης Κούρτης

editorial

Η κρίση των θεσμών και η εμπιστοσύνη στο πανεπιστήμιο

Η συζήτηση σχετικά με την κρίση εμπιστοσύνης στους θεσμούς της φιλελεύθερης δημοκρατίας επανέρχεται συχνά-πυκνά, ιδιαίτερα σε περιόδους που χαρακτηρίζονται από μείζονα γεγονότα, πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά. Μια τέτοια συζήτηση ξεκίνησε πολύ έντονα και στα χρόνια της τελευταίας οικονομικής κρίσης στη χώρα μας. Επιπλέον, γεγονότα που έθεσαν σε δοκιμασία την επάρκεια της κρατικής μηχανής με καταστροφικά αποτελέσματα και απώλεια δεκάδων ανθρώπων όπως οι τραγωδίες στη Μάνδρα, το Μάτι και τα Τέμπη, επιδείνωσαν ακόμη περισσότερο την εμπιστοσύνη και την καχυποψία των πολιτών απέναντι στους θεσμούς. Την αμφισβήτηση φαίνεται να επηρεάζουν και γεγονότα της παγκόσμιας πολιτικής σκηνής αφήνοντας τελικά έντονο αποτύπωμα στην κρίση των πολιτών που εκδηλώνεται πολλές φορές με τρόπο δυναμικό επηρεάζοντας πολλές άλλες πτυχές της ζωής τους.

Η ελληνική κοινωνία χαρακτηριζόταν πάντα από χαμηλά επίπεδα κοινωνικής και πολιτικής εμπιστοσύνης, με αποτέλεσμα κάθε μείζον γεγονός να τη διαταράσσει και τελικά να την αποσθρώνει. Στις πρόσφατες δημοσκοπήσεις καταγράφεται ένα αρνητικό ισοζύγιο θετικών και αρνητικών γνώμων των πολιτών σε βασικούς θεσμούς όπως τα πολιτικά κόμματα, το κοινοβούλιο, τα συνδικάτα, οι υπερεθνικοί θεσμοί, οι τράπεζες και τα ΜΜΕ. Αντιθέτως, θετικό ισοζύγιο και εμπιστοσύνη των πολιτών καταγράφεται για τον θεσμό της Οικογένειας, των Ενόπλων Δυνάμεων και των Δημοσίων Πανεπιστημίων της χώρας.

Η εμπιστοσύνη των πολιτών προς το Ελληνικό Δημόσιο Πανεπιστήμιο αναδεικνύει τον καταλυτικό ρόλο που έχει παίξει η Δημόσια Παιδεία από ιδρύσεως του νεότερου ελληνικού κράτους. Σε δημοσκόπηση του προηγούμενου έτους η εμπιστοσύνη της κοινωνίας στα Δημόσια Πανεπιστήμια έφτασε σε ποσοστά άνω του 70%, αγγίζοντας το 80% για το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ίσως γιατί το Εθνικό μας Πανεπιστήμιο (ονομασία που είχε από το 1862 έως το 1922) αποτέλεσε τη μοναδική κοιτίδα παραγωγής γνώσης και πολιτισμού για έναν αιώνα μέχρι την ίδρυση των άλλων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της χώρας. Η εμπιστοσύνη αυτή των πολιτών αποτελεί ρήγμα φωτός και εν δυνάμει εύφορο έδαφος ανάκτησης της αξιοπιστίας στους γενικότερους θεσμούς.

Το Πανεπιστήμιο Αθηνών προσπλωμένο στις αρχές της αρίστης εκπαίδευσης, της προσφοράς νέας γνώσης, της διασύνδεσης με τα μεγαλύτερα παγκόσμια φόρα της γνώσης και της τεχνολογίας, θα συνεχίσει να λειτουργεί ως πνευματικός φάρος στην πατρίδα μας και ως πρεσβευτής του ελληνικού φωτός στον κόσμο. Μέσα σε αυτό το διάχυτο κλίμα χαμηλής εμπιστοσύνης στους θεσμούς, η εμπιστοσύνη των πολιτών στο Πανεπιστήμιο μας γεμίζει με σεβασμό, υποχρέωση και ευθύνη. Υποχρέωση και ευθύνη γιατί η υπεράσπιση των θεμελιωδών θεσμών της δημοκρατίας μας και η εμπιστοσύνη των πολιτών σε αυτούς είναι ένας διαρκής αγώνας δημοκρατίας. Στον αγώνα αυτόν το Πανεπιστήμιο Αθηνών από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα παραμένει στην πρώτη γραμμή.

Του
**Γεράσιμου
Σιάσου**

Πρύτανης
του Εθνικού και
Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου
Αθηνών

Θέμα

Ξεκίνησε η συζήτηση για την αναθεώρηση του Συντάγματος Η επιλογή της ηγεσίας της Δικαιοσύνης

Εν όψει της επικείμενης συνταγματικής αναθεώρησης, είναι ιδιαίτερα χρήσιμο να συζητηθούν και πιθανές παρεμβάσεις σε συνταγματικές διατάξεις που αφορούν τη Δικαιοσύνη, έναντι της οποίας καταγράφεται τα τελευταία έτη έντονη δυσπιστία των ελλήνων πολιτών.

Εν γένει, η εμπιστοσύνη των πολιτών στη Δικαιοσύνη δοκιμάζεται κυρίως όταν αυτή βραδυπορεί ή όταν τίθεται εν αμφιβόλω η ανεξαρτησία της. Αν φθάσει δε να κλονιστεί σοβαρά η εμπιστοσύνη αυτή, τότε κινδυνεύει ακόμη και η κοινωνική ειρήνη.

Η δυσπιστία των ελλήνων πολιτών έναντι της Δικαιοσύνης φαίνεται να έχει ποικίλα αίτια. Πέραν των σημαντικών καθυστερήσεων στην έκδοση των αποφάσεων, διάφορες εξελίξεις σε σοβαρές υποθέσεις δημοσίου ενδιαφέροντος ευλόγως προβληματίζουν και δυσαρεστούν την κοινή γνώμη. Δημιουργείται δε ενίοτε η εντύπωση περί ύπαρξης σχέσεων εξάρτησης μεταξύ της Δικαιοσύνης και της (εκάστοτε) κυβερνητικής πλειοψηφίας.

Προκειμένου να μην γειρυνονται εύκολα υποψίες περί φεβοριτισμού υπέρ της εκάστοτε κυβερνητικής πλειοψηφίας, θα πρέπει να επανεξετασθεί στη χώρα μας πρωτίστως ο τρόπος επιλογής των ανωτάτων δικαστών - ζήτημα που έχει αναδειχθεί και στις Εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Κράτος Δικαίου στην Ελλάδα. Η επιλογή της ηγεσίας της Δικαιοσύνης έχει κομβική σημασία, καθώς αυτή έχει τον τελευταίο και αποφασιστικό λόγο στα θέματα της Δικαιοσύνης, ενώ συγχρόνως ασκεί τον πειθαρχικό έλεγχο επί των δικαστών των κατώτερων βαθμίδων - ιδιαίτερη δε ισχύ έχει ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, που είναι και επικεφαλής των δικωκτικών αρχών της χώρας (βλ. και *Ράμμο*, σε Νομαρχία, 8.11.24).

Πρόσφατα, και ακριβώς ως απάντηση της ελληνικής κυβέρνησης στις σχετικές αιτιάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προβλέφθηκε με το άρθ. 27 του Ν. 5123/2024 η διατύπωση γνώμης για την επιλογή των Προέδρων και των Αντιπροέδρων του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτι-

κού Συνεδρίου, καθώς και του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου από τις Ολομέλειες των Ανωτάτων Δικαστηρίων, κατόπιν σχετικής μυστικής ψηφοφορίας μεταξύ των μελών τους. Πρακτικά, δηλαδή, όλα τα μέλη ενός Ανωτάτου Δικαστηρίου θα συνέρχονται και θα ψηφίζουν (σε μυστική ψηφοφορία) τα πρόσωπα που θα προταθούν από την Ολομέλεια για την κατάληψη των ηγετικών θέσεων του Δικαστηρίου. Πρόκειται για ένα θετικό κατ' αρχήν βήμα προς την κατεύθυνση ενίσχυσης της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης από τον εναγκαλισμό της εκτελεστικής εξουσίας.

Και πάλι, βεβαίως, η τελική απόφαση για τις σχετικές επιλογές θα λαμβάνεται από το Υπουργικό Συμβούλιο (ΥΣ). Και

Του
**Αντώνη
Καραπαζού**

Καθηγητή στη
Νομική Σχολή του
Πανεπιστημίου
Αθηνών

επειδή η γνώμη των Ολομελειών δεν μπορεί, κατά το ισχύον Σύνταγμα (άρθ. 90 § 5), παρά να είναι απλή (μη δεσμευτική), το ΥΣ θα μπορεί, θεωρητικά, να επιλέξει και άλλα πρόσωπα, πέρα από τα προταθέντα. Το ίδιο, εξάλλου, ίσχυε μέχρι πρότινος και για την αντίστοιχη γνώμη της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής (που διατυπώνεται επί καταλόγου προεπιλεγέντων από τον υπουργό Δικαιοσύνης προσώπων). Στη νεοεισαχθείσα ρύθμιση παραμένει και η τελευταία αυτή γνώμη της Διάσκεψης μετά την παροχή της γνώμης των Ολομελειών, κάτι που πρακτικά σημαίνει ότι το ΥΣ θα λαμβάνει δύο λίστες-γνώμες, οι οποίες θα περιέχουν ενδεχομένως και διαφορετικά προτεινόμενα πρόσω-

πα. Βεβαίως, στην πράξη η γνώμη των Ολομελειών δεν μπορεί παρά να έχει ιδιαίτερη βαρύτητα, παράγοντας μάλιστα μία *de facto δεσμευτικότητα* (έτσι Γώγος, σε ημερίδα της διαΝΕΟσις για τη Δικαιοσύνη, 19.2.25).

Δίχως αμφιβολία, η νέα ρύθμιση δίνει το έναυσμα για μία συζήτηση για την αναθεώρηση του ίδιου του άρθ. 90 § 5 Συντ.: Μεταξύ άλλων, θα μπορούσε να ανοίξει ο δρόμος για τη μετατροπή της γνώμης των Ολομελειών σε σύμφωνη, έτσι ώστε να είναι πλέον ρητώς δεσμευτική για το ΥΣ. Ειδικότερα, θα μπορούσαν όλα τα μέλη ενός Ανωτάτου Δικαστηρίου να ψηφίζουν 4-5 πρόσωπα από τα 10-15 αρχαιότερα μέλη του Δικαστηρίου και, εν συνεχεία, το ΥΣ να επιλέγει αναγκαστικά ένα από αυτά. Αυτό θα συνιστούσε, κατά τη γνώμη μου, ένα πιο ολοκληρωμένο βήμα προς την κατεύθυνση μιας αρμονικής εξισορρόπησης μεταξύ των δύο εξουσιών (δικαστικής και εκτελεστικής). Κατ' εμέ, δε, η τελική εμπλοκή του ΥΣ είναι αναγκαία με βάση την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, προσφέρει δηλαδή την απαραίτητη λαϊκή νομιμοποίηση, καθώς η κυβέρνηση απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της Βουλής. Όπως εύστοχα επισημαίνεται στη θεωρία, «πρέπει να διασφαλίζεται τουλάχιστον ένα σημείο διεπαφής του δικαιοδοτικού μηχανισμού με την κυβέρνηση ως φορέα της εμπιστοσύνης της Βουλής» (και πάλι Γώγος, όπ.π.).

Εγκρατες συναδελφοί έχουν καταθέσει στον δημόσιο διάλογο και άλλες ενδιαφέρουσες προτάσεις για τη βελτίωση της διαδικασίας επιλογής των ανωτάτων δικαστών (όπως λ.χ. την επιλογή τους με αυξημένη πλειοψηφία από την Ολομέλεια της Βουλής, από συγκεκριμένο δε κατάλογο υποψηφίων που θα έχουν αποστειλεί οι Ολομέλειες των Ανωτάτων Δικαστηρίων (βλ. ενδεικτ. *Ράμμο*, όπ.π., συναφώς *Σταθόπουλο*, εφημ. «Τα Νέα» της 14-15.12.24). Στο πλαίσιο της επικείμενης συνταγματικής αναθεώρησης, όλες οι σχετικές προτάσεις θα πρέπει να συζητηθούν σοβαρά, καθώς είναι επιβεβλημένη πλέον η αποκατάσταση της δημόσιας εμπιστοσύνης στη Δικαιοσύνη.

Η συζήτηση για τις αλλαγές σε συνταγματικές διατάξεις, η δυσπιστία των Ελλήνων πολιτών και η ανάγκη για κοινωνική ειρήνη

Γνώμη

Η Βουλή στο κέντρο
του πολιτεύματος

Στον αγγλικό κοινοβουλευτισμό η Βουλή χαρακτηρίζεται ως ο ήλιος του νομικού συστήματος. Ωστόσο, η ενίσχυση της εκτελεστικής εξουσίας ήδη από τον Μεσοπόλεμο δεν επιβεβαιώνει τον χαρακτηρισμό αυτόν, ούτε στη Μεγάλη Βρετανία ούτε στα άλλα κοινοβουλευτικά συστήματα, περιλαμβανομένου του ελληνικού. Για πολλούς λόγους θα πρέπει να αναβαπτιστεί ο ρόλος της Βουλής. Πρώτον, μόνη η Βουλή – και όχι οποιοδήποτε άλλο όργανο – είναι ο αντιπρόσωπος του έθνους, καθώς και το μόνο άμεσα εκλεγμένο όργανο του κράτους, τουλάχιστον από τα κεντρικά. Δεύτερον, η Βουλή λειτουργεί με περισσότερη δημοσιότητα και διαφάνεια σε σύγκριση με τα λοιπά όργανα του κράτους. Τρίτον, η Βουλή είναι όργανο πολυπρόσωπο και, συνεπώς, αναγκαίως περισσότερο πλουραλιστικό και, μακροπρόθεσμα, λιγότερο ελέγξιμο. Με τα τρία αυτά χαρακτηριστικά της η Βουλή δικαίως τοποθετείται στο κέντρο της δημοκρατίας μας.

Στην προοπτική μιας νέας συνταγματικής αναθεώρησης ο κομβικός ρόλος της Βουλής θα πρέπει να αναδειχτεί. Η Βουλή δεν στηρίζει μόνο την κυβέρνηση, αλλά και αφενός την ελέγχει και συνιστά αντίβαρο σε όποια τάση αυταρχισμού της εκτελεστικής εξουσίας, αφετέρου μεταλαμπαδεύει τη βούληση του λαού στην άσκηση της εξουσίας. Με άλλα λόγια η Βουλή ασκεί, πρώτον, ελεγκτική λειτουργία, δεύτερον, λειτουργία αντιβάρου, καθώς και, τρίτον, μεσολαβητική λειτουργία μεταξύ του λαού και της κυβερνήσεως.

Προκειμένου να ενισχυθεί ο ελεγκτικός ρόλος της Βουλής, είναι αναγκαία να κατοχυρωθούν ρητά στο Σύνταγμα τα δικαιώματα της κοινοβουλευτικής μειοψηφίας, πρωτίστως κατά τη λειτουργία των εξεταστικών και προανακριτικών και των λοιπών επιτροπών της Βουλής, ήτοι δικαιώματα θέσης ερωτημάτων, κλήτευσς μαρτύρων και παραγγελίας αποδείξεων.

Ο ρόλος της Βουλής ως αντιβάρου μπορεί να ενισχυθεί, εάν ανατεθούν σε αυτήν εξουσίες που ασκούνται επί του παρόντος, είτε κατά κυριολεξία είτε εμμέσως, από την κυβέρνηση, υπό την προϋπόθεση ότι η απόφαση της Βουλής θα λαμβάνεται με αυξημένη πλειοψηφία. Τέτοιες εξουσίες μπορεί να είναι η επιλογή των μελών των ανεξαρτήτων αρχών, καθώς και η τελική επιλογή της ηγεσίας της Δικαιοσύνης. Η ανεξαρτησία και το κύρος των οικείων οργάνων μόνον να ωφεληθεί μπορεί από τη δημοσιότητα και τον πολυκεντρικό χαρακτήρα της κοινοβουλευτικής διαδικασίας. Τέλος, η μεσολαβητική και αντιπροσωπευτική λειτουργία της Βουλής μπορεί να ενισχυθεί με το άνοιγμα του κοινοβουλίου προς τους πολίτες, με την οργάνωση δηλαδή συμμετοχικών διαδικασιών ακροάσεων και διαβουλεύσεων που θα φέρνουν – σε όλη τη διάρκεια του εκλογικού κύκλου – τον αντιπρόσωπο σε επαφή με τον αντιπροσωπευόμενο με θεσμικό και διαφανή τρόπο σε προγραμματική και όχι μικροπολιτική βάση.

Κοντολογίς, στο μέλλον πρέπει να αντιμετωπίσουμε με λιγότερο φοβικό τρόπο το βασικό διαβουλευτικό όργανο του πολιτεύματος, τη Βουλή. Ο καλύτερος τρόπος για να προστατευθεί η δημοκρατία μας στον, όπως αναδεικνύεται, μακρύ εικοστό πρώτο αιώνα που έχουμε μπροστά μας, είναι η περισσότερη δημοκρατία.

Της **Βασιλικής Χρήστου**

Επικουρως
Καθηγήτριας
Συνταγματικού
Δικαίου, Νομική
Σχολή ΕΚΠΑ

«Ο καλύτερος τρόπος για να προστατευθεί η δημοκρατία μας στον, όπως αναδεικνύεται, μακρύ εικοστό πρώτο αιώνα που έχουμε μπροστά μας, είναι η περισσότερη δημοκρατία»

Γνώμη

Αναθεώρηση του Συντάγματος:
Το παρελθόν και οι προκλήσεις του μέλλοντος

Το Σύνταγμα του 1975 αναθεωρήθηκε τέσσερις φορές. Η πρώτη συνταγματική αναθεώρηση του 1986 υπήρξε συγκρουσιακή και μονοθεματική, έχοντας ως μοναδικό αντικείμενο τον περιορισμό των «υπερεξουσιών» του Προέδρου της Δημοκρατίας. Στο πλαίσιο αυτό, καταργήθηκαν αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας, όπως η κύρωση των νόμων, η πρόωπη διάλυση της Βουλής σε περίπτωση προφανούς δυσαρμονίας της σύνθεσης της Βουλής με το λαϊκό αίσθημα και η δυνατότητά του να απευθύνει διάγγελμα στον λαό και να κηρύσσει μόνος του τη χώρα σε κατάσταση πολιορκίας.

Η συνταγματική αναθεώρηση που ολοκληρώθηκε το 2001 ήταν συναινετική και πολυθεματική. Χωρίς να επιφέρει ριζικές μεταβολές στο συνταγματικό κείμενο, τροποποίησε το ένα τρίτο περίπου των συνταγματικών διατάξεων και κινήθηκε σε μια εκουχρονιστική κατεύθυνση. Ενδεικτικά αναφέρονται η προσθήκη νέων δικαιωμάτων, όπως της συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, και η κατοχύρωση πέντε ανεξάρτητων διοικητικών αρχών.

Η επόμενη συνταγματική αναθεώρηση του 2008 ήταν περιορισμένης έκτασης και οδήγησε στην τροποποίηση τριών μόνο συνταγματικών διατάξεων, με κυριότερη από αυτές την κατάργηση του απόλυτου επαγγελματικού ασυμβίβαστου των βουλευτών που είχε θεσπιστεί το 2001. Η τελευταία συνταγματική αναθεώρηση του 2019 υπήρξε «σημειακή», επιχειρώντας να αντιμετωπίσει ορισμένες δυσλειτουργίες του πολιτεύματος. Έτσι και πέρα από τη διευκόλυνση σύστασης εξεταστικών επιτροπών από την αντιπολίτευση, η κυριότερη μεταβολή συνίσταται στην εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας ακόμη και με απλή πλειοψηφία στη Βουλή, αποσυνδέοντας έτσι τη δια-

Του
Σπύρου Βλαχόπουλου

Καθηγητή
Νομικής Σχολής
και μέλους
Συμβουλίου
Διοίκησης του
Πανεπιστημίου
Αθηνών

Τα άρθρα που «ανοίγουν»
προς συζήτηση

Πέντε συνταγματικές ρυθμίσεις θα απασχολήσουν τον πολιτικό και νομικό κόσμο της χώρας τους επόμενους μήνες

Άρθρο 106 (αναγκαστική εξαγορά επιχειρήσεων): «...μπορεί να ρυθμίζονται με νόμο τα σχετικά με την εξαγορά επιχειρήσεων ή την αναγκαστική συμμετοχή σε αυτές του Κράτους ή άλλων δημόσιων φορέων, εφόσον οι επιχειρήσεις αυτές έχουν χαρακτήρα μονοπωλίου ή ζωτική σημασία για την αξιοποίηση των πηγών του εθνικού πλούτου, ή έχουν ως κύριο σκοπό την παροχή υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο...».

Άρθρο 90 (επιλογή της ηγεσίας της Δικαιοσύνης): «Οι προαγωγές στις θέσεις του Προέδρου και του Αντιπροέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου ενεργούνται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, με επιλογή μεταξύ των μελών του αντιστοιχού ανώτατου δικαστηρίου, όπως νόμος ορίζει. Η προαγωγή στη θέση του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου ενεργείται με όμοιο διάταγμα...».

Άρθρο 16 (Πανεπιστήμια): «Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα

5

τουλάχιστον άρθρα του Συντάγματος αποτελούν αντικείμενο των επιστημονικών συζητήσεων που έχουν ξεκινήσει εδώ και αρκετούς μήνες

δικασία εκλογής του από το ενδεχόμενο πρόωρων εκλογών. Περαιτέρω, μειώθηκε η απαιτούμενη πλειοψηφία για την ανάδειξη των μελών των Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών από τα τέσσερα στα τρία πέμπτα της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής, ενώ προβλέφθηκε η λαϊκή νομοθετική πρωτοβουλία: με υπογραφή πεντακοσίων χιλιάδων πολιτών με δικαίωμα ψήφου μπορούν να εισάγονται προτάσεις νόμων στη Βουλή. Η τόσο σημαντική αυτή θεσμική καινοτομία ουδέποτε λειτούργησε, αφού ακόμα δεν θεσπίστηκε ο εκτελεστικός του Συντάγματος νόμος.

Όσον αφορά την επόμενη συνταγματική αναθεώρηση, θα ήταν λάθος να προσπεράσουμε το γεγονός ότι η δημοκρατία μας πλέον έχει «κουράσει», όπως αποδεικνύεται από τη μεγάλη αποχή των πολιτών από τις εκλογικές διαδικασίες και την άνοδο του λαϊκισμού. Αλλά και σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, το 13,3% των Ελλήνων πιστεύει ότι υπάρχει καλύτερο πολίτευμα από την κοινοβουλευτική δημοκρατία, το 13% θεωρεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η δικτατορία είναι ίσως προτιμότερη από τη δημοκρατία, ενώ το 69,7% δηλώνει δυσαρεστημένο από τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η δημοκρατία στην Ελλάδα. Ήρθε λοιπόν η ώρα να σκεφτούμε πρωτότυπα και στο επίπεδο της συνταγματικής αναθεώρησης. Να εκσυγχρονίσουμε το Σύνταγμά μας και να το προσαρμόσουμε στη νέα πραγματικότητα. Όχι μόνο να καταργήσουμε παρωχημένες διατάξεις που δίνουν την εντύπωση ενός «τεχνολογικά αναφάβητου» Συντάγματος, αλλά και να τολμήσουμε την εισαγωγή νέων διατάξεων, που θα αναφέρονται λ.χ. σε αποτελεσματικά θεσμικά αντίβαρα, στην ενίσχυση του ελεγκτικού ρόλου της Βουλής, στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, στην τεχνητή νομοσύνη, στη ρύθμιση του Διαδικτύου, στην απλούστευση της απονομής της δικαιοσύνης και σε πολλά άλλα. Σε κάθε πάντως περίπτωση ένα είναι το σίγουρο: Το Σύνταγμά μας, όσο πετυχημένο και αν αποδείχθηκε, χρειάζεται ένα γερό «lifting».

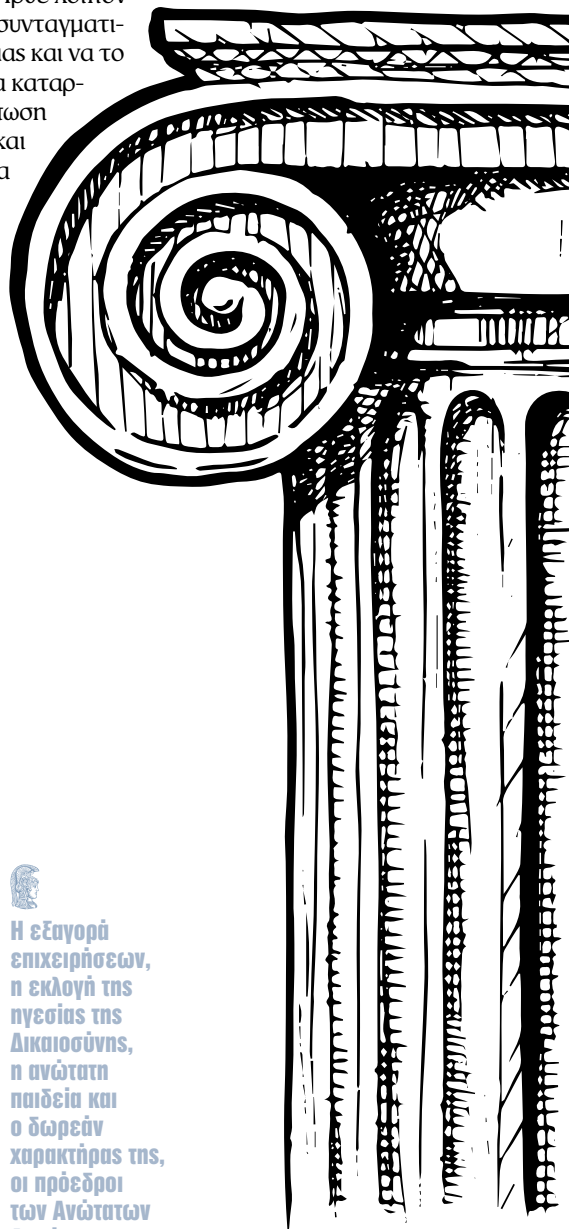
που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. Τα ιδρύματα αυτά τελούν υπό την εποπτεία του Κράτους, έχουν δικαίωμα να ενισχύονται οικονομικά από αυτό και λειτουργούν σύμφωνα με τους νόμους που αφορούν τους οργανισμούς τους... Η σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες απαγορεύεται...».

Άρθρο 101 Α (επιλογή των μελών των ανεξάρτητων αρχών): «Τα πρόσωπα που στελεχώνουν τις ανεξάρτητες αρχές πρέπει να έχουν τα ανάλογα προσόντα, όπως νόμος ορίζει. Η επιλογή τους γίνεται με απόφαση της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής. Η απόφαση λαμβάνεται με πλειοψηφία των τριών πέμπτων των μελών της».

Άρθρο 110: (αναθεώρηση του Συντάγματος): «Η ανάγκη της αναθεώρησης του Συντάγματος διαπιστώνεται με απόφαση της Βουλής που λαμβάνεται, ύστερα από πρόταση πενήντα τουλάχιστον βουλευτών, με πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των μελών της σε δύο ψηφοφορίες που απέχουν μεταξύ τους έναν τουλάχιστον μήνα. Αφού η αναθεώρηση αποφασιστεί από τη Βουλή, η επόμενη Βουλή, κατά την πρώτη σύνοδό της, αποφασίζει με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των μελών της σχετικά με τις αναθεωρητέες διατάξεις».

Να εκσυγχρονίσουμε το Σύνταγμά μας και να το προσαρμόσουμε στη νέα πραγματικότητα. Όχι μόνο να καταργήσουμε απλά τις παρωχημένες διατάξεις

Η εξαγορά επιχειρήσεων, η εκλογή της ηγεσίας της Δικαιοσύνης, η ανώτατη παιδεία και ο δωρεάν χαρακτήρας της, οι πρόεδροι των Ανώτατων Αρχών και η ίδια η... αναθεώρηση του Συντάγματος

Γνώμη

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και το Σύνταγμα

Του
Νίκου
Παπασπύρου

Αναπληρωτή
Καθηγητή
Συνταγματικού
Δικαίου

Η χώρα μας υπό το Σύνταγμα του 1975 γνώρισε έναν αυτορρυθμιζόμενο δικομματισμό. Απόλαυσε σταθερότητα και, έως το 2010, κοινωνική συμπερίληψη. Αυτό το μοντέλο πολιτικής σταθεροποίησης όμως δεν ανέχθηκε θεσμούς συναινετικής άσκησης της εξουσίας, ενώ καλλιέργησε την ασυνέχεια στη δημόσια πολιτική. Κυρίαρχο μοτίβο ήταν η συγκέντρωση της εξουσίας στην πλειοψηφία. Έτσι, με την αναθεώρηση του Συντάγματος του 1986, αφαιρέθηκαν όχι μόνο οι «υπέρμετρες» εξουσίες του Προέδρου, αλλά διακηρύχθηκε και ο διεκπεραιωτικός ρόλος του. Στην αναθεώρηση του 2019 προβλέφθηκε η (αρχίθεν) εκλογή με σχετική πλειοψηφία, ώστε η εκάστοτε κυβέρνηση να έχει τα χέρια της λυμένα. Ακόμη και με 75 ψήφους εκλέγεται πλέον Πρόεδρος. Και τώρα προτείνεται η μονή θητεία, ώστε αυτός να είναι πλήρως αναλώσιμος. Σαν πρόεδρος ανεξάρτητης αρχής. Η γνώμη μας είναι ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας πρέπει να εκλέγεται στο πλαίσιο συναινετικής διαδικασίας και να έχει ήπιες, αλλά αποτελεσματικές αρμοδιότητες. Είναι χρήσιμος όταν μπορεί να συγκρατεί δικαστικές τάσεις του πλειοψηφικού συστήματος, καλλιεργεί συνδιαλλαγή και εξασφαλίζει ορισμένες δικαιοκρατικές εγγυήσεις.

Η συναινετική εκλογή είναι σημαντική για να νομιμοποιεί την άσκηση των αρμοδιοτήτων. Πώς μπορεί να επιτευχθεί με συνταγματική αναθεώρηση; Μία λύση, την οποία προτείναμε το 2019, είναι η παράταση της θητείας του απερχόμενου Προέδρου ενόσω δεν επιτυγχάνεται αυξημένη πλειοψηφία.

Η συναινετική εκλογή είναι σημαντική και σήμερα, διότι ο Πρόεδρος διατηρεί αξιόλογες εξουσίες. Για παράδειγμα, αναπέμπει στους υπουργούς σχέδια κανονιστικών διαταγμάτων που θεωρούνται μη νόμιμα από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Έχει αυξημένη ρυθμιστική ευχέρεια κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου. Έτσι, μπορεί να αντιταχθεί στην έκδοση προπετών πράξεων νομοθετικού περιεχομένου, διότι τότε δεν υπάρχει Βουλή που να ελέγχει την κυβέρνηση. Συναφώς, ο Πρ. Παυλόπουλος είχε αποσχει από την προαγωγή σε θέσεις ευθύνης ανώτατων δικαστικών λειτουργών μετά τη διάλυση της Βουλής το 2019. Τέλος, μετά από εκλογές, αν οι διερευνητικές εκλογές αποτύχουν άκαρπες, ο Πρόεδρος καλείται να «επιβεβαιώσει» την αδυναμία σχηματισμού κοινοβουλευτικής κυβέρνησης πριν διαλύσει τη Βουλή.

Εφόσον επανέλθουμε σε σύστημα συναινετικής εκλογής, νέες αρμοδιότητες μπορούν να συμπεριλάβουν την κάλυψη κενών που αφήνει το αμιγώς πολιτικό σύστημα (π.χ. διορισμός σε θέσεις ανεξάρτητων αρχών αν δεν συνεννοούνται τα κόμματα) ή την ανάσχεση αντισυνταγματικών πρωτοβουλιών, κατόπιν γνωμοδότησης του ΣτΕ. Σημαντικό ρόλο μπορεί να έχει ο Πρόεδρος, και έχει διεθνώς, όταν οι εκλογές δεν δίδουν αυτοδυναμία. Τέλος, να μπορεί να ενεργοποιεί το πολιτικό σύστημα, με τον λόγο του ή με σύγκληση συμβουλίου πολιτικών αρχηγών, όταν εκείνο υπνώττει. Αυτές οι σκέψεις ίσως ενοχλούν ένα πολιτικό σύστημα που προτιμά άχρωμους Προέδρους, συγκέντρωση εξουσίας και κομματική πόλωση. Ωστόσο, οι πολίτες χρειάζονται έναν ή μία Πρόεδρο που να έχει την πολυτέλεια να προβληματίζεται για το τι γράφουν τα παιδιά μας στους τοίχους.

Η συναινετική εκλογή είναι σημαντική και σήμερα, καθώς ο Πρόεδρος διατηρεί αξιόλογες εξουσίες

→ Η συζήτηση με τέσσερις νέους και νέες που φοιτούν σε διαφορετικά Τμήματα του Πανεπιστημίου Αθηνών, οι ελπίδες, αλλά και οι φόβοι και οι αγωνίες τους

Της **Σύνθιας Μπούσιου**

Σε μια εποχή που συχνά απομακρύνει την ελπίδα, τη φιλοδοξία και το όραμα για ένα μέλλον φωτεινό και δημιουργικό, οι φοιτητές και η νέα γενιά της χώρας είναι η υπενθύμιση πως, παρά την πολιτική ρευστότητα, την οικονομική αβεβαιότητα και τις ασταθείς συνθήκες, η επιθυμία τους να κατακτήσουν τα όνειρά τους δεν θα πάψει ποτέ να υπάρχει. Τα όνειρά αυτά δεν θα μπορούσαν, φυσικά, να μη συμπεριλαμβάνουν την επαγγελματική τους πορεία και τη θέση που φιλοδοξεί να κατακτήσει κάθε ένας στην κοινωνία που ζει.

Δεν συζητάμε, όμως, ίσως αρκετά, για το τι συμβαίνει κάπου ανάμεσα στη στιγμή που θα φορέσουμε την τήβεννο της ορκωμοσίας μας και στην πρώτη μας ημέρα ως εργαζόμενοι. Εργαζόμενοι σε μία θέση για την οποία όλοι μας, στις σχολικές τάξεις, τις φροντιστηριακές αίθουσες και τα πανεπιστημιακά έδρανα, σκυμμένοι πάνω από ένα βιβλίο, μοχθήσαμε. Η επιθυμία μας αυτή για το επάγγελμα των ονειρών μας δεν έγκειται, φυσικά, αποκλειστικά στην εξασφάλιση ενός άνετου οικονομικά μέλλοντος. Η άσκηση του επαγγέλματός μας αποτελεί το εισιτήριο για τη συνεισφορά μας σε έναν κόσμο πιο βιώσιμο, το... «λίθαράκι» μας για τη δημιουργία μιας ανθρωπότητας πιο ανθρωπίνης, αλλά και έναν σημαντικό παράγοντα για τον τρόπο με τον οποίο εμείς οι ίδιοι αντιλαμβανόμαστε και τοποθετούμε τον εαυτό μας στον κόσμο.

Η επόμενη ημέρα

Μεταπτυχιακό ή αναζήτηση θέσης εργασίας; Στρατός ή πρακτική; Ελλάδα ή εξωτερικό; Ευκαιριακή, «στο πόδι», δίχως συσχετισμό με το πτυχίο μας δουλειά για άμεσες απολαβές ή αργή, επώδυνη, πιθανώς κακοπληρωμένη αλλά με κάποια προοπτική ανέλιξης στον επαγγελματικό μας κλάδο θέση εργασίας; Τα ερωτήματα που προέκυψαν από την έρευνα και το ρεπορτάζ είναι πολλά.

Στη συζήτηση που είχαμε με τέσσερις νέους που φοιτούν σε διαφορετικούς επιστημονικούς κλά-

«Πτυχίο. Και μετά;»

Τι λένε φοιτητές και φοιτήτριες του Πανεπιστημίου Αθηνών για την πορεία τους μετά τις σπουδές, τι σκέφτονται, ποιες είναι οι ανησυχίες αλλά και ποιες οι ελπίδες τους

δους, οι ανησυχίες και οι φόβοι δεν διαφέρουν πολύ μεταξύ τους.

Η **Αναστασία**, δευτεροετής φοιτήτρια της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, μοιράστηκε μαζί μας τις σκέψεις της για τη «μετά πτυχίο» εποχή. «Οι ανησυχίες που βιώνω νομίζω δεν διαφέρουν από τους συνήθεις φόβους κάθε φοιτητή, ο οποίος θα κληθεί να αντιμετωπίσει τη σχεδόν δυστοπική ελληνική πραγματικότητα μετά το πέρας των σπουδών του: Ανασφάλεια, υποτίμηση των δημοσίων σπουδών, χαμηλοί μισθοί που δεν ανταποκρίνονται στο φόρτο εργασίας, ασταθή ωράρια αποτελούν νόρμα για τους ασκούμενους δικηγόρους». «Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και ο ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας από τις τεχνικές / τεχνολογικές οχο-

λές, η έξαρση των οποίων απειλεί σθεναρά τον ανθρωπιστικό κλάδο και αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στην επιλογή του» συνεχίζει. «Στην απαξίωση των ανθρωπιστικών σπουδών συμβάλλει και ο κορεσμός του κλάδου, αφού οι θέσεις εργασίας είναι ασφυκτικά περιορισμένες και πάντα υποβόσκει ο κίνδυνος η επαγγελματική επιλογή να υπόκειται σε επισφαλή κριτήρια».

«Θα μου δώσει η Ελλάδα εργασιακές ευκαιρίες;»

Η ανασφάλεια και η ανησυχία εντείνονται, όσο οι κόκκοι άμμου στην κλεψύδρα του χρόνου των σπουδών λιγοστεύουν. Ο Πέτρος, τελειόφοιτος του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Τεχνικών Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Πατρών, με ειδίκευση στις διαστημικές τεχνολογίες, όντας στο τελευταίο εξάμηνο της φοίτησής του, δεν μπορεί παρά να ατενίζει το μέλλον με αμηχανία, καθώς η χώρα μας δεν ενδίδει για τους επαγγελματίες του συγκεκριμένου κλάδου, αφού οι ευκαιρίες είναι ελάχιστες. «Έχοντας ολοκληρώσει τον κορμό των προπτυχιακών μου σπουδών, βρίσκομαι αντιμέτωπος με διάφορες προκλήσεις και φόβους για το μέλλον μου. Ο μεγαλύτερός μου φόβος

έγκειται στην αβεβαιότητα μου σχετικά με την επαγγελματική μου αποκατάσταση και τις περιορισμένες εγχώριες προοπτικές εξέλιξης. Αναρωτιέμαι αν η Ελλάδα θα μου δώσει την δυνατότητα να βρω ουσιαστικές ευκαιρίες ή αν, άθελά μου, γίνω και εγώ “θύμα” του brain drain, εγκαταλείποντας τη χώρα μου για να κυνηγήσω το μέλλον μου στο εξωτερικό».

Για τη Σταυριάννα, δευτεροετή φοιτήτρια Ψυχολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, φαίνεται πως η επιλογή της σε έναν κλάδο που ανθίζει ραγδαία στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια και φαινομενικά προσφέρει άμεση επαγγελματική αποκατάσταση, δεν αποτελεί εγγύηση πως θα καταφέρει να κατακτήσει, εν τέλει, όλους τους στόχους της. «Βρίσκομαι σχεδόν στα μισά αυτής της ακαδημαϊκής “περιπέτειας”, κατακλύζομαι πολύ συχνά από σενάρια και εικασίες για το αβέβαιο μέλλον της μετά πτυχίο εποχής. Ενώ γίνονται βήματα προς την εγκόλπωση των ανθρωπιστικών σπουδών από πλευράς κοινωνικών συστημάτων, εξακολουθούν να υπάρχουν πολλά ψιλά γράμματα και περιορισμοί που κόβουν τη φόρα ακόμη και στους τολμηρούς και αποφασισμένους πτυχιούχους».

Μία ανάσα πριν το πτυχίο του, ο Γιάννης, φοιτητής στο Τμήμα

Επικοινωνίας και ΜΜΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών, δεν μπορεί παρά να βρεθεί και αυτός σε έντονο προβληματισμό σχετικά με τα διλήμματα και τα εμπόδια που εγκυμονεί γι’ αυτόν το άμεσο μέλλον. «Ολοκληρώνοντας τη σχολή, αισθάνομαι γεμάτος γνώσεις και θέληση για εξέλιξη, ωστόσο οι προοπτικές δεν φαίνονται τόσο ευοίωνες. Η – προαιρετική – πρακτική άσκηση μέσω του Πανεπιστημίου, αν και σημαντική, δεν παρέχει μετέπειτα εξασφαλισμένη επαγγελματική αποκατάσταση και συνήθως παραμένει απλώς μια ενδιαφέρουσα τρίμηνη εμπειρία. Κάτι ακόμα που με προβληματίζει είναι το γεγονός πως πρόκειται να έχω στα χέρια μου ένα πτυχίο δημοσιογραφικής σχολής, το οποίο όμως δεν μου δίνει οποιοδήποτε συγκριτικό πλεονέκτημα στην αγορά εργασίας, τυπικά τουλάχιστον, με βάση τους νόμους των τελευταίων ετών. Τέλος, η υποχρεωτική στρατιωτική θητεία αποτελεί για εμένα ανασταλτικό παράγοντα στο να κοιτώ το μέλλον μου μετά το πτυχίο απρόσκοπτα, καθώς για έναν χρόνο θέτει σε δεύτερη μοίρα τόσο τις επαγγελματικές αναζητήσεις όσο και την ενδεχόμενη συνέχεια των σπουδών». Στο σημείο αυτό, η πολιτεία καλείται να σταθεί αντάξια των ονειρών μας. Η ανασφάλεια, οι περιορισμένες ευκαιρίες και η αβεβαιότητα δεν μπορούν να αποτελούν πλέον τον κανόνα, αλλά θα πρέπει να είναι αφορμή και αφετηρία ουσιαστικής αλλαγής. Οι χαμηλοί μισθοί, η υποτίμηση των πτυχίων μας και η διαρκής απογοήτευση όσων πίστεψαν στο όνειρο μιας αξιοπρεπούς επαγγελματικής αποκατάστασης, δεν είναι απλώς συμπτώματα μιας στρεβλής οικονομίας, αλλά η απόδειξη ενός συστήματος που μας ωθεί είτε στο να εγκαταλείψουμε τα όνειρά μας είτε την ίδια μας τη χώρα. Ένα κράτος που επενδύει στη γνώση και δημιουργεί προοπτικές εξελίξης δεν ενισχύει στην πραγματικότητα μόνο τους νέους, αλλά και την ίδια την κοινωνία.

«Αισθάνομαι γεμάτος γνώσεις και επιθυμία για εξέλιξη, ωστόσο οι προοπτικές δεν φαίνονται τόσο ευοίωνες...»

Ιατρική

Η επιδημία της παχυσαρκίας και η αντιμετώπισή της

Η παχυσαρκία είναι μια χρόνια, εξελικτική, υποτροπιάζουσα νόσος με αναριθμητές επιπλοκές που βραχύνουν τη ζωή και επιδεινώνουν την ποιότητά της. Η παχυσαρκία εν γένει ορίζεται βάσει του Δείκτη Μάζας Σώματος, όπου ο ΔΜΣ μεταξύ 25-29,9 χαρακτηρίζει την υπερβαρότητα και από 30 και άνω την παχυσαρκία.

Το πρόβλημα της παχυσαρκίας έχει λάβει επιδημικές διαστάσεις παγκοσμίως και στη χώρα μας, όπου το 2016 υπερβαρότητα είχε το 37,6% των ενηλίκων και παχυσαρκία το 32,1%.

Δυστυχώς, οι προσπάθειες για πρόληψη στον ενήλικο πληθυσμό δεν έχουν αποδώσει ικανοποιητικά αποτελέσματα και έτσι η επιστημονική κοινότητα πρέπει να στραφεί ολοένα και περισσότερο στη θεραπευτική αντιμετώπιση της παχυσαρκίας, η οποία, με την έλευση νέων φαρμακευτικών αγωγών, είναι πιο υποσχόμενη από ποτέ.

Οι κύριοι άξονες της αντιμετώπισης της παχυσαρκίας είναι η υγιεινοδιατροφική αντιμετώπιση, η φαρμακευτική αγωγή και η βαριατρική-μεταβολική χειρουργική. Ενίοτε, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, είναι επιβεβλημένη η συνδρομή της ψυχιατρικής ή ψυχολογικής υποστήριξης. Ακρογωνιαίος λίθος για τη θεραπεία της παχυσαρκίας είναι η υγιεινοδιατροφική αγωγή, η οποία περιλαμβάνει ισορροπημένη υποθερμιδική διαίτα (πρόσληψη λιγότερων θερμίδων από εκείνες που χρειάζονται για τη διατήρηση του παρόντος βάρους), και η αύξηση της σωματικής δραστηριότητας, τόσο μέσω δομημένης άσκησης όσο και με την αύξηση των καθημερινών δραστηριοτήτων του ατόμου (π.χ. περπάτημα). Η τελευταία βοηθά αυξάνοντας τις ενεργειακές δαπάνες, αλλά και διασώζοντας μυϊκό ιστό, γεγονός που ενισχύει την προσπάθεια για μη επαναπρόσληψη του βάρους.

Δυστυχώς, η υγιεινοδιατροφική προσπάθεια, παρότι αποτελεσματική στην αρχή, δεν επιφέρει μακροπρόθεσμα αποτελέσματα

στη συντριπτική πλειονότητα των ατόμων με παχυσαρκία, ιδιαίτερα όταν αυτή είναι σοβαρή. Τούτο συμβαίνει διότι ακολουθείται από μια «αμυντική» απόκριση του σώματος, η οποία επιχειρεί να επαναφέρει το σωματικό βάρος στην αρχική του τιμή, ακόμη και εάν αυτή είναι παθολογική, μέσω ορμονικών προσαρμογών που προάγουν τη μείωση του κορεσμού και την αύξηση της πείνας.

Για να επιτευχθούν, λοιπόν, μακροπρόθεσμα αποτελέσματα, είναι απαραίτητη πολύ συχνά η ενίσχυση του αισθήματος του κορεσμού, πράγμα που επιτυγχάνεται με τις σύγχρονες φαρμακευτικές αγωγές και τη βαριατρική χειρουργική.

Στη χώρα μας είναι διαθέσιμα επί του παρόντος τρία φαρμακευτικά σκευάσματα, τα οποία δρουν ενισχύοντας το αίσθημα του κορεσμού και διευκολύνοντας έτσι την τήρηση του υποθερμιδικού διαιτολογίου:

- Ο συνδυασμός ναλτρεξόνης/βουπροπιόνης που λαμβάνεται από του στόματος και οδηγεί κατά μέσο όρο σε απώλεια βάρους 8%-11% του αρχικού, σε συνδυασμό με υποθερμιδική διαίτα. Κύρια ανεπιθύμητη ενέργεια είναι η παροδική και δοσοεξαρτώμενη ναυτία, ενώ σπανιότερες είναι η δυσκοιλιότητα, η αϋπνία και ο εκνευρισμός.

- Η λιραγλουτιδίνη, που έχει έν-

Του
**Αλέξανδρου
Κόκιου**

Καθηγητή
Παθολογίας στην
Α' Προπαιδευτική
Παθολογική Κλινική
και Διαβητολογικό
Κέντρο της
Ιατρικής Σχολής
Πανεπιστημίου
Αθηνών στο Λαϊκό
Πανεπιστημιακό
Νοσοκομείο

δειξη στην αντιμετώπιση του σακχαρώδους διαβήτη τύπου 2 και σε υψηλότερη δόση στην αντιμετώπιση της παχυσαρκίας. Χορηγείται με υποδόρια ένεση μία φορά την ημέρα και επιτυγχάνει απώλεια βάρους 10%-12% κατά μέσο όρο. Κύρια ανεπιθύμητη ενέργεια

είναι και εδώ η παροδική και δοσοεξαρτώμενη ναυτία και ενίοτε η διάρροια.

- Από το τέλος του 2024 είναι διαθέσιμη στη χώρα μας η τριζεπατιδίνη, η οποία χορηγείται υποδόρια μία φορά την εβδομάδα και της οποίας η χρήση σχετίζεται με εντυπωσιακές απώλειες βάρους που φθάνουν το 22%-26% κατά μέσο όρο. Κύριες ανεπιθύμητες ενέργειες είναι και εδώ οι γαστρεντερικές ενόχλησεις. Είναι ανάγκη να ξεκαθαριστεί η κατάσταση που προέκυψε με τη σεμαγλουτιδίνη, ουσία συγγενή της λιραγλουτιδίνης, η οποία χορηγείται εβδομαδιαία και στη χώρα μας έχει έρθει μόνο στη δοσολογία 1 mg και το σκεύασμα που έχει ένδειξη τον διαβήτη τύπου 2. Η ενδεικνυόμενη για την παχυσαρκία δοσολογία (2,4 mg), η οποία μάλιστα έχει επιδείξει καρδιαγγειακή προστασία σε άτομα με παχυσαρκία και εγκατεστημένη καρδιαγγειακή νόσο, δεν είναι ακόμη διαθέσιμη στη χώρα μας. Αυτό οδήγησε στη χρήση του σκευάσματος που χρησιμοποιείται για τον διαβήτη από άτομα με παχυσαρκία με σκοπό την απώλεια βάρους και, ακόμη χειρότερα, στον χαρακτηρισμό από κάποιους ιατρούς ατόμων με παχυσαρκία ως έχοντα διαβήτη τύπου 2 ώστε να αποζημιώνονται για τη χρήση του σκευάσματος. Η τακτική αυτή προφανώς δεν πρέπει να ενθαρρύνεται

και οδήγησε σε σημαντικές ελλείψεις του σκευάσματος.

Όλα τα φάρμακα πρέπει να χορηγούνται με ιατρική συνταγή και παρακολούθηση για την εκτίμηση της αποτελεσματικότητάς τους καθώς και των ανεπιθύμητων ενεργειών. Οι σοβαρές ανεπιθύμητες ενέργειες είναι εξαιρετικά σπάνιες και η παραφιλολογία που τις αφορά στις περισσότερες περιπτώσεις δεν υποστηρίζεται από επιστημονικές μελέτες.

Το μέλλον στη φαρμακευτική αντιμετώπιση της παχυσαρκίας προμηνύεται λαμπρό, καθότι αναμένεται να κυκλοφορήσει στο προσεχές μέλλον μια πλειάδα νέων σκευασμάτων που βρίσκονται στη φάση των κλινικών μελετών.

Η βαριατρική χειρουργική, η οποία και αυτή επιδρά ενισχύοντας τον κορεσμό, επιφυλάσσεται για άτομα που δεν έχουν επιτύχει επαρκή απώλεια με μη χειρουργικές μεθόδους (και φαρμακευτικές) και είναι η πιο αποτελεσματική για τη μακροπρόθεσμη αντιμετώπιση της σοβαρής παχυσαρκίας. Επιπλέον, οδηγεί σε σημαντική μείωση των επιπλοκών της παχυσαρκίας και της θνητότητας από αυτή. Σε σωστά επιλεγμένα κέντρα οι επιπλοκές της είναι εξαιρετικά χαμηλές, όσο και η θνητότητά της.

Συνεπώς, η παχυσαρκία, αυτή η καταστρεπτική χρόνια νόσος, έχει σαφείς και τεκμηριωμένες θεραπευτικές επιλογές οι οποίες είναι αποτελεσματικές και ασφαλείς, συμπληρώνουν δε η μία την άλλη (π.χ. η φαρμακευτική αγωγή μπορεί να προηγηθεί της χειρουργικής ή να την ακολουθήσει εφόσον η τελευταία δεν έχει ικανοποιητικά αποτελέσματα). Όπως και στην περίπτωση του καρκίνου, η συνεργασία επιστημόνων υγείας από πολλές ειδικότητες είναι συχνά απαραίτητη. Τέλος, έχει σημασία η αναγνώριση και αποφυγή του στιγματισμού των ατόμων που πάσχουν από παχυσαρκία, όπως και από κάθε άλλη χρόνια νόσο, αφού αυτή έχει γενετικό υπόβαθρο που φθάνει έως και το 70%.

24%
του παγκόσμιου πληθυσμού, δηλαδή
1,91 δισεκατομμύρια άνθρωποι στον πλανήτη, εκτιμάται
ότι θα είναι παχύσαρκοι σε μία δεκαετία

«Η πρώτη γραμμή θεραπειάς της παχυσαρκίας είναι η μείωση της πρόσληψης θερμίδων και η αύξηση της κατανάλωσής τους με σωματική δραστηριότητα» λέει ο δρ **Χρήστος Μαντζώρος**, ελληνοαμερικανός ιατρός παθολόγος - ενδοκρινολόγος και απόφοιτος του Πανεπιστημίου Αθηνών, τακτικός καθηγητής στο Χάρβαρντ, διευθυντής εργαστηρίου και κλινικών σε πολλά νοσοκομεία του Χάρβαρντ, αλλά και καθηγητής του Πανεπιστημίου της Βοστώνης. Ο Χρήστος Μαντζώρος απάντησε στις ερωτήσεις μας:

Είναι η παχυσαρκία γενετικό νόσημα;

«Μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα η παχυσαρκία θεωρούνταν ένδειξη ευημερίας, αλλά όταν οι επιστήμονες τη συνέδεσαν με σοβαρά νοσήματα, όπως ο διαβήτης και τα καρδιαγγειακά, δυο γενιές πριν, έγινε σαφές ότι αποτελεί κίνδυνο για την υγεία. Μέχρι πριν από 30 χρόνια πιστεύαμε ότι η εκδήλωσή της ήταν απλώς αποτέλεσμα έλλειψης θέλησης και κλασικά συγγράμματα ιατρικής υποστήριζαν ότι ο λιπώδης ιστός λειτουργούσε μόνο ως αποθήκη θερμίδων και μέσο προστασίας από το κρύο. Ομως, η μελέτη ποντικών που εμφάνιζαν ακραία παχυσαρκία ανεξάρτητα από τη διατροφή τους οδήγησε το 1994 στην ανακάλυψη της λεπτίνης (από την ελληνική λέξη "λεπτός") - μιας ορμόνης που εκκρίνεται από τον λιπώδη ιστό, στέλνοντας σήμα στον εγκέφαλο να μειώσει την πρόσληψη τροφής και να αυξήσει την κατανάλωση ενέργειας. Η έλλειψη της λεπτίνης ή η δυσλειτουργία των υποδοχέων της και των γονιδίων που ελέγχονται από αυτή, εμποδίζουν αυτή τη ρύθμιση, οδηγώντας σε ανεξέλεγκτη όρεξη, υπερβολική πρόσληψη θερμίδων, ασύμμετρη αποθήκευση λίπους και μεταβολικές διαταραχές, όπως υπερλιπιδαιμία και αντίσταση στην ινσουλίνη. Μεταλλάξεις σε αυτά τα γονίδια μπορεί να προκαλέσουν σοβαρή συγγενή παχυσαρκία, όπως παρατηρήθηκε από τη δική μου ομάδα σε παιδιά από τουρκικές οικογένειες με υψηλά ποσοστά ενδογαμίας και μεταλλάξεις στη λεπτίνη. Τα παιδιά αυτά έχουν σημαντικό βαθμό ανεξήγητη παχυσαρκία από πολύ μικρή ηλικία, αλλά χάνουν βάρος και

εμφανίζουν θεαματική βελτίωση μετά από εξωγενή χορήγηση λεπτίνης σαν φάρμακο. Σε αυτές τις παρατηρήσεις βασίστηκαν μερικές από τις πρώτες μελέτες του εργαστηρίου μας, που οδήγησαν σε μια βαθύτερη κατανόηση της φυσιολογίας και της θεραπευτικής χρησιμότητας της λεπτίνης. Παράλληλα οι μελέτες μας συνέβαλαν στη μελέτη της παχυσαρκίας σε πειραματόζωα και, στη συνέχεια, στην ανάπτυξη και έγκριση φαρμάκων, όπως η σετμελανοτιδίνη, η οποία ενδείκνυται για τη θεραπεία πολλών, αν και στατιστικά σπάνιων, συνδρόμων γενετικής παχυσαρκίας».

Τελικά τι προκαλεί την παχυσαρκία;

«Η παχυσαρκία είναι μια πολύπλοκη, πολυπαραγοντική νόσος. Πέραν των βασικών γονιδίων της συγγενούς παχυσαρκίας που αναφέραμε, που είναι άμεσα και αποκλειστικά υπεύθυνα για την παθογένεσή της σε ένα μικρό ποσοστό ασθενών, υπάρχουν πολλά ακόμα γονίδια με μικρότερη επίδραση. Αν και δεν οδηγούν απαραίτητα στην παχυσαρκία, μπορούν να συμβάλουν στην προδιάθεση για την ανάπτυξή της, εφόσον οι περιβαλλοντικές συνθήκες είναι ευνοϊκές. Επομένως, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, η παχυσαρκία επηρεάζεται περισσότερο από περιβαλλοντικούς παράγοντες όπως η κακή διατροφή, η έλλειψη σωματικής δραστηριότητας και το χρόνιο στρες, που παίζουν καθοριστικό ρόλο στη ρύθμιση του σωματικού βάρους. Ακόμα και αν κάποιος έχει μερική γενετική προδιάθεση, ο κίνδυνος ανάπτυξης σοβαρής παχυσαρκίας μπορεί να μειωθεί σημαντικά μέσω μιας ισορροπημένης διατροφής, τακτικής σωματικής άσκησης και, όπου ενδείκνυται, κατάλληλης φαρμακευτικής ή χειρουργικής θεραπείας. Αυτές οι παρεμβάσεις είναι σημαντικές και για την πρόληψη των σοβαρών συννοσηροτήτων της παχυσαρκίας όπως ο διαβήτης, τα καρδιαγγειακά - νεφρικά - ηπατικά μεταβολικά νοσήματα, καθώς και διάφοροι τύποι καρκίνου και νευροεκφυλιστικών ασθενειών. Η πολύπλοκη φύση της παχυσαρκίας ως νόσου είναι που οδήγησε στη ανάπτυξη διαφορετικών φαρμακευτικών προσεγγίσεων, που στοχεύουν π.χ. το κεντρικό νευρικό σύστη-

Παχυσαρκία

Πώς συμπεριφέρεται το σώμα μας, ποιες είναι οι «κόκκινες γραμμές»

Τι λέει ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ **Χρήστος Μαντζώρος** για όλα όσα σχετίζονται με το βάρος μας, τις παρεκκλίσεις, τις παρενέργειες αλλά και τις περιπτώσεις κατά τις οποίες πρέπει να παρέμβουμε ιατρικά

Συνέντευξη στην **Αγγελική Παπαδημητρίου**

Σε αυτό το φόντο και σε μια ισχυρά ανερχόμενη αγορά που θα ξεπεράσει τα 150 δισ. δολάρια παγκοσμίως το 2031 εξελίσσονται τα φάρμακα απώλειας βάρους

μα, τον λιπώδη ιστό, τις γαστρεντερικές ορμόνες, το πάγκρεας και τον μεταβολισμό της γλυκόζης. Οι θεραπείες αυτές, σε συνδυασμό με εξατομικευμένες παρεμβάσεις στον τρόπο ζωής, δείχνουν ότι η γενετική προδιάθεση δεν είναι καταδικη, αλλά ένας παράγοντας που μπορεί να τροποποιηθεί και να διαχειριστεί με στοχευμένες στρατηγικές».

Πότε είναι απαραίτητη η φαρμακευτική παρέμβαση;

«Η πρώτη γραμμή θεραπείας της παχυσαρκίας είναι η υγιεινοδιαιτητική παρέμβαση, δηλαδή η μείωση της πρόσληψης θερμίδων και η αύξηση της κατανάλωσής τους με σωματική δραστηριότητα (calories-in Vs calories-out). Ωστόσο, η παχυσαρκία δεν επηρεάζει όλους το ίδιο. Ερευνες δείχνουν ότι περίπου το 20% των υπέρβαρων ατόμων παραμένουν μεταβολικά υγιή, δηλαδή δεν παρουσιάζουν άμεσα επιπλοκές. Αντίθετα, στο 80% των περιπτώσεων η παχυσαρκία συνοδεύεται από σοβαρές διαταραχές, όπως σακχαρώδη διαβήτη τύπου 2, υπέρταση, δυσλιπιδαιμία και λιπώδες ήπαρ, αυξάνοντας σημαντικά τον καρδιαγγειακό κίνδυνο. Εδώ τίθεται η «κόκκινη γραμμή» όπου και η φαρμακευτική ή και χειρουργική (βαριατρική) παρέμβαση καθίσταται απαραίτητη, σε συνδυασμό με αλλαγές στον τρόπο ζωής».

Ποιες είναι οι προκλήσεις και ποια η πιο επιδοφόρα εξέλιξη στην έρευνα για τα νέα φάρμακα;

«Ξεκινώντας από τη λεπτινή, η επιτυχία των αρχικών φαρμάκων και η παρατήρηση των μηχανισμών τους και της φυσιολογίας αυτών οδήγησαν στη μελέτη και ανάπτυξη πιο αποτελεσματικών θεραπειών ευρύτερης χρήσης. Τα νέα φάρμακα πλέον μιμούνται τη φυσιολογία των ινκρετινών (ινκρετινομιμητικά) και άλλων γαστρεντερικών ορμονών που εκκρίνονται σε απάντηση στο φαγητό, όπως το GLP-1. Οι ορμόνες αυτές δρουν στο γαστρεντερικό σύστημα και στον εγκέφαλο, μειώνοντας την πείνα, ενισχύοντας τον μεταβολισμό της γλυκόζης, μειώνοντας τον κίνδυνο καρδιαγγειακών επεισοδίων και νεφρικών και άλλων νόσων. Αν και αρχικά η κύρια ένδειξη χορήγησής τους ήταν ο διαβήτης, μελέτες νευροφυσιολογίας και νευροαι-

κόνισης του ανθρώπινου εγκεφάλου, στις οποίες η δική μου ομάδα είχε ηγετικό ρόλο, αποκάλυψαν την επίδραση των ινκρετινομιμητικών φαρμάκων πρώτης γενιάς σε εγκεφαλικά κέντρα που ρυθμίζουν τον κορεσμό και τη μείωση του σωματικού βάρους. Αυτά τα ευρήματα, σε συνδυασμό με άλλες μεγάλες κλινικές μελέτες, οδήγησαν στη μετέπειτα έγκρισή τους για τη θεραπεία της παχυσαρκίας, καθώς και στην ανάπτυξη δευτέρας και τρίτης γενιάς ινκρετινομιμητικών, τα οποία πλέον χρησιμοποιούνται ευρέως.

Η ομάδα μας έχει αναδείξει τους μηχανισμούς αυτούς, οι οποίοι εξηγούν γιατί τα φάρμακα αυτά μειώνουν την όρεξη και επιφέρουν απώλεια βάρους έως και 20%. Ωστόσο, η επιτυχία τους δεν σημαίνει ότι είναι πανάκεια. Υπάρχουν προκλήσεις, όπως οι γαστρεντερικές παρενέργειες (ναυτία, έμετος, διάρροια) που σε μεγάλο βαθμό τις ελέγχουμε κλινικά, αλλά και το γεγονός ότι δεν μειώνουν μόνο το λίπος, αλλά και τη μυϊκή μάζα και την οστική πυκνότητα: μελέτες δείχνουν ότι 30%-40% της απώλειας βάρους προέρχεται από άλιπη μάζα, αυξάνοντας τον κίνδυνο σαρκωπενίας και οστεοπόρωσης. Γι' αυτό η ομάδα μας μεταξύ άλλων εστιάζει τώρα στην ανάπτυξη της νέας γενιάς φαρμάκων, που στοχεύουν στην απώλεια λίπους και την παράλληλη διατήρηση μυϊκής και οστικής μάζας».

Πώς εξελίσσεται η μάχη κατά της παχυσαρκίας και των καρδιομεταβολικών νοσημάτων;

«Η λεπτινή αποκάλυψε ότι η ρύθμιση του σωματικού βάρους είναι ένα πολύπλοκο δίκτυο που

συνδέει ορμόνες, εγκέφαλο και μεταβολισμό. Σήμερα, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στα καρδιομεταβολικά νοσήματα, με την καρδιαγγειακή νόσο, το λιπώδες ήπαρ (MASLD/MASH) και τις πιο σοβαρές συν-νοσηρότητες, όπως π.χ. διάφορες μορφές καρκίνου που οφείλονται στην παχυσαρκία, να παίζουν πρωτεύοντα ρόλο ως τις μελλοντικές μας επιδιώξεις. Το λιπώδες ήπαρ π.χ. υπολογίζεται ότι επηρεάζει δισεκατομμύρια ανθρώπους, περί το 30%-40% του πληθυσμού, και αυξάνει τον κίνδυνο διαβήτη, καρδιαγγειακής νόσου και ηπατικής ανεπάρκειας. Η ακριβής διάγνωση του είναι δύσκολη, καθώς η βιοψία ήπατος είναι η μόνη αξιόπιστη μέθοδος, ενώ τα σύγχρονα μη επεμβατικά τεστ έχουν περιορισμένη αξία και ακρίβεια. Στο πλαίσιο αυτό η ομάδα μας χρησιμοποιεί τεχνητή νοημοσύνη και αναλύσεις δεκάδων χιλιάδων μορίων, με στόχο την ανάπτυξη μιας «υγρής βιοψίας» με μια απλή λήψη αίματος – ενός ακριβούς, μη επεμβατικού διαγνωστικού τεστ, που μπορεί να μεταμορφώσει καθοριστικά τη διάγνωση και διαχείριση του λιπώδους ήπατος, επιτρέποντας έγκαιρη και εξατομικευμένη θεραπεία. Παράλληλα προχωράμε στη μελέτη και ανάπτυξη νέων θεραπευτικών προσεγγίσεων για αυτές, με έμφαση στη βελτίωση της συνολικής υγείας και της ποιότητας ζωής. Το μέλλον φαίνεται ευοίωνο».

Γνώμη

Υπέρβαρα παιδιά και έφηβοι

Της **Ευαγγελίας Χαρμανδάρη**

Καθηγήτριας Παιδιατρικής - Παιδιατρικής Ενδοκρινολογίας στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και Προέδρου της Ελληνικής Εταιρείας Παιδιατρικής και Εφηβικής Ενδοκρινολογίας, Μεταβολισμού και Σακχαρώδους Διαβήτη

Η παχυσαρκία κατά την παιδική και εφηβική ηλικία αποτελεί ένα από τα πιο σοβαρά προβλήματα δημόσιας υγείας του 21ου αιώνα. Στην Ελλάδα μάλιστα, όπως δείχνουν τα στοιχεία που έχουμε συγκεντρώσει, ο επιπολασμός του υπέρβαρου και της παχυσαρκίας κυμαίνεται από 21% στην προσχολική ηλικία έως 41% στη σχολική και εφηβική ηλικία και είναι σημαντικά υψηλότερος από το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών (15% και 25% αντίστοιχα).

Η παχυσαρκία αποτελεί χρόνια νόσο με πολλές και σημαντικές επιπλοκές για την υγεία, ενώ οδηγεί σε αυξημένη νοσηρότητα και θνησιμότητα. Επιπρόσθετα, η παχυσαρκία ευθύνεται και για ένα σημαντικό υψηλό ποσοστό των δαπανών δημόσιας υγείας. Στην Ελλάδα, το κόστος για την αντιμετώπιση των επιπλοκών της παχυσαρκίας υπερβαίνει τα 4 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως.

Τα υπέρβαρα και παχύσαρκα παιδιά και έφηβοι είναι πιο πιθανόν να γίνουν παχύσαρκοι ενήλικοι και να αναπτύξουν σε νεαρότερη ηλικία νοσήματα που οδηγούν σε πρόωπη θνησιμότητα. Επομένως, είναι απολύτως απαραίτητο να δοθεί έμφαση τόσο στην πρόληψη όσο και στην αντιμετώπιση της παχυσαρκίας κατά την παιδική και εφηβική ηλικία, ώστε να βοηθήσουμε αποτελεσματικά στη βελτίωση της υγείας των πολιτών της χώρας μας. Από την πλευρά μας, πρόσφατα αναπτύξαμε και χρησιμοποιήσαμε καινοτόμες e-Health εφαρμογές για την πρόληψη και αντιμετώπιση της παχυσαρκίας σε παιδιά και εφήβους.

Η πρώτη ηλεκτρονική εφαρμογή που αναπτύξαμε ονομάζεται «Εθνικό Μητρώο Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Παχυσαρκίας» και εφαρμόζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα, ενώ παγκοσμίως εφαρμόζεται ήδη από τον Σεπτέμβριο του 2015. Το Εθνικό Μητρώο διασφαλίζει την καταγραφή και διαχρονική παρακολούθηση παιδιών και εφήβων σε όλη τη χώρα, καθώς και την καθοδήγηση παιδιάτρων και γενικών ιατρών με συγκεκριμένες, σαφείς και αναλυτικές οδηγίες σχετικά με τη διατροφή, την άσκηση και την ιατρική παρακολούθηση των παιδιών.

Επίσης το πρόγραμμα «Pedobesity: Ανάπτυξη ευφών πολυεπίπεδων πληροφοριακών συστημάτων και εξειδικευμένων αλγορίθμων τεχνητής νοημοσύνης για την εξατομικευμένη αντιμετώπιση της παιδικής και εφηβικής παχυσαρκίας» στοχεύει στην ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του προβλήματος μέσα στα πλαίσια της ιατρικής ακριβείας (precision medicine), ενώ το πρόγραμμα «BigO: Δεδομένα μεγάλης κλίμακας κατά της παιδικής παχυσαρκίας» στη συλλογή με αντικειμενικό τρόπο δεδομένων διατροφής, φυσικής δραστηριότητας και ύπνου, καθώς και στοιχείων που αφορούν το περιβάλλον στο οποίο ζει ένα παιδί, προκειμένου να αναπτυχθούν υπολογιστικά εργαλεία ανάλυσης συμπεριφορών που σχετίζονται με την ανάπτυξη της παχυσαρκίας.

Οι παραπάνω δράσεις αναμένεται να βοηθήσουν σημαντικά στην αντιμετώπιση της παχυσαρκίας σε παιδιά και εφήβους δεδομένου ότι διασφαλίζουν τη χρήση αξιόπιστων συστημάτων παρακολούθησης και αιτιολόγησης συμπεριφορών που παρέχουν αποδείξεις ως προς την αποτελεσματικότητα μέτρων και παρεμβάσεων κατά της παιδικής παχυσαρκίας.

Ο μόνος δρόμος προς τα εμπρός για την ΕΕ είναι η αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας και η πορεία προς μια συμπεριληπτική ανάπτυξη

Για να ανταποκριθούμε στις ταχύτατες αλλαγές που επιφέρει η σύγχρονη τεχνολογική και οικονομική πραγματικότητα, απαιτούνται στοχευμένες μεταρρυθμίσεις τόσο στο σχολικό πρόγραμμα σπουδών όσο και στην επαγγελματική κατάρτιση εντός των επιχειρήσεων

Η Ευρώπη έχει παραδώσει την πρωτοβουλία στους Αμερικανούς όσον αφορά τις νέες τεχνολογίες, ενώ τώρα και οι Κινέζοι κάνουν δυναμική είσοδο στον χώρο

Αν και η υψηλού επιπέδου φιλοξενία πρέπει να αποτελεί μέρος του ελληνικού αναπτυξιακού προγράμματος, η έμφαση πρέπει να δοθεί στις ψηφιακές τεχνολογίες. Η Ελλάδα πρέπει να αντιμετωπίζει ολόκληρη την ενιαία ευρωπαϊκή αγορά ως τη δική της τοπική αγορά

Οι νέες γεωπολιτικές ανατροπές και η επαναχάραξη πολιτικών και οικονομικών «συνόρων» σε ολόκληρη την υφήλιο ανησυχούν ιδιαίτερα τον Νομπελίστα Καθηγητή Οικονομικών σερ **Χριστόφορο Πισσαρίδη** που ωστόσο θυμίζει ότι η μόνη οδός προόδου για την Ελλάδα αλλά και την ΕΕ είναι η αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας αλλά και η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών βασισμένων στη ρομποτική και την τεχνητή νοημοσύνη.

Ειδικά για τη χώρα μας, λέει ότι πρέπει να εκουγχρονίσει τη βιομηχανία της, καθώς το δημόσιο χρέος της δεν αποτελεί πλέον πρόβλημα και προτείνει τη σταδιακή απεξάρτηση από τον τουρισμό.

Ο Χριστόφορος Πισσαρίδης μάς μίλησε λίγο προτού έρθει στην Ελλάδα, όπου και θα αναγορευθεί στις 7 Απριλίου Επίτιμος Διδάκτορας του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων και Οργανισμών και του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ανησυχείτε για τις γεωπολιτικές εξελίξεις της περιόδου, τη νέα εποχή στις ΗΠΑ και τις διαφανόμενες σχέσεις της με την ΕΕ;

«Είμαι πολύ ανήσυχος για τη νέα γεωπολιτική του Ντόναλντ Τράμπ και του Ίλντ Μασκ. Από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου είχαμε μια γεωπολιτική τάξη που μας εξυπηρέτησε καλά. Αυτή κλονίστηκε με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και με την άνοδο της Κίνας ως μεγάλης δύναμης, αλλά προσαρμοστήκαμε σε αυτές τις τεράστιες αλλαγές χάρη στη συνεργασία μεταξύ των ΗΠΑ, της Ευρώπης και των συμμάχων τους. Οι ΗΠΑ έπαιξαν τον ηγετικό ρόλο στην προσαρμογή σε αυτές τις αλλαγές.

Τώρα ο Τραμπ καταστρέφει όλα αυτά και φαίνεται να το κάνει αγνοώντας τις πολιτικές και ιστορικές συνδέσεις και δίνοντας περισσότερη έμφαση στις επιχειρηματικές σχέσεις. Είναι ο στόχος μας στην επόμενη φάση της παγκόσμιας τάξης να κάνουμε την Αμερική πλουσιότερη και τον υπόλοιπο κόσμο φτωχότερο, αλλιώς απειλούμαστε με την ίδια μας την ύπαρξη ως ελεύθερες χώρες;

Μέχρι στιγμής, ο Τραμπ φαίνεται να κινείται προς αυτή την κατεύθυνση· αν πετύχει, θα γυρίσει τον πολιτισμό, όπως τον γνωρίζουμε, προς τα πίσω».

Ο Νομπελίστας Καθηγητής Οικονομικών μιλά για τον νέο δρόμο που πρέπει να ακολουθήσουν Αθήνα και Βρυξέλλες, για τις εκπλήξεις και τον προβληματισμό που έρχονται από τις ΗΠΑ και για τις προκλήσεις της Τεχνητής Νοημοσύνης, ειδικά στον εργασιακό χώρο

Ποιες όμως πρέπει να είναι οι προτεραιότητες για την ΕΕ σήμερα; Πώς θα φτιαχτούν ξανά γερά οικονομικά-κοινωνικά-πολιτικά θεμέλια στη Γηραιά Ηπειρο σε περίοδο δύσκολων διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των χωρών της και έλλειψης συνολικού αφηγήματος ή στρατηγικής κατεύθυνσης για τις χώρες της;

«Ο μόνος δρόμος προς τα εμπρός για την ΕΕ είναι η αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας και η πορεία προς μια συμπεριληπτική ανάπτυξη. Και ο μόνος τρόπος να το επιτύχουμε αυτό είναι μέσω της υιοθέτησης νέων τεχνολογιών βασισμένων στη ρομποτική και την τεχνητή νοημοσύνη. Η Ευρώπη έχει παραδώσει την πρωτοβουλία στους Αμερικανούς όσον αφορά τις νέες τεχνολογίες, ενώ τώρα και οι Κινέζοι κάνουν δυναμική είσοδο στον χώρο. Όλες οι μεγάλες ψηφιακές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Ευρώπη είναι αμερικανικές. Δεν θα αντικαταστήσουμε τις εδραιωμένες εταιρείες όπως η Google και η Apple, αλλά μπορούμε να αξιοποιήσουμε τις τεχνολογίες τους και να τις προσαρμόσουμε στη βιομηχανία της Ευρώπης.

Με τον εκουγχρονισμό της βιομηχανίας μας και την αναβάθμιση των υπηρεσιών μας, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα, μπορούμε να επιτύχουμε αύξηση της παραγωγικότητας, η οποία θα αποφέρει τα απαραίτητα έσοδα για την επίτευξη των υπόλοιπων στόχων μας».

Η Ελλάδα έχει ξεπεράσει τα προβλήματα οικονομικής αποσταθεροποίησης του παρελθόντος; Πώς κινούνται τα θέματα δημοσίου χρέους και σε ποιες πολιτικές πρέπει να επενδύσει για να χαράξει σταθερή τροχιά ανάπτυξης;

«Όπως και η υπόλοιπη Ευρώπη, η Ελλάδα πρέπει να εκουγχρονίσει τη βιομηχανία της. Το δημόσιο χρέος δεν αποτελεί πλέον πρόβλημα, καθώς οι διεθνείς αγορές αντιμετωπίζουν θετικά τη δυναμική του πορεία. Η προσοχή πρέπει να στραφεί στην ανάπτυξη μιας σύγχρονης βιομηχανίας και υπηρεσιών, ξεκινώντας με τον εκουγχρονισμό του δημόσιου τομέα και τη σταδιακή απεξάρτηση από τον τουρισμό. Ο τουρισμός δεν μπορεί ποτέ να είναι ηγετικός κλάδος στην τεχνολογική επανάσταση. Αντιθέτως, είναι ένας τομέας που απορροφά μεγάλο εργατικό δυναμικό, το οποίο θα μπορούσε να απασχοληθεί σε

«Η Ελλάδα πρέπει να εκουγχρονίσει τη βιομηχανία της και η ΕΕ να αυξήσει την παραγωγικότητά της»

Σερ Χριστόφορος Πισσαρίδης

πιο παραγωγικές δραστηριότητες. Επιπλέον, ο τουρισμός επιβαρύνει το περιβάλλον.

Αν και η υψηλού επιπέδου φιλοξενία πρέπει να αποτελεί μέρος του ελληνικού αναπτυξιακού προγράμματος, η έμφαση πρέπει να δοθεί στις ψηφιακές τεχνολογίες. Η Ελλάδα πρέπει να αντιμετωπίζει ολόκληρη την ενιαία ευρωπαϊκή αγορά ως τη δική της τοπική αγορά και να μην περιορίζεται μόνο στη μικρή ελληνική αγορά».

Τι σας φοβίζει πιο πολύ σήμερα;

«Ο μεγαλύτερος φόβος μου είναι ότι δεν θα καταφέρουμε να ελέγξουμε την ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης, διασφαλίζοντας ότι εξελίσσεται με ανθρωποκεντρικό τρόπο, και τελικά θα τη χρησιμοποιήσουμε για πολιτικούς σκοπούς ως όπλο πολέμου».

Η τεχνητή νοημοσύνη θεωρείται ένας από τους πιο μετασχηματιστικούς παράγοντες της εποχής μας. Ποιες είναι οι μεγαλύτερες προκλήσεις που θα αντιμετωπίσει η οικονομία της εργασίας λόγω της διάδοσης της AI, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα;

«Η τεχνητή νοημοσύνη (TN) φέρνει σημαντικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα των θέσεων εργασίας, ακόμα και στις υψηλόβαθμες και πιο εξειδικευμένες. Ενώ ορισμένες θέσεις κινδυνεύουν να εξαφανιστούν ή να περιοριστούν, η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζει η αγορά εργασίας δεν είναι η απώλεια θέσεων, αλλά η μετατόπιση των δεξιοτήτων που απαιτούνται για να παραμείνει κάποιος ανταγωνιστικός. Η ενσωμάτωση της TN δημιουργεί νέες επαγγελματικές ευκαιρίες, με πολλές θέσεις εργασίας να

Συνέντευξη στον Καθηγητή
Αριστείδη Σάμιτα

Αναπρύτανη Οικονομικών και
Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Αθηνών

προκύπτουν στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης. Ωστόσο, οι δεξιότητες που θα απαιτούνται σε αυτές τις θέσεις διαφέρουν σημαντικά από τις παραδοσιακές. Οι περισσότεροι εργαζόμενοι δεν θα χρειάζεται να αποκτήσουν βαθιές τεχνικές γνώσεις ή να γνωρίζουν πώς αναπτύσσεται ο κώδικας της TN. Αντίθετα, θα κληθούν να κατανοήσουν και να διαχειριστούν τον τρόπο με τον οποίο η TN μπορεί να αξιοποιηθεί για την ενίσχυση της παραγωγικότητας και την καλύτερη οργάνωση των καθηκόντων. Αυτή η νέα πραγματικότητα απαιτεί ένα σύνολο δεξιοτήτων που ξεπερνά τις παραδοσιακές ικανότητες που διέθεταν οι εργαζόμενοι στο παρελθόν. Η ικανότητα για συνεργασία με “έξυπνα” συστήματα, η κριτική σκέψη, η ικανότητα προσαρμογής στις ταχέως εξελισσόμενες τεχνολογίες, η διαχείριση δεδομένων, καθώς και η επικοινωνία των αποτελεσμάτων με τρόπο κατανοητό και στρατηγικά ωφέλιμο, θα αποτελούν τα βασικά προσόντα της νέας εποχής. Επιπλέον, η συναισθηματική νοημοσύνη και η ικανότητα διαχείρισης αλλαγών θα παραμείνουν κρίσιμα στοιχεία, καθώς οι εργαζόμενοι θα πρέπει να δείξουν ευελιξία και να προσαρμοστούν σε διαρκείς μεταβολές στις διαδικασίες εργασίας».

Η AI αναμένεται να οδηγήσει σε σημαντικές αλλαγές στις αγορές

εργασίας, με την αυτοματοποίηση να αντικαθιστά ορισμένα επαγγέλματα και να δημιουργεί νέα. Ποιες στρατηγικές θεωρείτε ότι πρέπει να υιοθετήσουν οι κυβερνήσεις και οι εκπαιδευτικοί φορείς για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων;

«Για να ανταποκριθούμε στις ταχύτερες αλλαγές που επιφέρει η σύγχρονη τεχνολογική και οικονομική πραγματικότητα, απαιτούνται στοχευμένες μεταρρυθμίσεις τόσο στο σχολικό πρόγραμμα σπουδών όσο και στην επαγγελματική κατάρτιση εντός των επιχειρήσεων. Η εκπαίδευση πρέπει να μετατραπεί σε έναν δυναμικό θεσμό, που θα προετοιμάζει τους μαθητές και μελλοντικούς εργαζόμενους για τη συνεχή μάθηση και προσαρμογή στις νέες προκλήσεις. Μια γενική εκπαίδευση υψηλής ποιότητας, που εστιάζει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων κριτικής σκέψης, επίλυσης προβλημάτων και δημιουργικότητας, θα πρέπει να αποτελεί τη βάση. Παράλληλα, η ενίσχυση των γνωστικών αντικείμενων STEM (Επιστήμη, Τεχνολογία, Μηχανική, Μαθηματικά), με έμφαση στα μαθηματικά και την πληροφορική, είναι απαραίτητη για την προετοιμασία των νέων για έναν κόσμο που κυριαρχείται από την τεχνολογία. Μόλις το άτομο εισέλθει στην αγορά εργασίας, η ευθύνη της περαιτέρω κατάρτισής του θα πρέπει να μεταβιβάζεται στις επιχειρήσεις. Για παράδειγμα, οι εταιρείες μπορούν να θεσπίσουν πολιτικές που επιτρέπουν την αφιέρωση συγκεκριμένων ωρών κάθε χρόνο – τουλάχιστον 70 ώρες – για την απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων μέσω της συμμετοχής σε διαδικτυακά μαθήματα, σεμινάρια και πλατφόρμες εκμάθησης. Η χρήση ενδοδικτύων και εσωτε-

ρικών εκπαιδευτικών εργαλείων επιτρέπει την εξατομικευμένη μάθηση, η οποία προσαρμόζεται στις ανάγκες κάθε εργαζομένου. Αυτή η μορφή εκπαίδευσης έχει διπλό όφελος: από τη μία πλευρά, οι εργαζόμενοι βελτιώνουν τις δεξιότητές τους και παραμένουν παραγωγικοί, ενώ από την άλλη, οι επιχειρήσεις αποκτούν ένα εξειδικευμένο και ευέλικτο προσωπικό που μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς».

Πολλές εταιρείες βλέπουν την τεχνητή νοημοσύνη ως εργαλείο αύξησης της παραγωγικότητας και μείωσης του κόστους. Πώς πιστεύετε ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να διασφαλίσουν ότι η ενσωμάτωση της AI θα γίνει με τρόπο που να ενισχύει την κοινωνική συνοχή και να αποφεύγει την αύξηση των ανισοτήτων;

«Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών σε μια επιχείρηση είναι η υιοθέτηση μιας συνεργατικής προσέγγισης, η οποία προάγει την επικοινωνία σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχίας. Οι εργαζόμενοι κατέχουν πολύτιμες γνώσεις σχετικά με τη φύση της εργασίας τους και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν σε καθημερινή βάση. Αν τους δοθεί η ευκαιρία να συμμετάσχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στον σχεδιασμό στρατηγικών αλλαγών, μπορούν να προσφέρουν προτάσεις που είναι ρεαλιστικές, εφαρμόσιμες και καινοτόμες. Αυτή η εμπλοκή δεν συμβάλλει μόνο στην καλύτερη υιοθέτηση της τεχνολογίας αλλά και στην καλλιέργεια μιας κουλτούρας συνεργασίας και αμοιβαίου σεβασμού. Η ευημερία τους στην εργασία θα βελτιωθεί, θα είναι περήφανοι που εργάζονται σε μια εταιρεία που τους αντιμετωπίζει ως ανθρώπους με αξιοπρέπεια και θα γίνουν και οι ίδιοι πιο παραγωγικοί. Όταν οι εργαζόμενοι αισθάνονται ότι η γνώμη τους έχει αξία και ότι συμβάλλουν ενεργά στο μέλλον της εταιρείας, ενισχύεται η δέσμευσή τους. Αυτό οδηγεί σε υψηλότερα επίπεδα εργασιακής ικανοποίησης και προσωπικής υπερφάνειας, στοιχεία που αποτελούν θεμέλιο για τη διαμόρφωση ενός παραγωγικού και δημιουργικού εργασιακού περιβάλλοντος. Αν, αντίθετα, οι απόψεις και οι προβληματισμοί των εργαζομένων αγνοηθούν, θα καταλήξουμε με ένα δυσαρεστημένο εργατικό δυναμικό και με αυξημένες ανισότητες σε ολόκληρη την κοινωνία».

Νέες τεχνολογίες

Tns Marivas Pnyou

Επικουρής Καθηγήτριας του Τμήματος
Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης
του Πανεπιστημίου Αθηνών

Στη σύγχρονη οπτικοκεντρική κοινωνία, η οπτική πληροφορία κατείχε περίοπτη θέση αποδεικτικής αξίας. Η camera obscura, αν και, πρωτογενώς, ανέστρεφε το αντικείμενο, αποτύπωνε μια πραγματικότητα. Ήταν μια αντικειμενική προβολή του εξωτερικού κόσμου υποκειμενικά «καδραρισμένη» που απαιτούσε φως και, κυρίως, τη φυσική παρουσία ενός αντικειμένου για να αποδώσει την εικόνα του. Η πιθανότητα οπτικής παραποίησης και παραπλανητικού περιεχομένου ήταν υπαρκτή, όμως η διαδικασία για ένα τέτοιο αποτέλεσμα ήταν περίπλοκη και ως εκ τούτου όχι συχνή.

Ωστόσο, η ψηφιακή τεχνολογία κατέστησε το φαινόμενο αυτό πιο εύκολο, πιο αληθοφανές και πιο δύσκολα ανιχνεύσιμο. Τα προγράμματα επεξεργασίας εικόνων δεν περιορίζονται στην αισθητική βελτίωση φωτογραφιών αλλά παρέχουν τη δυνατότητα ολοκληρωτικής μετάλλαξης του περιεχομένου τους.

Στη φαρέτρα της οπτικής παραποίησης συμβάλλει πλέον και η τεχνητή νοημοσύνη. Τα «deepfakes», πολυμέσα που έχουν κατασκευαστεί ή αλλοιωθεί μέσω αλγορίθμων τεχνητής νοημοσύνης, μπορούν να δημιουργήσουν ένα εξαιρετικά ρεαλιστικό αλλά ψευδές περιεχόμενο, μια «ψευδή πραγματικότητα», χωρίς καν μια βάση στον φυσικό κόσμο.

Η υπονόμευση της αλήθειας και της πολιτικής από την εκτεταμένη χρήση των «καναλιών» παραπληροφόρησης

«Deepfakes» Όταν η τεχνολογία θολώνει τα όρια της αλήθειας

Ο όρος «deepfakes» παραπέμπει στον τρόπο που δημιουργείται το ψευδές ή παραποιημένο περιεχόμενο: στη χρήση δηλαδή τεχνικών deep learning, βαθιάς μάθησης. Πρόκειται για ένα υποσύνολο της μηχανικής μάθησης που χρησιμοποιεί πολυεπίπεδα τεχνητά νευρωνικά δίκτυα για την ανάλυση και μάθηση με τη χρήση μεγάλων συνόλων δεδομένων. Τα τεχνητά νευρωνικά δίκτυα μιμούνται τη λειτουργία του ανθρώπινου εγκεφάλου, ιδιαίτερα όσον αφορά τον τρόπο που οι νευρώνες συνδέονται και ανταλλάσσουν πληροφορίες.

Αυτά τα δίκτυα «μαθαίνουν» μέσα από την επεξεργασία δεδομένων και βελτιώνουν τις επιδόσεις τους όσο τροφοδοτούνται με περισσότερα δεδομένα, κάτι που επιτρέπει στα μοντέλα να αναγνωρίζουν πρότυπα και να λαμβάνουν καλύτερες αποφάσεις με την πάροδο του χρόνου. Στα παραδείγματα των deepfakes που έχουν γίνει γνωστά περιλαμβάνονται πολιτικές προσωπικότητες όπως ο Richard Nixon, ο Donald Trump, ο Barack Obama, ο Vladimir Putin, ο Volodymyr Zelensky και ο Kim Jong-un. Οι σκοποί δημιουργίας αυτών των deepfakes ήταν διαφορετικοί, αλλά όλα ήταν ρεαλιστικά. Το deepfake του Richard Nixon

ήταν ένα ενδιαφέρον πείραμα που πραγματοποιήθηκε το 2019 από δύο καλλιτέχνες πολυμέσων, τη Francesca Panetta και τον Halsey Burgund. Η προκλητική τους ιδέα ήταν να αποδείξουν αφενός τη δυναμική της τεχνολογίας τεχνητής νοημοσύνης, αφετέρου τη δυνατότητά της να παραπλανήσει την κοινή γνώμη. Οι δύο καλλιτέχνες δημιούργησαν το video χρησιμοποιώντας την εναλλακτική εκδοχή της ομιλίας του αμερικανού Προέδρου σε περίπτωση που η προσελη-

ωση του Apollo, το 1969, είχε αποτύχει. Το πείραμά τους ήταν ιδιαίτερα επιτυχές, αποδεικνύοντας ότι στην ήδη εντυπωσιακή προσομοιωτική δύναμη των νέων μέσων, η τεχνητή νοημοσύνη των deepfakes, αγγίζοντας ήδη την «πραγματικότητα», δοκιμάζει την ανθρώπινη νοημοσύνη και αντίληψη.

Είναι γεγονός ότι παραπληροφόρηση και προπαγάνδα διαθέτουν πλέον ένα εξαιρετικό εργαλείο πραγμάτωσης των στόχων τους: τα deepfakes, που, σε συνδυασμό με τη διαδικτυακή δυνατότητα εκθετικού πολλαπλασιασμού περιεχομένου, μπορούν να εξαπλωθούν ραγδαία επιφέροντας ένα ακόμη πλήγμα στην ψηφιακή δημόσια σφαίρα. Η διάκριση ψευδούς και αληθούς σχετικοποιείται με τεράστιες επιπτώσεις στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης, στην κοινωνία και την πολιτική. Το αληθινό καταγγέλλεται ως ψευδές και το ψευδές γίνεται δεκτό ως αληθές. Υπονομεύεται η βάση κάθε ορθολογικής δημόσιας συζήτησης. Καθίσταται ευκολότερο για τις πολιτικές και οικονομικές ελίτ να απορρίπτουν τεκμηριωμένα γεγονότα ως ψεύδη ή να κατασκευάζουν εναλλακτικές «αλήθειες» προς ίδιον όφελος. Η όποια εμπιστοσύνη της κοινής γνώμης στην πληροφορία, τους θεσμούς, τα ΜΜΕ και την πολιτική διαβρώνεται, δημιουργώντας ένα κλίμα γενικευμένης δυσπιστίας, υπονομεύοντας τη Δημοκρατία, όπου υπάρχει. Στις αρνητικές επιπτώσεις της κακόβουλης χρήσης των «deepfakes» είναι επίσης η επιρροή σε εκλογικές διαδικασίες, η στοχοποίηση

Στις αρχές του 2024, σε έρευνα του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ σχετικά με τους κινδύνους που θα αντιμετωπίσει η ανθρωπότητα μέσα στην επόμενη δεκαετία, η παραπληροφόρηση κατείχε την πρώτη θέση στην ιεράρχηση αυτών των κινδύνων

Μεταξύ άλλων οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν χρυσωρυχείο εφόρμης δεδομένων για το προφίλ, τις συνήθειες και τις επικοινωνίες των χρηστών τους, δεδομένα χρήσιμα για τον πολιτικό επηρεασμό της κοινής γνώμης με πολιτικά μηνύματα εξατομικευμένα και ειδικά στοχευμένα

Τι γίνεται με το fact-checking, τον έλεγχο αξιοπιστίας των αναρτήσεων και επέλεξαν ο έλεγχος περιεχομένου να γίνεται από την κοινότητα των χρηστών μέσω των «Community Notes», αντί των ανεξάρτητων οργανισμών

Τα social media ως εργαλείο εξουσίας

Του Γιάνη Κυρίτσου

Τα social media δεν λειτουργούν μόνο ως πλατφόρμες επικοινωνίας και διασύνδεσης. Αποτελούν, πρώτα και κύρια, ιδιωτικές επιχειρήσεις με κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Το πιο σημαντικό είναι ότι διαμορφώνουν την πολιτική σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Οι ιδιοκτήτες των μέσων αυτών δεν είναι απρόσωπα όντα που παίρνουν καθαρά διοικητικές αποφάσεις για τις εταιρείες τους. Αντίθετα, είναι κύριοι παίκτες του πεδίου της ενημέρωσης και της πληροφόρησης, με την παρέμβασή τους να μην είναι καθόλου διακριτική σε πολλές περιπτώσεις. Παράδειγμα αποτελεί η εκλογή Trump, την οποία στήριξαν οι Elon Musk (ιδιοκτήτης X), Mark Zuckerberg (ιδιοκτήτης Meta) και, εμμέσως πλην σαφώς, το TikTok, εμφανίζοντας τον Trump ως τον σωτήρα που διατήρησε την πλατφόρμα ενεργή στις ΗΠΑ. Ακολουθώντας το παράδειγμα της απορρύθμισης του τηλεπικοινωνιακού πεδίου τις δεκαετίες του '80 και του '90, οι σύγχρονοι βαρόνοι των social media τα χρησιμοποιούν ως εργαλείο πολιτικής πίεσης και επηρεασμού της κοινής γνώμης. Ίσως, βέβαια, η πιο σημαντική και πιο σκιάδης πλευρά αυτής της ολιγοπωλιακής συγκέντρωσης να είναι η πανεποπτεία που έχει επί των χρηστών και η ασαφής χρήση των προσωπικών τους δεδομένων. Η διαρκής καταγραφή των προτιμήσεών τους, είτε σε καταναλωτικά αγαθά είτε ακόμα και στις πολιτικές τους τοποθετήσεις, δημιουργεί ένα πανίσχυρο εργαλείο marketing στην καλύτερη και ένα οργανωμένο σύστημα διαμόρφωσης γνώμης, πολιτικής κατεύθυνσης και αντίληψης της πραγματικότητας στη χειρότερη.

Ο Γιάννης Κυρίτσος είναι φοιτητής του Τμήματος ΜΜΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών

πολιτικών και άλλων προσώπων με δυσφημιστικά video και η δημιουργία ή επιβεβαίωση στρεβλών εντυπώσεων βασισμένων σε προκαταλήψεις.

Κυβερνήσεις και πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης αντιμετωπίζουν το δίλημμα της ρύθμισης αυτής της νέας πραγματικότητας, καθώς η επιβολή ελέγχων μπορεί να θεωρηθεί λογοκρισία, ενώ η πλήρης απουσία περιορισμών ενδέχεται να οδηγήσει σε μια εποχή απόλυτης ψηφιακής παραπληροφόρησης. Ηνωμένες Πολιτείες και Ευρώπη ήδη ακολουθούν διαφορετικές προσεγγίσεις, με τις Βρυξέλλες να υιοθετούν αυστηρότερες ρυθμίσεις και την Ουάσιγκτον να επιδεικνύει μεγαλύτερη ανεκτικότητα, επικαλούμενη την ελευθερία της έκφρασης. Με την ίδια επίκληση, X και Facebook σταμάτησαν το fact-checking, τον έλεγχο αξιοπιστίας των αναρτήσεων και επέλεξαν ο έλεγχος περιεχομένου να γίνεται από την κοινότητα των χρηστών μέσω των «Community Notes», αντί των ανεξάρτητων οργανισμών.

Σε αυτό το ραγδαία εξελισσόμενο περιβάλλον, το ερώτημα που τίθεται δεν είναι μόνο πώς θα ανιχνεύσουμε και θα περιορίσουμε την εξάπλωση των deepfakes, αλλά και πώς θα διαφυλάξουμε τη δημοκρατία και την εμπιστοσύνη στον δημόσιο λόγο, προτού η αλήθεια μετατραπεί σε απλώς μία ακόμα εκδοχή της πραγματικότητας.

Η ανάπτυξη καλύτερων εργαλείων ανίχνευσης, η εκπαίδευση του κοινού, η ρύθμιση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και της τεχνητής νοημοσύνης είναι κάποιες στρατηγικές που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην αποτροπή της διάδοσης των deepfakes. Αρκεί να υπάρχει η θέληση γι' αυτό.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Και μια Σύνοδος στο Παρίσι...

Σύνοδος Κορυφής Δράσης για την Τεχνητή Νοημοσύνη (AI Action Summit) πραγματοποιήθηκε στις 10 και 11 Φεβρουαρίου στο Παρίσι με πρωτοβουλία της Γαλλίας και της Ινδίας. Για τον Emmanuel Macron, η Τεχνητή Νοημοσύνη και η τεχνολογία γενικότερα αποτελούν εδώ και καιρό στρατηγικούς τομείς. Αρχηγοί κρατών από 100 χώρες και εκπρόσωποι της κοινωνίας πολιτών, της ακαδημαϊκής και ερευνητικής κοινότητας και διεθνών οργανισμών, συζήτησαν σχετικά με τη διαμόρφωση κοινών κατευθυντήριων γραμμών για μια βιώσιμη και συμπεριληπτική ανάπτυξη της προς όφελος της ανθρωπότητας. Ωστόσο, η σύνοδος αντιμετώπισε σημαντικές προκλήσεις και ανέδειξε την πολυπλοκότητα της διεθνούς συνεργασίας στον τομέα της Τεχνητής Νοημοσύνης.

Ο αμερικανός Αντιπρόεδρος J.D. Vance δήλωσε ότι οι ΗΠΑ σκοπεύουν να διατηρήσουν την πρωτοκαθεδρία τους στον τομέα της Τεχνητής Νοημοσύνης και δεν θα αποδεχτούν ρυθμίσεις που θα περιορίζουν την καινοτομία.

Οι ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο αρνήθηκαν να υπογράψουν την τελική διακήρυξη, για «συμπεριληπτική και βιώσιμη» Τεχνητή Νοημοσύνη, εκφράζοντας επιφυλάξεις σχετικά με το περιεχόμενο και τις δεσμεύσεις της. Τη διακήρυξη, που δίνει έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος, τη διασφάλιση της πνευματικής ιδιοκτησίας και τη

διατήρηση της αλήθειας στη ροή της πληροφορίας, υπέγραψαν 58 χώρες, συμπεριλαμβανομένων των κρατών-μελών της ΕΕ, της Κίνας, της Ινδίας και άλλων χωρών. Ωστόσο, δεν περιλαμβάνει αναφορές στους καταστροφικούς κινδύνους μιας ανεξέλεγκτης ανάπτυξης της Τεχνητής Νοημοσύνης, όπως αυτοί είχαν επισημανθεί στη Διακήρυξη της Συνόδου Κορυφής του Λονδίνου το 2023.

Παρά τις φιλοδοξίες της Γαλλίας να προωθήσει μια ενιαία ευρωπαϊκή στρατηγική για την Τεχνητή Νοημοσύνη, η απουσία συναίνεσης μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων υπονόησε την αποτελεσματικότητα της συνόδου. Οι διαφορετικές εθνικές στρατηγικές, οι γεωπολιτικές εντάσεις και οι ανησυχίες για την κυριαρχία και την ασφάλεια καθιστούν δύσκολη την επίτευξη μιας ομοιομορφης και αποτελεσματικής παγκόσμιας διακυβέρνησης για την Τεχνητή Νοημοσύνη.

Πάντως στις αρχές του 2024, σε έρευνα του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ σχετικά με τους κινδύνους που θα αντιμετωπίσει η ανθρωπότητα μέσα στην επόμενη δεκαετία, η παραπληροφόρηση (που βεβαίως σχετίζεται πλέον με την ηλεκτρονική πληροφορία) κατείχε την πρώτη θέση στην ιεράρχηση αυτών των κινδύνων. Μια απειλή για τη δημοκρατία, αλλά και για την κοινωνική συνοχή αφού η εκτεταμένη χρήση της παραπληροφόρησης και των εργαλείων διασποράς της, των πλατφορμών δηλαδή κοινωνικής δικτύωσης, οδηγεί σε ένταση της πόλωσης, αλλά και σε διάβρωση της εμπιστοσύνης προς τους θεσμούς. Ενισχύει θεωρίες συνωμοσίας, πλήττει την ήδη, προ καιρού, κλονισμένη αξιοπιστία των μέσων ενημέρωσης και επιφέρει μια γενικότερη αμφισβήτηση των πάντων. Η διάκριση πραγματικού και ψευδούς σχετικοποιείται, ενέχοντας επιπλέον τον κίνδυνο στροφής σε μια αδιαφορία για το αν κάτι είναι ή δεν είναι πραγματικό και στην αποδοχή και επιβεβαίωση μιας «προσωπικής» αλήθειας, στηριγμένης σε ό,τι ο καθένας αντιλαμβάνεται για τον κόσμο γύρω του, έναν κόσμο που έχει μπει στην τροχιά της μετα-αλήθειας.

Αρχηγοί κρατών από 100 χώρες και εκπρόσωποι της κοινωνίας πολιτών, της ακαδημαϊκής και ερευνητικής κοινότητας και διεθνών οργανισμών, συζήτησαν σχετικά με τη διαμόρφωση κοινών κατευθυντήριων γραμμών

Vint Cerf

«Η ανάγκη για κριτική σκέψη δεν υπήρξε ποτέ μεγαλύτερη»

Ένας από τους δύο θεμελιωτές του διαδικτύου το 1973 προειδοποιεί για τη διάβρωση της εμπιστοσύνης στο περιεχόμενό του, από την αυξημένη ροή παραπληροφόρησης

Το διαδίκτυο είναι το μέσον που άλλαξε τον κόσμο για πάντα. Έκανε τα πρώτα του δημόσια βήματα στα μέσα της δεκαετίας του '90 και σήμερα, 30 χρόνια μετά, σχεδόν 6 δισεκατομμύρια άνθρωποι σε ολόκληρη την υφήλιο κινούνται στο ψηφιακό του περιβάλλον. Ο Vint Cerf είναι ένας από τους δύο «πατέρες του διαδικτύου», αφού μαζί με τον Bob Kahn ανέπτυξαν το πρώτο σχέδιο του πρωτοκόλλου, το οποίο εφαρμόστηκε σταδιακά, οδηγώντας στη δημιουργία του σύγχρονου διαδικτύου.

Σήμερα ο Vint Cerf υπογραμμίζει ότι «η ανάγκη για κριτική σκέψη δεν υπήρξε ποτέ μεγαλύτερη».

Όταν εσείς και ο Bob Kahn αναπτύξατε το πρωτόκολλο TCP/IP, είχατε φανταστεί ποτέ την κλίμακα της επίδρασης που θα είχε το διαδίκτυο στην κοινωνία;

«Δεν το θεωρώ αποκλειστικά δικό μου και του Bob Kahn επίτευγμα, ούτε κατά διάνοια. Είχαμε το προνόμιο να καθοδηγήσουμε τόσο την τεχνολογία όσο και την υποστήριξη της έρευνας και ανάπτυξης για μια εκτεταμένη χρονική περίοδο, και αυτό είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικό. Σήμερα βέβαια, υπάρχουν πολλοί λόγοι για να είμαστε δυσαρεστημένοι με την επίδραση του διαδικτύου – οι άνθρωποι το χρησιμοποιούν για κακόβουλους σκοπούς. Η τεχνολογία δεν ανιχνεύει αυτόματα τη διαφορά μεταξύ αλήθειας και ψεύδους. Ουσιαστικά, είναι ένα μέσο μεταφοράς.

Φυσικά, ο τομέας εφαρμογών του Παγκόσμιου Ιστού και των έξυπνων τηλεφώνων είναι τωριστίως και έχει διεισδύσει βαθιά στον κοινωνικό και οικονομικό ιστό της υδρογείου. Σε γενικές γραμμές, νομίζω ότι περισσότερο καλό παρά κακό έχει προκύψει από αυτή την εξέλιξη, αλλά δεν μπορούμε να αγνοήσουμε την κατάχρηση. Είναι καιρός να σκεφτούμε περισσότερο την ευθύνη και τη λογοδοσία σε αυτό το επιγραμμικό μέσο».

Ποιο θεωρείτε ότι είναι το μεγαλύτερο πλεονέκτημα του διαδικτύου και ποιο το πιο αρνητικό χαρακτηριστικό του;

«Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα είναι ότι είναι τόσο ανοιχτό στην εξέλιξη της υλοποίησης και των εφαρμογών. Εξυπηρετεί πολλά

επιχειρηματικά μοντέλα. Υποδέχεται την καινοτομία. Το μεγαλύτερο μειονέκτημα είναι ότι είναι ευάλωτο σε επιθέσεις άρνησης υπηρεσίας (Denial-of-Service), κακόβουλου λογισμικού (malware) και «λутρισμικού» (ransomware). Χρειαζόμαστε περισσότερη ανθεκτικότητα και περισσότερη ευθύνη».

Σήμερα, οι πληροφορίες στο διαδίκτυο αμφισβητούνται όλο και περισσότερο ως προς την αξιοπιστία τους. Ποιες συνέπειες μπορεί να έχει αυτό;

«Η αυξημένη ροή παραπληροφόρησης, παραπλανητικών πληροφοριών και οι «ψευδαισθήσεις» της τεχνητής νοημοσύνης, διαβρώνουν την εμπιστοσύνη στο διαδικτυακό περιεχόμενο και οδηγούν στην απόρριψή του αλλά και σε περισσότερους περιορισμούς στη χρήση και την πρόσβαση. Η ασφάλεια και η προστασία στο διαδίκτυο, όπως και ο ηλκιακός περιορισμός στη χρήση έχουν γίνει σημαντικά ζητήματα προς συζήτηση. Η ανάγκη για κριτική σκέψη δεν υπήρξε ποτέ μεγαλύτερη».

Πώς λοιπόν μπορούμε να ξανακτίσουμε την εμπιστοσύνη του κοινού στις διαδικτυακές πηγές πληροφόρησης;

«Λοιπόν, αυτό είναι το μεγάλο πρόβλημα. Μπορούμε να ενθαρρύνουμε την κριτική σκέψη και να επιβραβεύουμε τους ανθρώπους που δημοσιεύουν πληροφορίες με έγκυρη προέλευση, δηλαδή όχι ανώνυμες. Μπορούμε επίσης να προσθέσουμε κάποια αντίσταση στη γρήγορη διάδοση πληροφο-

Συνέντευξη στη **Μαρίνα Ρήγου**

Επικουρη Καθηγήτρια Τμήματος
Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής
Ενημέρωσης
του Πανεπιστημίου Αθηνών

ριών, π.χ., περιορίζοντας τη δυνατότητα για επαναλαμβανόμενη διάδοση και γρήγορη εξάπλωση, όπως το retweeting, κ.λπ.».

Με ποιους τρόπους τα κοινωνικά δίκτυα έχουν αλλοιώσει την αρχική αντίληψη για ένα ανοιχτό, αποκεντρωμένο και δημοκρατικό διαδίκτυο;

«Κυρίως έχουν χρησιμοποιηθεί για να ενισχύσουν φωνές που διαφορετικά δεν θα ακούγονταν και για να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή, αλλά μάλλον με κακούς δείκτες όπως τα «likes», τα «views» κ.λπ. Γίνεται όμως και κατάχρηση, αφού χρησιμοποιούνται για την εξάπλωση παραπληροφόρησης, παραπλανητικών πληροφοριών, θεωριών συνωμοσίας, ουκοφαντικών δυσφημίσεων, εκφοβισμού κ.λπ. Οι αρχικές αντιλήψεις για το διαδίκτυο ήταν κατά πολύ λιγότερο τοξικές και βέβαια υπέθεταν ότι θα υπήρχε καλή πρόθεση από τους συμμετέχοντες. Προφανώς, δεν είχαμε υπολογίσει την τάση του ανθρώπου να είναι κακός και απολύτως επιβλαβής».

Τα κοινωνικά δίκτυα παίζουν ολοένα και μεγαλύτερο ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής

γνώμης και στον επηρεασμό των εκλογών. Πιστεύετε ότι τα υπάρχοντα πλαίσια διακυβέρνησης του διαδικτύου είναι επαρκή για να αποτρέψουν τη χειραγώγηση και την ξένη παρέμβαση;

«Πιθανόν όχι. Νομίζω ότι η πρό-έλευση και η ευθύνη πρέπει να ενισχυθούν μέσα σε αυτά τα συστήματα. Η απόλυτη ανωνυμία δεν ευνοεί αυτούς τους στόχους».

Ποιες τεχνολογικές ή στρατηγικές λύσεις βλέπετε για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης και του λόγου μίσους χωρίς να περιορίζεται η ελευθερία της έκφρασης;

«Στην πραγματικότητα, νομίζω ότι πρέπει να δουλέψουμε περισσότερο στην κοινωνική μηχανική και την ανάπτυξη καλύτερων κοινωνικών προτύπων. Δεν βλέπω την τεχνολογία και τη στρατηγική επαρκείς για τον στόχο αυτόν».

Πρέπει οι εταιρείες κοινωνικής δικτύωσης να θεωρούνται ως εκδότες υπεύθυνοι για το περιεχόμενο που φιλοξενούν;

«Οι πλατφόρμες διευκολύνουν τη διανομή αλλά, τεχνικά, έχουν τη δυνατότητα να ελέγχουν τη δημοσίευση από χρήστες. Η κλίμακα είναι ένα μεγάλο πρόβλημα. Ενα στατιστικό που επαναλαμβάνεται συχνά για το YouTube είναι ότι ανεβαίνουν περισσότερες από 400 ώρες βίντεο στο σύστημα κάθε λεπτό! Το χειροκίνητο φιλτράρισμα δεν είναι εφικτό. Απαιτείται κάποια αυτοματοποίηση, αλλά

δεν είναι ακόμα αξιόπιστη. Ίσως η TN να βοηθήσει, αλλά δεν είναι ακόμα σε θέση να αναλάβει πλήρως την ευθύνη. Αυτό είναι ένα συνεχές πρόβλημα για όλες τις πλατφόρμες που υποστηρίζουν περιεχόμενο το οποίο δημιουργούν οι χρήστες. Στην πρόκληση αυτή προστίθεται και το περιεχόμενο που δημιουργείται από TN».

Εργάζεστε σε ένα άλλο ενδιαφέρον έργο, το διαδίκτυο μεταξύ των ειδών («interspecies internet»). Ποιος είναι ο στόχος αυτής της πρωτοβουλίας;

«Ο κύριος στόχος μας είναι να εξερευνήσουμε τις γνωστικές ικανότητες των μη ανθρώπινων ειδών και να διευκολύνουμε την ανθρώπινη/μη ανθρώπινη αλληλεπίδραση μέσω του διαδικτύου όταν τα μέρη δεν βρίσκονται στον ίδιο τόπο. Ελπίζουμε επίσης ότι η μηχανική μάθηση μπορεί να βοηθήσει στην ερμηνεία και ακόμη και στη μετάφραση σημάτων μεταξύ των ειδών. Είμαστε πεπεισμένοι ότι είναι σοφό να αναγνωρίσουμε ότι η γνωστική ικανότητα δεν περιορίζεται αποκλειστικά στον homo sapiens».

Τα αρχεία μας, οι φωτογραφίες μας και άλλα ψηφιακά αγαθά αποθηκεύονται σε σκληρούς δίσκους ή στο «cloud». Όμως, καθώς η τεχνολογία εξελίσσεται, αυτοί οι θησαυροί κινδυνεύουν να χαθούν στον αδυσώπητο ρυθμό της ψηφιακής εποχής. Πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί αυτό το ζήτημα;

«Αυτός είναι ο εφιάλτης μου: οι ψηφιακοί σκοτεινοί αιώνες. Πρέπει να εφεύρουμε ένα είδος «ψηφιακού παπύρου» που θα κρατήσει τις ψηφιακές πληροφορίες ανακαλύψιμες και προσβάσιμες για αιώνες. Υπάρχουν κάποιες τεχνολογίες υλισμικού υπόσχεσης, όμως θα χρειαστούν στρατηγικές, διατήρηση λογισμικού και σετ εντολών για την προσομοίωση παλαιότερων επεξεργαστών και την εκτέλεση παλαιού λογισμικού. Έχουμε πολύ δρόμο για την «οικονομία της διατήρησης»».

Αν είχατε μια ευχή για το μέλλον, ποια θα ήταν αυτή;

«Να αναγνωρίσουμε συλλογικά τη σημασία ενός ανανεωμένου Κοινωνικού Συμβολαίου που να λαμβάνει υπόψη τις κοινωνικές ανάγκες για επωφελή χρήση της τεχνολογίας».

ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ	Υψηλή εμπι- στοσύνη (4+5)	Χαμηλή εμπι- στοσύνη (4+5)	Ισο- ζύγιο
Οικογένεια	82	5	+77
Ενοπλες Δυνάμεις	58	18	+40
Πανεπιστήμια	45	21	+24
Εκκλησία	36	39	-3
Αστυνομία	31	38	-7
Δικαιοσύνη	22	51	-29
Υπερεθνικοί θεσμοί (ΕΕ, ΟΗΕ κ.λπ.)	21	45	-24
Εθνικό Σύστημα Υγείας	19	50	-31
Κυβέρνηση	15	69	-54
Τράπεζες	13	63	-50
Κοινοβούλιο	13	65	-52
MME	8	74	-66
Συνδικάτα	7	72	-65
Πολιτικά κόμματα	6	77	-71

← Τα πανεπιστήμια είναι μέσα στις 3 πρώτες επιλογές των Ελλήνων πολιτών στα ερωτήματα όλων των δημοσκοπήσεων του τελευταίου χρονικού διαστήματος που ερευνούν τους δείκτες εμπιστοσύνης στους θεσμούς

Του **Δημήτρη Κουτσομπόλη**

Μέλους ΕΔΙΠ του Τμήματος
Επικοινωνίας και ΜΜΕ
του Πανεπιστημίου Αθηνών

Δημοσκόπηση

Οι πολίτες εμπιστεύονται τα δημόσια πανεπιστήμια

Τα δημόσια Πανεπιστήμια της χώρας αποτελούν τον θεσμό που «επιβιώνει» από τη συνολική κρίση των βασικών θεσμών της χώρας, την οποία καταγράφουν η μια μετά την άλλη στις δημοσκοπήσεις που βλέπουν το φως της δημοσιότητας. Οι πολίτες μεταξύ των θεσμών για τους οποίους εκφράζουν συχνά δυσαρέσκεια ή αμφιβολίες για τη διαφάνεια ή την αντικειμενικότητά τους, ξεχωρίζουν τα ελληνικά δημόσια Πανεπιστήμια και τα επιβραβεύουν με την αποδοχή τους εκφράζοντας μεγάλη εμπιστοσύνη σε αυτά. Αυτό είναι άλλωστε και ένα από τα βασικά συμπεράσματα έρευνας κοινής γνώμης που πραγματοποίησε πρόσφατα η εταιρεία Metron Analysis και δημοσιεύθηκε στο «Βήμα». Η έρευνα αυτή ανέδειξε ότι η εμπιστοσύνη των πολιτών προς τους θεσμούς κλονίζεται. Αντιθέτως, θετικό ισοζύγιο έχουν μόνο τρεις θεσμοί: η Οικογένεια

Τα βασικά συμπεράσματα πρόσφατης έρευνας κοινής γνώμης που πραγματοποίησε η εταιρεία Metron Analysis έδειξαν εκ νέου ότι η εμπιστοσύνη των πολιτών προς τους θεσμούς κλονίζεται

(+77), οι Ένοπλες Δυνάμεις (+40) και τα Πανεπιστήμια (+24).

Σύμφωνα μάλιστα με ανάλυση των Στράτου Φαναρά και Γιάννη Μπαλαμπανίδη τελικά διακρίνονται σχηματικά τρεις ομάδες θεσμών. Εκείνοι που θα αποκαλούσαμε θεσμούς «Προστασίας και Ευκαιρίας» ανήκουν στους λίγους που εμφανίζουν θετικό ισοζύγιο: η Οικογένεια (+77 μονάδες) και τα Πανεπιστήμια (+24). Οι θεσμοί «Ευταξίας» εμ-

φανίζουν επίσης θετικό ή έστω περίπου ουδέτερο ισοζύγιο. Από την άλλη πλευρά, οι θεσμοί της εν ευρεία έννοια «Πολιτικής» έχουν τις χειρότερες επιδόσεις.

Τα παραπάνω βέβαια και η εμπιστοσύνη που επιδεικνύεται αποτελούν αναγνώριση και επιβράβευση των προσπαθειών του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπως και των άλλων ελληνικών δημοσίων Πανεπιστημίων για την παραγωγή και διάδοση της γνώσης, την

προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, καθώς και την προσφορά στην κοινωνία.

Πάντως τα ΑΕΙ της χώρας, εκτός από τη στήριξη σε περιόδους κρίσεων σε θέματα ανοικοδόμησης ή κοινωνικών μελετών, λειτουργούν και θα πρέπει να λειτουργούν ως «φάροι» κουλτούρας και πολιτισμού στις κοινωνίες μας επαναφέροντας την κοινωνική και πολιτική πυξίδα στις αρχές που τις στηρίζουν και χαρακτηρίζουν τον πολιτισμό τους. Και παράλληλα λειτουργώντας ως το φράγμα που θα εμποδίσει την οπισθοδρόμηση του πολιτισμού μας κατά τις περιόδους που οι βασικές αξίες του κινδυνεύουν ή απομακρύνονται.

Τα ίδια συμπεράσματα για την εμπιστοσύνη που απολαμβάνουν από τους πολίτες της χώρας έχουν αποτυπωθεί και σε άλλες δημοσκοπήσεις και έρευνες στο παρελθόν.

Συναυλία προσβάσιμη σε άτομα με άνοια

Μια πρωτοβουλία του Πανεπιστημίου Αθηνών που ολοκληρώθηκε με μεγάλη επιτυχία το πρώτο δεκαπενθήμερο του Μαρτίου

Μια πρωτοβουλία μοναδική στο είδος της, πρότυπη από πολιτιστική, κοινωνική αλλά και ψυχολογική διάσταση, διοργάνωσε με μεγάλη επιτυχία το Πανεπιστήμιο Αθηνών τις προηγούμενες ημέρες.

Στο πλαίσιο των επιμορφωτικών, πολιτιστικών και καλλιτεχνικών δράσεων υπό τον γενικό τίτλο «**Το ΕΚΠΑ στην Πόλη**», διοργάνωσε μία συναυλία προσβάσιμη και φιλική σε άτομα με άνοια και τους συνοδούς τους.

Η συγκεκριμένη δράση, ακολουθώντας την προσέγγιση των «χαλαρών συναυλιών» («relaxed performances»), έδωσε τη δυνατότητα σε άτομα με άνοια να απολαύσουν συναυλίες, σε ένα κατάλληλα προετοιμασμένο περιβάλλον. Το εγχείρημα υποστηρίχθηκε από ειδικά καταρτισμένο προσωπικό του «Εργαστηρίου Μουσικής, Γνωσιακών Επιστημών και Κοινότητας»

του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του Ιδρύματος.

Η συναυλία αυτή, προσεκτικά σχεδιασμένη, είχε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, για τη διευκόλυνση της ακρόασης, που περιλαμβάνουν:

- Βραχείας διάρκειας μουσικές επιλογές.
- Συμμετοχή και ενθάρρυνση της αλληλεπίδρασης του ακροατηρίου με τους καλλιτέχνες.
- Παύσεις για κίνηση στον χώρο.

Η συναυλία διοργανώθηκε και ολοκληρώθηκε με μεγάλη επιτυχία στη Μεγάλη Αίθουσα του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου το μουσικό σύνολο «Music Odyssey» του Τμήματος Μουσικών Σπουδών, υπό την καλλιτεχνική επιμέλεια του Γιάννη Μαλαφή, ταξίδεψε το ακροατήριο στο Έντεχνο Ελληνικό Τραγούδι και το Νέο Κύμα. Η επιστημονική επιμέλεια της συναυλίας υποστηρίχθηκε από το πρόγραμμα «Μουσική στην Κοινότητα», του «Ερ-

← Το μουσικό σύνολο «Music Odyssey» του Τμήματος Μουσικών Σπουδών στη Μεγάλη Αίθουσα του Πανεπιστημίου Αθηνών στη διάρκεια της συναυλίας

γαστηρίου Μουσικής, Γνωσιακών Επιστημών και Κοινότητας» του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ, με επιστημονικές υπεύθυνες την αναπληρώτρια καθηγήτρια **Χριστίνα Αναγνωστοπούλου** και το μέλος ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού **Χριστίνα Αδαμοπούλου**. Η επιτυχία της εκδήλωσης αυτής έδωσε μεγάλη χαρά και κίνητρο στους διοργανωτές της ώστε να προχωρήσουν σε νέες δράσεις για τους συμπολίτες μας που πάσχουν από άνοια, προσφέροντάς τους έτσι μια μικρή δόση ηρεμίας και απόλαυσης και στους συνοδούς τους τη χαρά να τους δουν να απολαμβάνουν το άκουσμα της μουσικής.

Κλιματική κρίση

Αφιέρωμα Σαντορίνη

Μια ιστορία φωτιάς, νερού, καταστροφής αλλά και αναγέννησης

Με τους επιστημονικούς προβληματισμούς, την αγωνία αλλά και την έρευνα να συνεχίζεται μετά τη σεισμική σμηνσοειρά που αναστάτωσε το νησί της Σαντορίνης και τους κατοίκους του το προηγούμενο χρονικό διάστημα, αν ο περιηγητής της Ιστορίας ή ο μελετητής των πολύπλοκων γεωλογικών φαινομένων της περιοχής μιλούσε για τα γεγονότα που μας έφεραν στο σήμερα, θα ξεκινούσε από τα παρακάτω:

Η Σαντορίνη, ένα από τα πιο εμβληματικά και γραφικά νησιά στον κόσμο, δεν φημίζεται μόνο για τα εκπληκτικά ηλιοβασιλέματα, τα ασβεστομένα κτίρια και τα κρυστάλλινα νερά, αλλά και για τη δραματική γεωλογική ιστορία της. Αυτό το μικρό νησί στο Νότιο Αιγαίο είναι μια ζωντανή απόδειξη των ισχυρών δυνάμεων του ηφαιστείου, της τεκτονικής δραστηριότητας και της διάβρωσης που έχουν διαμορφώσει το τοπίο του εδώ και εκατομμύρια χρόνια. Η ιστορία της Σαντορίνης είναι μια ιστορία της φωτιάς και του νερού, της καταστροφής και της αναγέννησης και της διαρκούς αλληλεπίδρασης μεταξύ των εσωτερικών και εξωτερικών διεργασιών της Γης.

Η Ιστορία και ο πολιτισμός

Διασχίζοντας τα μονοπάτια του χρόνου και της γεωλογίας, η περιήγησή μας ξεκινά περίπου δύο

Οι λόγοι που έφεραν το νησί στο επίκεντρο του επιστημονικού ενδιαφέροντος και οι μελέτες που γίνονται σήμερα με βάση το παρελθόν του

Της **Ασημίνας Αντωναράκου**

Καθηγήτριας Τμήματος Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αθηνών

εκατομμύρια χρόνια πριν, όταν οι πρώτες ηφαιστειακές εκρήξεις σημάδεψαν το Αιγαίο. Η αέναη σύγκρουση των τεκτονικών πλακών και οι συνεχείς εκρήξεις διαμόρφωσαν ένα μεγαλοπρεπές ηφαιστειο που με τον χρόνο γέννησε το κυκλικό νησί της Στρογγύλης.

Οι άνθρωποι κάθε εποχής έβλεπαν αυτές τις εκρήξεις ως θεοσημίες, σημάδια απόκοσμου και προφητικά. Σημαντικός σταθμός η μινωική έκρηξη του **1613 π.Χ.**, ένα συγκλονιστικό γεγονός που διαμόρφωσε τη σύγχρονη καλντέρα και δημιούργησε το νησιωτικό σύμπλεγμα της Σαντορίνης, της Θηρασίας και του Ασπρονήσιου.

Αιώνες αργότερα, το **197 π.Χ.**, μια ακόμη ηφαιστειακή έκρηξη χάραξε νέα τοπία, φέρνοντας στην επιφάνεια το νησί Ιερά, πρόγονο της Μικρής Καμένης. Αντίστοιχα, το **46 μ.Χ.**, η δημιουργία της Παλαιάς Καμένης έμελλε να επαναδιαμορφώσει το ηφαιστειακό ανάγλυφο της περιοχής, τμήμα της οποίας κατέρρευσε στη θάλασσα και δημιουργήθηκε ένας νέος ύψαλος χωρίς όμως έκρηξη το **1457 μ.Χ.**

Οι βυζαντινοί χρονογράφοι Θεοφάνης και Νικηφόρος περιγράφουν με γλαφυρότητα την έκρηξη του **726 μ.Χ.**, εξηγεί ο καθηγητής Θεολογίας **Γιάννης Παναγιωτόπουλος**, όταν νέα γη αναδύθηκε από τη θάλασσα και ενώθηκε με την Παλαιά Καμένη. Ο αυτοκράτορας Λέων Γ' εξέλαβε το γεγονός ως θεϊκή τιμωρία, ενισχύοντας τη στάση του κατά των εικόνων, ενώ η Επανάσταση των Ελλαδικών το 727, που συνδέθηκε με την ερμηνεία αυτή, κατεστάλη με τη χρήση υγρού πυρός.

Στα νεότερα χρόνια, το **1570** ή το **1573 μ.Χ.**, δημιουργείται η Μικρή Καμένη, ενώ το **1650 μ.Χ.**, οι έντονοι σεισμοί σηματοδότησαν μια νέα εποχή γεωλογικών μετασχηματισμών, με εκτεταμένες καταστροφές στην Ανατολική Μεσόγειο και την εμφάνιση του Κολούμπο. Οι κάτοικοι, ερμηνεύοντας το γεγονός ως θεομηνία, επανέκαμψαν στην Ορθοδοξία, εγκα-

ταλείποντας σταδιακά τις δυτικές δογματικές επιρροές. Ακολούθησαν διαδοχικές ηφαιστειακές δραστηριότητες, με αποκορύφωμα τη δημιουργία της Νέας Καμένης το **1707-1711 μ.Χ.**, τις γεωλογικές αλλαγές του **1866-1870 μ.Χ.**, την επέκταση της Νέας Καμένης που ενώθηκε με τη Μικρή Καμένη μέσω της έκρηξης του **1925-1928 μ.Χ.** και την πιο πρόσφατη ηφαιστειακή δραστηριότητα του **1950**. Στα χρόνια μας, το **2011-2012**, σημειώθηκε ανύψωση του ηφαιστείου κατά 10-15 εκατοστά, προκαλώντας ανησυχία, αλλά χωρίς τελικά να εκδηλωθεί νέα έκρηξη.

Ο ρόλος της διάβρωσης και της ανθρώπινης δραστηριότητας

Η Σαντορίνη δεν είναι μόνο ένας τόπος γεωλογικών θαυμάτων, αλλά και ένα δυναμικό σημείο συνάντησης Ιστορίας και πολιτισμού, όπου η φύση και ο άνθρωπος συνδιαλέγονται μέσα στους αιώνες, δημιουργώντας ένα απaráμιλλο μνημείο του χρόνου. Η διάβρωση και η ανθρώπινη δραστηριότητα συνέβαλαν επίσης στο σημερινό τοπίο της. Οι απότομοι βράχοι του νησιού, που αποτελούνται από στρώματα ηφαιστειακής τέφρας και ελαφρόπετρας, διαβρώνονται συνεχώς από τον άνεμο, τη βροχή και τη δράση των κυμάτων. Αυτή η διάβρωση έχει δημιουργήσει τους εντυπωσιακούς βράχους και τους μοναδικούς βραχώδεις σχη-

Η μινωική έκρηξη του 1613 π.Χ. διαμόρφωσε τη σύγχρονη καλντέρα και δημιούργησε το νησιωτικό σύμπλεγμα της Σαντορίνης, της Θηρασίας και του Ασπρονήσιου

← Σε πρώτο πλάνο ο καθηγητής Ορυκτολογίας και Πετρολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών Κ. Κτενάς και στο βάθος το ηφαιστείο της Καμένης στη Σαντορίνη, την εποχή της ηφαιστειακής δραστηριότητάς του το 1925

ματισμούς που είναι χαρακτηριστικά της Σαντορίνης. Η ανθρώπινη δραστηριότητα έχει επίσης αφήσει το σημάδι της στο νησί. Το γόνιμο ηφαιστειακό έδαφος έχει υποστηρίξει τη γεωργία για χιλιάδες χρόνια, με αμπέλια, ελαιώνες και άλλες καλλιέργειες να καλύπτουν μεγάλο μέρος του νησιού. Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική της Σαντορίνης, με τα ασβεστωμένα κτίρια και τις εκκλησίες με γαλάζιους τρούλους, δεν είναι μόνο αισθητικά ευχάριστη, αλλά και πρακτική, σχεδιασμένη να αντανακλά το έντονο ηλιακό φως και να παρέχει μόνωση από τη ζέστη.

Η Σαντορίνη Σήμερα: Ένα Ζωντανό Εργαστήριο

Σήμερα, η Σαντορίνη είναι ένα ζωντανό εργαστήριο για γεωεπιστήμονες, ιστορικούς και αρχαιολόγους. Τα μοναδικά γεωλογικά χαρακτηριστικά του νησιού παρέχουν πολύτιμες γνώσεις για τις διαδικασίες που διαμορφώνουν τον πλανήτη μας, ενώ η πλούσια αρχαιολογική του κληρονομιά προσφέρει ένα παράθυρο στο παρελθόν.

Για τους επισκέπτες, η Σαντορίνη προσφέρει την ευκαιρία να γνωρίσουν τη δύναμη και την ομορφιά της φύσης από πρώτο χέρι. Είτε εξερευνώντας τα αρχαία ερείπια του Ακρωτηρίου, πεζοπορώντας στα απόκρημνα μονοπάτια της καλντέρας, είτε

απλά απολαμβάνοντας τη θέα που κόβει την ανάσα, η Σαντορίνη είναι ένα μέρος όπου το παρελθόν και το παρόν συνδυάζονται σε μια εκπληκτική επίδειξη γεωλογικής και ανθρώπινης ιστορίας.

Τις τελευταίες μέρες το εργαστήριο αυτό βρίσκεται σε αναβρασμό λόγω της πρόσφατης σεισμικής δραστηριότητας, η οποία χαρακτηρίζεται ως πρωτόγνωρη λόγω του μεγάλου αριθμού σεισμών, αλλά και των μεγεθών τους με αρκετούς να ξεπερνούν το 5.0. Σε αυτή τη φάση ζούμε ιστορικές στιγμές, καταγράφουμε κάτι ιστορικά σημαντικό.

Από τον Ιούνιο του 2024 μέχρι και τις 25 Ιανουαρίου 2025, οι επιστήμονες παρατήρησαν μια σεισμική δραστηριότητα εντός της Καλδέρας και στη χέρσο της Σαντορίνης, η οποία στη συνέχεια μετανάστευσε στην περιοχή ανατολικά του Κολούμπο μέχρι και βόρεια της νησίδας Ανύδρου, με μεγέθη που έφθασαν το 5,3. Η επιστημονική κοινότητα έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η σεισμική αυτή δραστηριότητα είναι τεκτονικής φύσεως και έχει αποκλείσει το ενδεχόμενο ηφαιστειακής έκρηξης, καθώς η δραστηριότητα των ηφαιστειών Καμένη και Κολούμπο παραμένει σταθερή.

Όπως λένε οι σεισμολόγοι, η διείσδυση του μάγματος στον φλοιό προκαλεί αυξημένες πιέ-

σεις στα ρήγματα της περιοχής, οδηγώντας στην ενεργοποίησή τους. Τα δεδομένα από τη σεισμική τομογραφία δείχνουν ότι σε βάθη κάτω από τα 8-10 χιλιόμετρα υπάρχει μαγματικό ρευστό που πιέζει τον φλοιό, αλλά δεν αναμένεται να φτάσει στην επιφάνεια.

Το ρήγμα της Ανύδρου και η πιθανότητα ισχυρού σεισμού

Παρόλο που το ρήγμα της Ανύδρου μπορεί να δώσει σεισμό έως 6 Ρίχτερ, δεν υπάρχουν ενδείξεις επικείμενης ηφαιστειακής έκρηξης. Οι ειδικοί συνεχίζουν την παρακολούθηση της περιοχής, ενώ τονίζουν ότι η διάρκεια του φαινομένου είναι αβέβαιη και μπορεί να συνεχιστεί για μήνες.

Η σεισμική δραστηριότητα στη Σαντορίνη είναι ένα πολύπλοκο φαινόμενο που συνδέεται με την κίνηση του μάγματος και την τεκτονική της περιοχής. Η σύγχρονη επιστημονική κοινότητα χρησιμοποιεί νέες μεθόδους παρακολούθησης, πρόσθετους σειсмоγράφους, σταθμούς GPS και αναλύσεις δεδομένων, προκειμένου να γίνει κατανοητή η αλληλεπίδραση μεταξύ τεκτονικών και μαγματικών διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή.

Πάντως, αν και οι σεισμοί θα συνεχιστούν για κάποιο διάστημα, η πιθανότητα άμεσης ηφαιστειακής έκρηξης είναι πλέον αμελητέα.

Το 197 π.Χ., μια ακόμη ηφαιστειακή έκρηξη χάραξε νέα τοπία, φέρνοντας στην επιφάνεια το νησί Ιερά, πρόγονο της Μικρής Καμένης

Οι επιπτώσεις της έκρηξης στον Μινωικό πολιτισμό

Του
Γιάννη
Παπαδάτου

Καθηγητή
Προϊστορικής
Αρχαιολογίας

Το πιο σημαντικό γεγονός στη γεωλογική ιστορία της Σαντορίνης συνέβη πριν από περίπου 3.600 χρόνια, κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού. Η ακριβής χρονολόγηση της έκρηξης του ηφαιστείου της Σαντορίνης κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού παραμένει άγνωστη. Οι παραδοσιακές μέθοδοι χρονολόγησης των αρχαιολόγων την τοποθετούσαν περί το 1500 π.Χ., αλλά οι μέθοδοι χρονολόγησης των φυσικών επιστημών που εφαρμόστηκαν τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα τη χρονολόγησαν περί το 1615-1610 π.Χ. Ωστόσο, πρόσφατες επιστημονικές αναλύσεις τείνουν να την τοποθετήσουν γύρω στο 1550-1540 π.Χ.

Η έκρηξη κάλυψε την προϊστορική πόλη του Ακρωτηρίου με πολλά μέτρα στάχτης και ελαφρόπετρας, αλλά ένα μεγάλο μέρος της καταστροφής του οικισμού είχε συντελεστεί λίγο νωρίτερα εξαιτίας ενός ή περισσότερων ισχυρών σεισμών που προηγήθηκαν της έκρηξης. Δεν ξέρουμε ποιο ήταν το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ των σεισμών και της έκρηξης, πιθανώς ήταν αρκετές ημέρες ή κάποιες εβδομάδες. Ωστόσο, γνωρίζουμε από τις ανασκαφές ότι το διάστημα ήταν αρκετά μεγάλο ώστε ένα μέρος των κατοίκων να επιστρέψουν στον οικισμό και να αρχίσουν εργασίες καθαρισμού των ερειπίων και παραμερισμού των πεσμένων λίθων, απομακρύ-

νοντας ταυτόχρονα τις σορούς των νεκρών αλλά και κάποια πολύτιμα αντικείμενα, ακόμα και έπιπλα. Γι' αυτόν τον λόγο άλλωστε, σε αντίθεση με την Πομπηία, στο Ακρωτήριο δεν βρέθηκαν θύματα της έκρηξης, αφού ο πληθυσμός είχε προειδοποιηθεί και δεν βρισκόταν εντός των κτιρίων την ώρα της έκρηξης. Παρόλο που οι ανασκαφές στο Ακρωτήριο ξεκίνησαν με αφορμή μια πρωτότυπη και ρηξικέλευθη για την εποχή της ερμηνεία του Σπυριδώνα Μαρινάτου ότι ο Μινωικός πολιτισμός καταστράφηκε από την έκρηξη του ηφαιστείου της Σαντορίνης, σήμερα γνωρίζουμε ότι αυτό δεν ισχύει. Η έκρηξη ήταν ένα γεγονός με σημαντικότερες επιπτώσεις όχι μόνο για την Κρήτη, αλλά και για όλο το Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο. Μάλιστα, πολύ πρόσφατα, σε ανασκαφές στον Τσεσμέ βρέθηκε ανθρώπινο θύμα του τσουνάμι που ακολούθησε την έκρηξη, ενώ στάχτη από την έκρηξη έχει βρεθεί σε μακρινές περιοχές όπως οι ακτές του Λιβάνου και του Ισραήλ. Επίσης, κάποια σημαντικά παράκτια κέντρα της βόρειας Κρήτης, όπως ο Κατοσαμπάς (το σημερινό λιμάνι του Ηρακλείου), η Αμνισός, τα Γουρνιά και το Παλαίκαστρο φαίνεται να υπέφεραν από το τσουνάμι που δημιουργήθηκε.

Τέλος, ανασκαφές αγροτικών θέσεων της κρητικής υπαίθρου στην ενδοχώρα της Ζάκρου έχουν δείξει όχι μόνο τις επιπτώσεις της έκρηξης στην αγροτική παραγωγή (κάλυψη της γης με στρώμα στάχτης) αλλά και τις προσπάθειες των κατοίκων να αντιμετωπίσουν αυτές τις επιπτώσεις και να συνεχίσουν την καλλιέργεια της γης. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι λόγω της έκρηξης του ηφαιστείου το κρητικό ανακτορικό σύστημα δοκιμάστηκε σκληρά, τόσο λόγω της μείωσης της αγροτικής παραγωγής όσο και της καταστροφής λιμενικών εγκαταστάσεων στα βόρεια παράλια. Επιπλέον, δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί και η πλήρης καταστροφή της πόλης του Ακρωτηρίου, η οποία ήταν ένας από τους σημαντικότερους σταθμούς του μινωικού εμπορίου. Ωστόσο, το ανακτορικό σύστημα συνέχισε να ανθεί για τουλάχιστον άλλον έναν αιώνα, έως και το 1450 π.Χ., οπότε όλα τα κρητικά ανάκτορα (πλν της Κνωσού) καταστράφηκαν και εγκαταλείφθηκαν.

Διεθνή

Υπομνήματα και νέες αποφάσεις στα ΑΕΙ, προβληματισμός από τη διάλυση του υπουργείου Παιδείας

Της **Λαμπρινής Παπαδοπούλου**

Επίκουρη Καθηγήτριας στο Τμήμα Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Πανεπιστημίου Αθηνών

Τι αλλάζει στις ΗΠΑ στα προγράμματα για την ισότητα και τη συμπερίληψη

Ο δημοσιογραφικός φακός έχει επικεντρωθεί το τελευταίο χρονικό διάστημα στις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στην ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση των ΗΠΑ. Όπως μεταδίδουν τα διεθνή ειδησεογραφικά μέσα, το υπό διάλυση υπουργείο Παιδείας της χώρας είχε ανακοινώσει ήδη πριν από την απόφαση κατάργησής του διαδοχικές αλλαγές με στόχο τον περιορισμό του κριτηρίου της διαφορετικότητας στις εκπαιδευτικές διαδικασίες. Σε υπόμνημα που δι-αβιβάστηκε κεντρικά έναν μήνα νωρίτερα σε σχολεία και πανεπιστήμια των Ην. Πολιτειών αναφέρεται ότι τα ιδρύματα που δεν θα συμμορφωθούν με τις σχετικές

αποφάσεις που έχουν ληφθεί θα βρεθούν αντιμέτωπα με τον κίνδυνο απώλειας της ομοσπονδιακής χρηματοδότησης. Ειδικότερα, όπως αναφερόταν σε πλήθος δημοσιευμάτων, το υπουργείο Παιδείας έδωσε τελεσίγραφο για τον τερματισμό της χρήσης «φυλετικών προτιμήσεων» ως παράγοντα στις διαδικασίες εισαγωγής, οικονομικής ενίσχυσης, προσλήψεων ή άλλων τομέων. Ο στόχος της οδηγίας, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο υπόμνημα, είναι να διορθώσει την «εκτεταμένη διάκριση στην εκπαίδευση, συχνά εις βάρος λευκών και ασιατών φοιτητών». Όπως ήταν αναμενόμενο, η οδηγία προκάλεσε έντονες αντιδράσεις από ομάδες

Οι πολύγλωσσοι νέοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το 2022, το 6,5% των μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ μάθαιναν δύο ή περισσότερες ξένες γλώσσες. Το Λουξεμβούργο ήταν η μόνη χώρα της ΕΕ όπου η πλειονότητα των μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (79,6%) μάθαινε δύο ή περισσότερες ξένες γλώσσες, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη. Ακολουθούσαν η Λετονία (37,2%), η Ελλάδα (34,9%) και η Εσθονία (33,6%). Μεταξύ 2013 και 2022, το ποσοστό των μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ που μάθαιναν τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες

αυξήθηκε από 4,6% σε 6,5%. Τα δεδομένα δείχνουν ότι σε 18 χώρες της ΕΕ το ποσοστό αυτό παρουσίασε αύξηση, έστω και σε μικρό βαθμό. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις καταγράφηκαν στη Λετονία (+22,3 ποσοστιαίες μονάδες), τη Φινλανδία (+14,9), την Ισπανία (+9,2) και την Ελλάδα (+9,0).

Αντίθετα, σε 9 χώρες της ΕΕ, το ποσοστό αυτό μειώθηκε, με την Πολωνία (-6,8) και το Λουξεμβούργο (-4,2) να καταγράφουν τη μεγαλύτερη μείωση. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το 2022, το 60,7% των μαθητών στην ΕΕ μάθαιναν δύο ή περισσότερες ξένες γλώσσες.

Η Φινλανδία κατείχε την υψηλότερη θέση μεταξύ των κρατών-μελών, με το 98,0% των μαθητών να μαθαίνουν τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες. Υψηλά ποσοστά καταγράφηκαν επίσης στην Ιταλία, την Ελλάδα, τη Μάλτα, την Εσθονία, τη Ρουμανία, το Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία, με ποσοστά που κυμαίνονταν από 96,6% έως 92,9%.

Οι ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο Ηνωμένο Βασίλειο

Νέα έρευνα του Education Policy Institute (EPI) αποκάλυψε ότι η αναγνώριση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των παιδιών στην Αγγλία παρουσιάζει τεράστιες διαφοροποιήσεις ανάλογα με τον τύπο του σχολείου, το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο και τα επίπεδα απουσιών τους.

Σύμφωνα με τα ευρήματα, παιδιά με γλωσσικά εμπόδια, των οποίων η μητρική γλώσσα δεν είναι τα Αγγλικά, καθώς και μαθητές με υψηλά επίπεδα απουσιών λόγω ασθένειας ή συχνών μετακινήσεων μεταξύ σχολείων, έχουν λιγότερες πιθανότητες να αναγνωριστούν ως παιδιά με ει-

δικές εκπαιδευτικές ανάγκες αφού οι ανάγκες τους συχνά παραμένουν αόρατες. Η έρευνα δείχνει επίσης ότι τα κορίτσια στο γυμνάσιο έχουν μικρότερη πιθανότητα διάγνωσης κοινωνικών, συναισθηματικών και ψυχικών αναγκών σε σχέση με τα αγόρια, παρά το γεγονός ότι εμφανίζουν παρόμοιες πιθανότητες να αντιμετωπίσουν συναισθηματικές ή συμπεριφορικές διαταραχές. Το Ινστιτούτο διαπίστωσε επίσης ότι η αναγνώριση ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών επηρεάζεται από κοινωνικές ανισότητες. Αν και τα παιδιά που ζουν σε υποβαθμισμένες περιοχές έχουν σημαντικά περισσότερες πιθανότητες να αναγνωριστούν με ειδικές ανάγκες, ακόμα και εκεί, τα λιγότερο μειονεκτούντα παιδιά, των οποίων οι γονείς μπορούν να διεκδικήσουν αποτελεσματικότερα υποστήριξη, έχουν περισσότερες πιθανότητες να διαγνωστούν και να λάβουν την απαραίτητη βοήθεια.

πολιτικών δικαιωμάτων και πανεπιστημιακών φορείς. Ορισμένοι πιστεύουν ότι η ασαφής διατύπωση της αποσκοπεί στο να έχει αποτρεπτικό αποτέλεσμα, οδηγώντας τα εκπαιδευτικά ιδρύματα στο να εξαλείψουν οτιδήποτε σχετίζεται με τη φυλή. Το υπόμνημα αποτελεί επέκταση του πρόσφατου εκτελεστικού διατάγματος που απαγορεύει τα προγράμματα για τη διαφορετικότητα, την ισότητα και τη συμπερίληψη (DEI). Ως νομική βάση, επικαλείται την απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου του 2023, η οποία απαγορεύει τη φυλή ως παράγοντα στις πανεπιστημιακές εισαγωγές.

«Με απλά λόγια, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν επιτρέπεται να διαχωρίζουν μαθητές βάσει φυλής, ούτε να διανέμουν οφέλη ή επιβραβεύσεις με βάση τη φυλή» αναφέρεται στο κείμενο.

Στο ίδιο μήκος κύματος, ανακοινώθηκε επίσης η διακοπή επιχορηγήσεων ύψους 600 εκατομμυρίων δολαρίων σε οργανισμούς που εκπαιδεύουν εκπαιδευτικούς. Σύμφωνα με την αιτιολογία που αναφέρθηκε, τα προγράμματα αυτά προωθούσαν «δихαστικές» έννοιες όπως το DEI, τη θεωρία κριτικής της φυλής (CRT) και τον ακτιβισμό για την κοινωνική δικαιοσύνη. Πάντως, ο Εθνικός Σύνδεσμος Δια-

χειριστών Φοιτητικής Οικονομικής Βοήθειας ανέφερε ότι δεν υπάρχει ομοφωνία επί του ζητήματος και η ομάδα προσπαθεί να κατανοήσει πώς το υπόμνημα θα μπορούσε να επηρεάσει τη φοιτητική οικονομική ενίσχυση.

«Το τελευταίο πράγμα που χρειάζονται οι φοιτητές όταν σχεδιάζουν πώς να πληρώσουν για το πανεπιστήμιο είναι η αβεβαιότητα σχετικά με το πότε ή αν θα λάβουν την οικονομική βοήθεια στην οποία βασίζονται» ανέφερε ο Σύνδεσμος σε ανακοίνωσή του. Στο μεταξύ, σύμφωνα με αποκάλυψη των *New York Times*, στα τέλη Φεβρουαρίου, το υπουργείο Παιδείας ξεκίνησε να θέτει δεκάδες υπαλλήλους του σε διοικητική άδεια, στο πλαίσιο των πολιτικών κατά των πρωτοβουλιών που σχετίζονται με τη διαφορετικότητα. Το υπουργείο επικαλέστηκε οδηγίες από το Γραφείο Διαχειριστικής Προσωπικού, το οποίο είχε ζητήσει από τις ομοσπονδιακές υπηρεσίες να υποβάλουν σχέδια για τη μείωση του προσωπικού που συνδέεται με τις πρωτοβουλίες για τη διαφορετικότητα, την ισότητα και τη συμπερίληψη (DEI).

Το εύρος των επηρεαζόμενων ατόμων οδήγησε αρκετούς από αυτούς που τέθηκαν σε άδεια να συμπεράνουν ότι έχουν παγιδευτεί σε μια εκστρατεία εξάλειψης κάθε

πρωτοβουλίας DEI σε ολόκληρη την κυβέρνηση, παρά το γεγονός ότι η εμπλοκή τους περιοριζόταν σε ελάχιστη επαφή με σχετικά ζητήματα. Δεν ήταν αμέσως σαφές ποια κριτήρια χρησιμοποιήθηκαν για να επιλεγούν οι υπάλληλοι που τέθηκαν σε πρώτη φάση σε διοικητική άδεια ή ποιες από τις δραστηριότητές τους θα μπορούσαν να εμπιπτουν στη γενική εντολή για την κατάργηση των πρωτοβουλιών DEI σε ολόκληρη την ομοσπονδιακή κυβέρνηση.

Σύμφωνα με το ρεπορτάζ των *NYT*, το υπουργείο φαίνεται να υιοθέτησε μια ευρεία προσέγγιση, με αποτέλεσμα να έχουν πληγεί και υπάλληλοι των οποίων οι τίτλοι και τα καθήκοντα δεν είχαν καμία σχέση με το DEI. Κάποιοι από αυτούς είχαν συμμετάσχει μόνο σε εκπαιδευτικά σεμινάρια που ενθαρρύνονταν από τους προϊστάμενούς τους. Πάντως, ο πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τράμπ ανακοίνωσε ότι η ύπαρξη ομοσπονδιακής υπηρεσίας για την παιδεία δεν έχει οδηγήσει σε βελτίωση των μαθησιακών επιδόσεων και καθίσταται μη απαραίτητη σε μια χώρα, όπου ζητήματα όπως η χρηματοδότηση, η πρόσληψη προσωπικού και το πρόγραμμα σπουδών υπάγεται στον έλεγχο των πολιτειών και των περιφερειών.

Δεν αρκεί η απαγόρευση της χρήσης «έξυπνων» τηλεφώνων στα σχολεία

Νέα δεδομένα σχετικά με τη χρήση των smartphones από παιδιά και εφήβους φέρνει στο φως μελέτη που πραγματοποιήθηκε από το Πανεπιστήμιο του Μπέρμιγχαμ. Σύμφωνα με τα ευρήματα, η απαγόρευση της χρήσης κινητών στις σχολικές αίθουσες δεν φαίνεται να επηρεάζει τον ύπνο των μαθητών, τη συμπεριφορά τους στην τάξη, τη σωματική τους δραστηριότητα ή τον συνολικό χρόνο που περνούν στις συσκευές τους. Ωστόσο, οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι η αυξημένη χρήση smartphones και social media συνδέεται με αρνητικές συνέπειες σε όλους

αυτούς τους τομείς. Η μελέτη δημοσιεύθηκε σε επιστημονικό περιοδικό του *Lancet* για την ευρωπαϊκή πολιτική υγείας και εξέτασε 1.227 μαθητές από 30 διαφορετικά δευτεροβάθμια σχολεία της Αγγλίας. Τα ευρήματα δεν εναντιώνονται στις απαγορεύσεις κινητών στα σχολεία, αλλά υπογραμμίζουν ότι αυτές οι πολιτικές από μόνες τους δεν αρκούν. «Χρειάζεται να εστιάσουμε στη μείωση του συνολικού χρόνου που οι μαθητές περνούν στα κινητά τους. Δεν αρκεί απλώς να τα απαγορεύσουμε στα σχολεία» ανέφερε η Δρ Goodyear. Η μελέτη έδειξε ότι η παρατεταμένη χρήση κινητών τηλεφώνων και social media σχετίζεται με: Χαμηλότερη ψυχική ευεξία, αυξημένα επίπεδα άγχους και κατάθλιψης στους μαθητές, μειωμένη φυσική δραστηριότητα και χαμηλότερη ποιότητα ύπνου και ακαδημαϊκών επιδόσεων.

Αυξάνονται στη Σκωτία τα κρούσματα βίας μεταξύ μαθητών

Εκθετική αύξηση της βίας μεταξύ μαθητών καταγράφεται στα σχολεία στη Σκωτία, με τη συμπεριφορά στην τάξη να έχει επιδεινωθεί «σε μεγάλο βαθμό» και τις απουσίες να ξεπερνούν αυτές της Αγγλίας, σύμφωνα με συνδικάτα δασκάλων, ειδικούς συμπεριφοράς και πολιτικούς της αντιπολίτευσης.

Σύμφωνα με στοιχεία έρευνας που δημοσιεύει ο «*Guardian*», το 44% των σκωτσέζων συμμετεχόντων έχουν βιώσει σωματική κακοποίηση ή βία το τελευταίο 12μηνο, ενώ το 90% έχει υποστεί λεκτική κακοποίηση.

«Γνωρίζουμε ότι η συμπεριφορά στα σχολεία της Σκωτίας έχει επιδεινωθεί σημαντικά και, σύμφωνα με την εμπειρία μου, σε σύγκριση με την Αγγλία, είναι πολύ χειρότερα» δήλωσε ο Tom Bennett, ανεξάρτητος σύμβουλος συμπεριφοράς στο Υπουργείο Παιδείας του Ηνωμένου Βασιλείου. Ο Bennett προσθέτει ότι ενώ η Αγγλία «δεν είναι καθόλου τέλεια», έχει «ξεκινήσει να παίρνει στα σοβαρά το κλίμα συμπεριφοράς στα σχολεία». Τα ποσοστά επίμονης απουσίας – που, σύμφωνα με τον Bennett, «αναμφίβολα» επηρεάζονται από την κρίση στη συμπεριφορά των μαθητών – είναι πολύ υψηλότερα στη Σκωτία. Συνολικά, το 31,4% των μαθητών δημοτικών και δευτεροβάθμιων σχολείων απουσίαζε για πάνω από το 10% των σχολικών συνεδριών το 2023-24, σε σύγκριση με το 19,2% στην Αγγλία. Εχει διαπιστωθεί εκθετική αύξηση βίας από την πανδημία και μετά.

Ιστορικά

Οι οκτώ Πρόεδροι της Ελληνικής Δημοκρατίας από τη μεταπολίτευση και μετά που ήταν μέλη της μεγάλης ακαδημαϊκής οικογένειας του μεγαλύτερου και αρχαιότερου πανεπιστημίου στη χώρα

Από το Πανεπιστήμιο Αθηνών στο Προεδρικό Μέγαρο

ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

18/12/1974 - 20/6/1975

Διδάκτορας από το 1934

Ο Μιχαήλ Στασινόπουλος σπούδασε στη Νομική Σχολή της Αθήνας, από όπου αποφοίτησε το 1924, ενώ ανακηρύχθηκε διδάκτορας της ίδιας Σχολής το 1934. Τη δεκαετία του 1950 διετέλεσε υφηγητής και τακτικός καθηγητής στην Πάντειο Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών και ανέλαβε τη θέση του Πρύτανη μεταξύ των ετών 1951-1957. Το 1968 εξελέγη μέλος της Ακαδημίας Αθηνών και στη συνέχεια εξελέγη Πρόεδρος της το 1978. Το 1969 απομακρύνθηκε από τη θέση του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας από τις κυβερνήσεις της δικτατορίας, όταν εξέδωσε απορριπτική απόφαση για τη νομιμότητα του καθεστώτος. Εξελέγη πρώτος βουλευτής Επικρατείας με το ψηφοδέλτιο της Νέας Δημοκρατίας στις εκλογές του 1974. Παρατήθηκε τελικά για να εκλεγεί από τη Βουλή των Ελλήνων, μετά το δημοψήφισμα της 18ης Δεκεμβρίου 1974 με το οποίο καταργήθηκε η βασιλεία, ως ο πρώτος προσωρινός Πρόεδρος της νεοπαγούς Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας (12/1974 - 6/1975).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΤΣΟΣ

20/6/1975 - 15/5/1980

Στους συντάκτες του Συντάγματος

Τον Μ. Στασινόπουλο διαδέχθηκε ο Κωνσταντίνος Τσάτσος (5/1975 - 5/1980), νομικός και φιλόσοφος που συνδέωσε τη ζωή του και την ακαδημαϊκή σταδιοδρομία του με το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Υπήρξε απόφοιτος της Νομικής (1918) και διδάκτορας της ίδιας Σχολής (1929). Μεταξύ των ετών 1930 έως 1946 δίδαξε στα αμφιθέατρα της Νομικής Σχολής ως υφηγητής και στη συνέχεια ως καθηγητής, εμπλουτίζοντας το πρόγραμμα σπουδών της. Το 1941 και αφού είχε υποστεί διώξεις από το καθεστώς της 4ης Αυγούστου, απολύθηκε από την κατοχική κυβέρνηση, όταν αρνήθηκε να πραγματοποιήσει το μάθημά του την 28η Οκτωβρίου 1941, ημέρα της πρώτης επέτειου της επίθεσης των ιταλικών δυνάμεων στην Ελλάδα. Αντ' αυτού το μετέφερε στις 27 Οκτωβρίου, όπου φοιτητές και φοιτήτριες κατέκλυσαν ασφυκτικά το αμφιθέατρο, ενώ εκφώνησε ομιλία για την επέτειο. Επανήλθε στα καθήκοντά του το 1943 και παραιτήθηκε το 1946 για να πολιτευθεί. Εκλέχθηκε επίσης μέλος της Ακαδημίας Αθηνών το 1961. Είχε πλούσιο και σημαντικό διδακτικό, επιστημονικό, λογοτεχνικό και φιλοσοφικό έργο, ενώ ήταν από τους βασικούς συντάκτες του πρώτου μεταπολιτευτικού Συντάγματος του 1975.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

15/5/1980 - 10/3/1985, 5/5/1990 - 10/3/1995

Από μικρός στην πολιτική

Ο επόμενος Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής έλαβε το πτυχίο του από τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1929. Πολύ γρήγορα πολιτεύθηκε (1935) με το Λαϊκό Κόμμα, ενώ κατέλαβε σημαίνουσες υπουργικές θέσεις από το 1946 έως το 1950. Το 1951 προσχώρησε στο κόμμα του Ελληνικού Συναγερμού καταλαμβάνοντας επίσης σημαντικά υπουργεία, ενώ ανέλαβε την πρωθυπουργία το 1955. Έναν χρόνο αργότερα ίδρυσε το κόμμα της Εθνικής Ριζοσπαστικής Ένωσης (ΕΡΕ) και διετέλεσε πρωθυπουργός έως το 1963. Κατά τη διάρκεια της πρώτης πρωθυπουργικής του θητείας το 1961, τέθηκε ο θεμέλιος λίθος της Πανεπιστημιούπολης. Η δεύτερη πρωθυπουργική του θητεία ξεκίνησε μετά την κατάρρευση του δικτατορικού καθεστώτος, όταν ανέλαβε πρωθυπουργός της κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας, αναλαμβάνοντας το δύσκολο έργο της αποκατάστασης και της εδραίωσης της Δημοκρατίας. Εξελέγη δυο φορές Πρόεδρος της Δημοκρατίας (5/1980 - 3/1985, 5/1990 - 3/1995). Κατά τη διάρκεια της δεύτερης θητείας του, το Πανεπιστήμιο Αθηνών τον αναγόρευσε σε επίτιμο διδάκτορα της Νομικής Σχολής.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

10/3/1995 - 12/3/2005

Ασχολήθηκε με τη δικηγορία

Ο διάδοχος του Κ. Καραμανλή ήταν ο Κωνσταντίνος Στεφανόπουλος, ο οποίος υπηρέτησε το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας για δύο συνεχείς θητείες (από τον Μάιο του 1995 έως τον Μάρτιο του 2005). Ο ίδιος σπούδασε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, από όπου αποφοίτησε το 1948. Αμέσως μετά την ολοκλήρωση των σπουδών του άσκησε για αρκετά χρόνια τη δικηγορία στη γενέτειρά του, την πόλη της Πάτρας. Πολιτεύτηκε για πρώτη φορά στις εκλογές του 1958 με την Εθνική Ριζοσπαστική Ένωση (ΕΡΕ) και εξελέγη βουλευτής Αχαΐας το 1964. Μετά την πτώση της χούντας συμμετείχε ως υπουργός στην κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας, ενώ στη διάρκεια της Μεταπολίτευσης συμμετείχε ενεργά στην πολιτική σκηνή της χώρας ως βουλευτής. Την περίοδο εκτέλεσε κορυφαίους υπουργικούς θώκους. Εξελέγη Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας τον Μάρτιο του 1995, ενώ το 2000 αναγορεύθηκε και επίτιμος διδάκτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου.

Οι φωτογραφίες προέρχονται από τα επίσημα έγγραφα και τα δελτία ταυτότητας που τηρούσαν οι Πρόεδροι της Ελληνικής Δημοκρατίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και φυλάσσονται σήμερα στο ιστορικό αρχείο του. Η φωτογραφία του Κωνσταντίνου Καραμανλή προέρχεται από το Αρχείο Κωνσταντίνου Καραμανλή

Το Πανεπιστήμιο Αθηνών από την πρώτη στιγμή της ίδρυσής του, το 1837, ανέλαβε τη στελέχωση της κρατικής μηχανής και του ιδιωτικού τομέα εργασίας. Το καθηγητικό προσωπικό του και πολλοί από τους απόφοιτους του, και τις απόφοιτες του μετά το 1890, διέπρεψαν καταλαμβάνοντας θέσεις εξουσίας στην πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας. Η παράδοση αυτή συνεχίστηκε σε όλο τον 19ο και τον 20ό αιώνα, καθώς πολλοί απόφοιτοι του Ιδρύματος κατέλαβαν

βουλευτικές θέσεις, υπουργικούς και πρωθυπουργικούς θώκους, ενώ κατά την ταραγμένη περίοδο του Μεσοπολέμου, στη διάρκεια της Β' Ελληνικής Δημοκρατίας (1924-1935), ο τελευταίος από τους Προέδρους της, ο *Αλέξανδρος Ζαΐμης*, ήταν απόφοιτος της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Η πτώση του δικτατορικού καθεστώτος, το 1974, και το δημοψήφισμα του Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου οδήγησαν στην κατάργηση της βασιλείας. Η Γ' Ελληνική προεδρευόμενη Δημοκρατία, ξεκίνησε

Της **Χαίδως Μπάρκουλα**

Μέλους Ε.Δι.Π. στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και υπεύθυνης αρχειακών συλλογών Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Επιμέλεια: **Βαγγέλης Καραμανωλάκης**

Καθηγητής Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας, Πρόεδρος Διοικούσας Επιτροπής Ιστορικού Αρχείου του Πανεπιστημίου Αθηνών

την πορεία της, η οποία έχει καλύψει ήδη 51 χρόνια. Ένας νέος θεσμός, εκείνος του η της Προέδρου της Δημοκρατίας, εγκαθιδρύθηκε στη χώρα, ένας θεσμός που μπορεί μέσα από τις συνταγματικές αναθεωρήσεις να διαφοροποιήθηκε κατά περιόδους, αλλά σε όλα τα χρόνια της λειτουργίας του δεν αμφισβητήθηκε ποτέ. Το σύνολο των εκλεγμένων από τη Βουλή Προέδρων της Δημοκρατίας, με μοναδική εξαίρεση τον *Χρήστο Σαρτζετάκη* (απόφοιτος της Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου

Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης), είχαν μία ξεχωριστή σχέση με το Πανεπιστήμιο Αθηνών και τη Νομική Σχολή του, είτε ως απόφοιτοι είτε ως μέλη του διδακτικού προσωπικού της Σχολής. Εκτός από τους Προέδρους της Δημοκρατίας όμως από το Πανεπιστήμιο Αθηνών έχει αποφοιτήσει και η πλειοψηφία των Πρωθυπουργών της χώρας: Ενδεικτικά αναφέρονται οι Ελευθέριος Βενιζέλος, Χαρίλαος Τρικούπης, Γεώργιος Παπανδρέου, Κωνσταντίνος Μητσοτάκης, Κώστας Καραμανλής.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ

12/3/2005 - 13/3/2015

Αντίσταση από τη Γερμανία

Ο διάδοχος του Κ. Στεφανόπουλου και επί δύο συνεχείς θητείες Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, ο Κάρολος Παπούλιας (από τον Μάρτιο του 2005 έως τον Μάρτιο του 2015), επίσης ήταν απόφοιτος της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1959). Συνέχισε τις σπουδές του στο Πανεπιστήμιο του Μιλάνου και αναγορεύθηκε διδάκτορας του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου από το Πανεπιστήμιο της Κολωνίας. Την περίοδο εκείνη ανέπτυξε σημαντική αντιδικτατορική δράση στη Δυτική Γερμανία συμμετέχοντας στις προσπάθειες αφύπνισης της γερμανικής κοινής γνώμης εναντίον του καθεστώτος. Αμέσως μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, το 1974, εντάχθηκε στο ΠαΣοΚ και επί σειρά ετών κατέλαβε σημαντικές θέσεις ευθύνης, με πλέον σημαντική αυτή του υπουργού των Εξωτερικών. Τον Φεβρουάριο 2005 εκλέχθηκε από τη Βουλή Πρόεδρος της Δημοκρατίας και η θητεία του ανανεώθηκε το 2010. Κατά τη διάρκεια της δεύτερης θητείας του, το 2008, το Πανεπιστήμιο Αθηνών τον ανακήρυξε επίτιμο διδάκτορα της Νομικής Σχολής.

ΠΡΟΚΟΠΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

13/3/2015 - 13/3/2020

Πλούσιο έργο και στα αμφιθέατρα

Το 2015 τον Κάρολο Παπούλια διαδέχθηκε ο Προκόπης Παυλόπουλος (3/2015 - 3/2020), απόφοιτος κι αυτός της Νομικής Σχολής το 1973. Πραγματοποίησε μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στο Πανεπιστήμιο Paris-Panthéon-Assas, στο οποίο δίδαξε λίγο αργότερα και ως επισκέπτης καθηγητής. Η μακρά του διδακτική σύνδεση με το Πανεπιστήμιο Αθηνών εκκινεί από το 1980, όταν διετέλεσε επιμελητής της έδρας του Διοικητικού Δικαίου, ενώ το 1982 έγινε υφηγητής της ίδιας έδρας και έκτοτε κατέλαβε όλες τις καθηγητικές βαθμίδες, ενώ διετέλεσε και Διευθυντής του Τομέα Δημοσίου Δικαίου της Νομικής Σχολής, με πλούσιο επιστημονικό και διδακτικό έργο. Ταυτόχρονα με την ακαδημαϊκή του σταδιοδρομία, ασχολήθηκε ενεργά με την πολιτική. Το 1974 διετέλεσε γραμματέας του πρώτου προσωρινού Προέδρου της Δημοκρατίας Μ. Στασινόπουλου και το 1989 έλαβε τη θέση του αναπληρωτή υπουργού Προεδρίας στην Οικουμενική Κυβέρνηση του Ξενοφώντα Ζολώτα. Εκτοτε και έως την εκλογή του ως Προέδρου της Δημοκρατίας κατέλαβε σημαντικές υπουργικές θέσεις. Το 2017 αναγορεύθηκε επίτιμος καθηγητής της Νομικής Σχολής.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

14/3/2020 - 13/3/2025

Εσπασε το γυάλινο ταβάνι

Η πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της Δημοκρατίας, αλλά και η πρώτη γυναίκα στην ιστορία του ελληνικού κράτους που κατέλαβε το ανώτατο πολιτειακό αξίωμα, η Κατερίνα Σακελλαροπούλου (3/2020 - 3/2025), είχε φοιτήσει και αυτή στη Νομική Σχολή της Αθήνας, από όπου έλαβε το πτυχίο της το 1978. Συνέχισε τις μεταπτυχιακές της σπουδές στο Πανεπιστήμιο Paris-Panthéon-Assas. Το 1982 διορίστηκε εισηγήτρια στο Συμβούλιο Επικρατείας και διετέλεσε Πρόεδρος του Συμβουλίου από το 2018 έως το 2020. Επίσης, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα (2005-2014) δίδαξε στην Εθνική Σχολή Δικαστών. Το 2022 αναγορεύθηκε σε επίτιμη διδάκτορα του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης της Σχολής Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας τιμήσε το ίδρυμα με την παρουσία της σε πολλές και ξεχωριστές εκδηλώσεις αποδεικνύοντας έμπρακτα τη βαθιά της εκτίμηση για τον ρόλο που διαδραματίζει το δημόσιο πανεπιστήμιο στην Ελλάδα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΑΣΟΥΛΑΣ

13/3/2025

Η πορεία προς την Προεδρία

Ο νεοεκλεγείς Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Τασούλας έχει φοιτήσει και αυτός στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας, όπου και έλαβε το πτυχίο του το 1977. Εργάστηκε ως δικηγόρος, ξεκίνησε όμως παράλληλα την πολιτική του σταδιοδρομία, αρχικά στον χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς εξελέγη δημοτικός σύμβουλος και στη συνέχεια δήμαρχος (1994-1998) στον Δήμο Κηφισιάς. Από το 2000 και έπειτα πολιτεύθηκε με τη ΝΔ στην Περιφέρεια Ιωννίνων, όπου και εξελέγη διαδοχικά βουλευτής έως και σήμερα, ενώ κατέλαβε πολλούς υπουργικούς θώκους. Το 2019 εξελέγη Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων, συγκεντρώνοντας τις περισσότερες στην ιστορία της συγκεκριμένης εκλογής ψήφους. Το 2023 επανεξελέγη Πρόεδρος της Βουλής, αξίωμα από το οποίο παραιτήθηκε τον Ιανουάριο του 2025 λόγω της υποψηφιότητάς του ως Προέδρου της Δημοκρατίας.

Στο εργαστήριο

Τι είναι αλήθεια η γλώσσα μας, πώς αναπτύσσεται και πώς επηρεάζει τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο γύρω μας; Μια ομάδα καθηγητών, μεταδιδακτορικών ερευνητών, υποψήφιων διδασκάλων, μεταπτυχιακών και προπτυχιακών φοιτητών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών μαζί με συνεργάτες από την Ελλάδα και το εξωτερικό ξεκίνησε το 2010 να μελετάει τη γλώσσα και τη σχέση της με τον ανθρώπινο νου και εγκέφαλο. Η ομάδα του Εργαστηρίου Ψυχογλωσσολογίας και Νευρογλωσσολογίας διερευνά έτσι τους νοητικούς και εγκεφαλικούς μηχανισμούς που εμπλέκονται στη γλωσσική ανάπτυξη και επεξεργασία, καθώς και τις διαταραχές που μπορεί να επηρεάσουν τη γλωσσική ικανότητα του ανθρώπου.

Από τη θεωρία στην... πράξη

Στον 6ο όροφο της Φιλοσοφικής Σχολής στην Πανεπιστημιούπολη Ζωγράφου καθημερινά υλοποιούνται μελέτες που στόχο έχουν να φωτίσουν βαθύτερα την ανθρώπινη γλώσσα και τον τρόπο με τον οποίο ο ανθρώπινος νους και εγκέφαλος την επεξεργάζονται.

Ένα από τα βασικά ερωτήματα που μας απασχολούν είναι πώς αναπτύσσεται η γλώσσα στα πρώτα χρόνια της ζωής του ανθρώπου, πριν αρχίσει η επίσημη εκπαίδευση. Η ανάπτυξη, δηλαδή, διαφορετικών πτυχών του γλωσσικού συστήματος, από το λεξιλόγιο και τη συντακτική πολυπλοκότητα των προτάσεων που παράγουν τα παιδιά ως την κειμενική δομή των αφηγήσεών τους. Μελετάμε επίσης αν ορισμένοι ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες παίζουν ρόλο στην ανάπτυξη αυτή. Για παράδειγμα, επηρεάζουν οι γνωστικές λειτουργίες, όπως η εργαζόμενη μνήμη, ή το κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο της οικογένειας την ανάπτυξη της γλώσσας;

Ιδιαίτερη έμφαση έχει επίσης δοθεί από ερευνητές του εργαστηρίου στη μελέτη της διγλωσσίας, της ταυτόχρονης ανάπτυξης, δηλαδή, δύο γλωσσών και της ικανότητας ενός ατόμου να χρησιμοποιεί δύο ή περισσότερες γλώσσες. Η διγλωσσία αποτελεί ένα από τα πιο επίκαιρα θέματα στη σύγχρονη γλωσσολογική έρευνα, καθώς αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός των ανθρώπων που μεγαλώνουν σε διγλωσσία περιβάλλοντα. Στο εργαστήριο οι ερευνητές μελετούν πώς οι διγλωσσοί ομιλητές κατακτούν τις γλώσσες τους και πώς διαφέρουν από τους μονόγλωσσους

Εργαστήριο Ψυχογλωσσολογίας και Νευρογλωσσολογίας

Εγκεφαλικοί μηχανισμοί και γλωσσική ανάπτυξη

Οι ερευνητές ταξιδεύουν στα βήθη του ανθρώπινου νου και της γλώσσας, προσπαθώντας να αποκαλύψουν και να κατανοήσουν τους μηχανισμούς οργάνωσης και λειτουργίας τους

Της **Σπυριδούλας Βαρλοκώστα**

Καθηγήτριας Γλωσσολογίας στο Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

ομιλητές. Με ποιον τρόπο η μία γλώσσα επηρεάζει την άλλη και πώς η ποσότητα και η ποιότητα των γλωσσικών ερεθισμάτων από το περιβάλλον επηρεάζουν τη διγλωσση ανάπτυξη.

Η έρευνά μας όχι μόνο συνεισφέρει στη διεύρυνση των γνώσεών μας σχετικά με τη διγλωσσία, αλλά προσφέρει και νέες δυνατότητες για την εφαρμογή αυτών των ευρημάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παράλληλα, στο εργαστήριο μελετώνται οι δυσκολίες και τα ελλείμματα στη γλώσσα σε περιπτώσεις αναπτυξιακών διαταραχών, όπως η Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, η Αναπτυξιακή

Γλωσσική Διαταραχή σε επίκτητες διαταραχές του λόγου, όπως η αφασία μετά από εγκεφαλικό επεισόδιο, καθώς και σε νευροεκφυλιστικές παθήσεις, όπως η νόσος Αλτσχάιμερ. Η μελέτη των γλωσσικών ελλειμμάτων όχι μόνο φωτίζει τη λειτουργία του γλωσσικού συστήματος και τη σύνδεσή του με άλλα γνωστικά συστήματα, αλλά παράλληλα αποτελεί θεμέλιο για τον σχεδιασμό εξατομικευμένων και αποτελεσματικών παρεμβάσεων που στόχο έχουν την ενίσχυση της επικοινωνιακής ικανότητας και κατ'επέκταση τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων με δυσκολίες στη γλώσσα και την επικοινωνία.

Πρόσφατα ευρήματα της ομάδας

Ένα από τα πρόσφατα ερευνητικά έργα του εργαστηρίου, επικεντρώθηκε στον τρόπο με τον οποίο οργανώνουν τις αφηγήσεις τους άτομα που έχουν κάποια αναπτυξιακή ή επίκτητη διαταραχή του λόγου. Στόχος ήταν να κατανοήσουμε με ποιον τρόπο η οργάνωση μιας αφήγησης σε επεισόδια επηρεάζεται από τις γλωσσικές δεξιότητες σε παιδιά με διαταραχή αυτιστικού φάσματος και σε ενήλικους με αφασία που προκύπτει όταν ένα εγκεφαλικό επεισόδιο πλήξει περιοχές στον εγκέφαλο σημαντικές για τη γλωσσική επεξεργασία. Διαπιστώσαμε ότι τα αυτιστικά παιδιά σημείωσαν χαμηλότερες επιδόσεις

Μια φορά τον μήνα τα περίπου 25 μέλη του εργαστηρίου συγκεντρώνονται στον χώρο του εργαστηρίου στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών για να συζητήσουν την πρόοδο των ερευνητικών και άλλων δράσεών τους και τον προγραμματισμό των επόμενων

από τους νευροτυπικούς συνομηλικούς τους σε δύο μετρήσεις γλωσσικής ικανότητας, το αντιληπτικό λεξιλόγιο και την κατανόηση της σύνταξης, και ότι οι αφηγήσεις τους περιλάμβαναν σημαντικά λιγότερα βασικά γεγονότα της ιστορίας που αφηγούνται, λιγότερες πληροφορίες σχετικά με τον χρόνο και/ή τον τόπο της ιστορίας, καθώς και περισσότερες άσχετες εκφράσεις. Τα ευρήματα αυτά μας οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι η γλωσσική ικανότητα βοηθά την οργάνωση του αφηγηματικού λόγου στα νευροτυπικά παιδιά, ενώ τα αυτιστικά παιδιά φαίνεται να είναι λιγότερο αποτελεσματικά στη χρήση των γλωσσικών τους πόρων κατά την αφήγηση μιας ιστορίας. Οδηγήθηκε επίσης στην υπόθεση ότι οι άσχετες εκφράσεις στις αφηγήσεις τους μπορεί να προέρχονται από την αδυναμία τους να καταστέλουν παραπλανητικές λεπτομέρειες κι επομένως να κωδικοποιούν πραγματολογικά σχετικές πληροφορίες στα οπτικά ερεθίσματα με βάση τα οποία δημιουργούν τις αφηγήσεις τους.

Με στόχο να κατανοήσουμε καλύτερα τις γλωσσικές και γνωστικές δεξιότητες που συμβάλλουν στην αφηγηματική ικανότητα του ανθρώπου, μελετήσαμε πώς αφηγούνται μια γνωστή ιστορία νευροτυπικοί ενήλικοι ομιλητές χωρίς εγκεφαλική βλάβη και ομιλητές με αφασία μετά από εγκεφαλικό

επεισόδιο. Διαπιστώσαμε ότι ενώ οι δύο ομάδες δεν διαφέρουν ως προς τη λεξιλογική ποικιλία που παρατηρείται στις αφηγήσεις τους, διαφέρουν και στη συντακτική πολυπλοκότητα που έχουν οι προτάσεις των αφηγήσεών τους (μικροδομή αφήγησης, γραμματική) και στη συνθετικότητα των επεισοδίων της ιστορίας που αφηγούνται (μακροδομή αφήγησης, κειμενικοί δείκτες). Παράλληλα οι δύο ομάδες διέφεραν μεταξύ τους και στις επιδόσεις τους σε επιτελικές λειτουργίες όπως η εργαζόμενη μνήμη, δηλαδή η δεξιότητα να επεξεργαστούμε πληροφορίες καθώς τις αποθηκεύουμε, και η γνωστική ευελιξία, δηλαδή η ικανότητα να ρυθμίσουμε τη συμπεριφορά και τις σκέψεις μας για να προσαρμοστούμε σε νέες καταστάσεις. Τα ευρήματα της μελέτης μας ανέδειξαν τον ρόλο που παίζουν οι συντακτικές δεξιότητες και οι επιτελικές λειτουργίες του ομιλητή στην οργάνωση των αφηγήσεών του. Ο νευροτυπικός ομιλητής αξιοποιεί όλες τις δεξιότητές του, γλωσσικές και γνωστικές, ενώ τα άτομα με αφασία ως αποτέλεσμα εγκεφαλικής βλάβης στηρίζονται κυρίως σε γλωσσικές δεξιότητες, όπως το λεξιλόγιό τους. Τα ευρήματα αυτά έρχονται να τονίσουν την ανάγκη να ενσωματωθούν οι επιτελικές λειτουργίες στη λογοθεραπευτική παρέμβαση που προσφέρεται στα άτομα με αφασία.

Στο μουσείο

Μουσείο Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης

Ένας φάρος μνήμης, ένα παράθυρο στην Ιστορία

Στο κτίριο της Φιλοσοφικής Σχολής στην Πανεπιστημιούπολη Ζωγράφου, ένα ζωντανό αρχείο αισθητικής και πολιτισμού στεγάσει την ιστορία πολλών δεκαετιών: το Μουσείο Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης. Ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1941 ως «Παράρτημα των Διδακτικών Συλλογών Αρχαιολογίας», με αρχικό σκοπό την πρακτική εξάσκηση και την υποστήριξη της εκπαιδευτικής και ερευνητικής δραστηριότητας των φοιτητών, μέσα από λιγοστά, μα πολύτιμα, αρχαιολογικά ευρήματα. Με τα χρόνια, ο αριθμός των αντικειμένων μεγάλωσε και το 1984 έγινε επίσημα «Μουσείο Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης».

Μπαίνοντας μέσα στον χώρο του μουσείου δυσκολεύεται να κρατήσεις το βλέμμα σου σε ένα σημείο. Οι θησαυροί του απλώνονται σε έντεκα πλούσιες συλλογές, που καλύπτουν ένα ευρύ χρονολογικό και γεωγραφικό φάσμα. Αρχικά το βλέμμα πέφτει στη συλλογή των Κυπριακών Αγγείων, η οποία περιλαμβάνει αντιπροσωπευτικά δείγματα κεραμικής από την Παλαιολιθική έως την Ρωμαϊκή εποχή, που βρέθηκαν στην Κύπρο. Ο διευθυντής του μουσείου, ο καθηγητής **Πλάτων Πετρίδης**, στέκεται μπροστά από μια εξαιρετικά

← Αίθουσα Ιωάννου Μαρτίνου

Τα εκθέματα στην Αίθουσα Μαρτίνου στο Μουσείο Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης του Πανεπιστημίου Αθηνών

Της **Αγγελικής Παπαδημητρίου**

ενδιαφέρουσα συλλογή νεότερης ζωγραφικής αισθητικής τέχνης, η οποία διακρίνεται για την εικονογραφία και τις θρησκευτικές επιρροές της. Εξηγεί ότι η συλλογή περιλαμβάνει έργα που σπάνια συναντά κανείς, προσφέροντας μια μοναδική ευκαιρία μελέτης της αφρικανικής-χριστιανικής τέχνης. Καθώς βγαίνουμε έξω από το μουσείο ο κ. Πετρίδης αναφέρει ότι αποτελεί μέρος ενός διαχρονικού εκθεσιακού συνόλου, που περιλαμβάνει το Αρχαιολογικό Πάρκο, την Πινακοθήκη και το Αίθριο των Εκμαγείων όπου και δεσπόζει το εκμαγείο της θεάς Αθηνάς από το δυτικό αέτωμα του Ναού της Αφαιάς στην Αίγινα, ένα από τα σημαντικότερα εκθέματα της

Συλλογής Αρχαίας Γλυπτικής, Επιγραφικής και Εκμαγείων. Το μουσείο είναι ανοικτό σε μαθητές και επισκέπτες, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να βυθιστούν σε έναν κόσμο γεμάτο μύθους, τέχνη και παράδοση, ταξιδεύοντάς τους σε διαφορετικές εποχές. «Το Μουσείο Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης δεν είναι απλώς ένας χώρος έκθεσης, είναι ένα εργαστήριο βιωματικής γνώσης, μια γέφυρα που ενώνει το παρελθόν με το παρόν, φέρνοντας την Ιστορία κοντά σε μαθητές και επισκέπτες» δηλώνει χαρακτηριστικά η αρχαιολόγος Δρ **Αλεξάνδρα Σφυρόερα**. Μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα, σχεδιασμένα με προσοχή στις ανάγκες και την ηλικία των συμμετεχόντων, το μουσείο

μετατρέπεται σε ένα πεδίο ανακάλυψης, όπου η γνώση δεν διδάσκεται απλώς, αλλά βιώνεται μέσω δραστηριοτήτων και παιχνιδιών.

«Το μουσείο δεν είναι μόνο ένα παράθυρο στην Ιστορία, αλλά και ένα δυναμικό κέντρο έρευνας, όπου μέλη του τομέα Αρχαιολογίας, μεταπτυχιακοί φοιτητές και υποψήφιοι διδάκτορες διεξάγουν συνεχείς μελέτες και αναλύσεις» εξηγεί ο Δρ **Μισέλ Ρόγκενμπουκε** καθώς μας ξεναγεί στη Μονάδα Συντήρησης, έναν άρτια εξοπλισμένο χώρο, με εξειδικευμένα όργανα όπως φασματοσκόπια και ειδικά μικροσκόπια, για την ανάλυση υλικών και την αρχαιομετρική διερεύνηση. Το έργο της μονάδας αφορά τη συντήρηση αντικειμένων από τις πανεπιστημιακές ανασκαφές αλλά και την εκπαίδευση νέων αρχαιολόγων και συντηρητών στην περίπλοκη τέχνη της συντήρησης και διαχείρισης των αρχαιοτήτων. Τα εκθέματα του μουσείου προέρχονται από ανασκαφές, δανεισμό και δωρεές ιδιωτών.

Σημαντική προσφορά από την Ελένη Μαρτίνου Κρατώντας αναμμένη τη φλόγα της μνήμης

Της **Ασημίνας Αντωνοράκου**

Καθηγήτριας Τμήματος Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αθηνών

Μπαίνοντας στο Μουσείο Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης και παρατηρώντας τα εκθέματα του, δεν μπορείς να μη σκεφτείς τους ανθρώπους που ενισχύουν τη λειτουργία του. Μια τέτοια μορφή είναι η Ελένη Μαρτίνου, ένας άνθρωπος δοσμένος στην τέχνη και ένας κρίκος στη μεγάλη αλυσίδα της παράδοσης. Ως γόνος της οικογένειας Μαρτίνου φέρει το βάρος

και την τιμή μιας παρακαταθήκης που ξεκίνησε το 1895, όταν ο παππούς της, Θανάσης Μαρτίνος, ίδρυσε το παλαιοπωλείο «Μαρτίνος» στην Αθήνα. Από τότε, η ιστορία συνεχίζεται αδιάκοπα, ένα αέναο ταξίδι μέσα από αντικείμενα που ψιθυρίζουν τις ιστορίες τους σε όσους ξέρουν να ακούν.

Η ίδια ανέλαβε τα νήια του παλαιοπωλείου το 1972, όταν ο πατέρας της, Ιωάννης Μαρτίνος, αρρώστησε και στην πορεία το μετέτρεψε σε σημείο συνάντησης της τέχνης με τον χρόνο. Το 2001, τολμώντας ένα νέο βήμα, δημιούργησε έναν δεύτερο χώρο στην οδό Πινδάρου, όπου το παλιό και το σύγχρονο σμίγουν σε

μια αρμονική συμφωνία. Ωστόσο, δεν στάθηκε μόνο στην εμπορική διάσταση της τέχνης, καθώς γνώριζε πως η αληθινή αξία των αντικειμένων δεν βρίσκεται στην ύλη τους, αλλά στις ιστορίες που

κουβαλούν. Γι' αυτό, με βαθιά συναισθηση του πολιτιστικού της χρέους, προσέφερε 855 αντικείμενα από τη συλλογή του πατέρα της στο Μουσείο Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έργα από την πρωτοκυκλαδική ως την πρωτοβυζαντινή περίοδο βρήκαν στέγη στη νέα Αίθουσα Ιωάννου Μαρτίνου, δίνοντας φωνή στο παρελθόν και σμιλεύοντας τη συνείδηση των επόμενων γενεών. Πρόσφατα, συμπλήρωσε την αρχική δωρεά με αντικείμενα της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου, ανάμεσά τους κεραμικά αγγεία, σταυρούς-λειψανοθήκες και κυρίως εικόνες που χρονολογούνται από τον 17ο

έως τον 19ο αι. Μιλώντας για τα παραπάνω, η ίδια η Ελένη Μαρτίνου εξηγεί πως ο λόγος που την οδήγησε σε αυτή τη δωρεά ήταν η επιθυμία της να χρησιμοποιηθούν αυτά τα αντικείμενα στην εκπαίδευση, τόσο των φοιτητών όσο και των μαθητών. Για εκείνη, η γνώση και η ιστορική συνειδηση είναι ζωντανές μόνο όταν μοιράζονται και μεταλαμπαδεύονται στις νέες γενιές. Επιπλέον, αναφέρει τη σημασία του γεγονότος ότι τα εκθέματα αυτά θα συντηρηθούν με τη δέουσα προσοχή και θα παρουσιαστούν σε μια ειδικά διαμορφωμένη αίθουσα, όπου θα συνεχίσουν να φωτίζουν το παρελθόν και να εμπνέουν το μέλλον.

↑ Η πολιτική ηγεσία της Κύπρου και τα μέλη της αντιπροσωπείας του Πανεπιστημίου Αθηνών κατά την πρόσφατη επίσκεψή τους στο νησί

↑ Ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεράσιμος Σιάσος (αριστερά) συνομιλεί με την Υπουργό Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας της Κύπρου Αθηνά Μιχαηλίδου και τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας Νίκο Χριστοδουλίδη

ΜΕ ΕΠΤΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Η ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ

Παράρτημα του Πανεπιστημίου Αθηνών στην Κύπρο

Στην τελική ευθεία βρίσκεται ο σχεδιασμός του Πανεπιστημίου Αθηνών για τη δημιουργία παραρτήματος του Ιδρύματος στην Κύπρο. Ήδη, μια υψηλού ενδιαφέροντος συνάντηση μεταξύ της ηγεσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας και των Πρυτανικών Αρχών του Πανεπιστημίου Αθηνών πραγματοποιήθηκε στην Κύπρο. Εκεί εκφράστηκε επίσημα η κοινή επιθυμία για λειτουργία του παραρτήματος του Πανεπιστημίου Αθηνών στη Μεγαλόνησο από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Κύπρου **Νίκο Χριστοδουλίδη** και τον Πρύτανη του Ιδρύματος **Γεράσιμο Σιάσο**. Η συνάντηση έγινε παρουσία της Υπουργού Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας της Κύπρου **Αθηνάς Μιχαηλίδου** και της υφυπουργού παρά τω Πρόεδρω **Ειρήνης Πίκη** από τη μια πλευρά και αντιπροσωπείας του Συμβουλίου Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών, Κοσμητόρων και Προέδρων του Ιδρύματος από την άλλη. Εκεί και εκφράστηκε επίσημα η κοινή επιθυμία για λειτουργία του παραρτήματος του Πανεπιστημίου Αθηνών στην Μεγαλόνησο από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Κύπρου Νίκο Χριστοδουλίδη και τον Πρύτανη του Ιδρύματος Γεράσιμο Σιάσο. Η συνάντηση έγινε παρουσία και της Υπουργού Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας της Κύπρου από τη μια πλευρά και αντιπροσωπείας του Συμβουλίου Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών από την άλλη.

Όπως είπε δε χαρακτηριστικά υποδεχόμενος τα μέλη του Πανεπιστημίου Αθηνών ο κ. Χριστοδου-

Συνάντηση των πρυτανικών αρχών του Ιδρύματος στην Κύπρο με τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας Νίκο Χριστοδουλίδη και τοπικούς αξιωματούχους - Ιατρική, Νοσηλευτική, Οικονομικές Επιστήμες, Κλασικές Σπουδές, Ψυχολογία, Διοίκηση Επιχειρήσεων, Παιδαγωγικά Τμήματα θα ιδρυθούν σε πρώτη φάση στη Μεγαλόνησο

Του **Δημήτρη Κουτσομπόλη**

Μέλους ΕΔΙΠ του Τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών

λίδης, πρόκειται για το ανώτατο ίδρυμα που μόρφωσε δεκάδες γενιές Κυπρίων, ενώ σχετικά με την πρόθεση του Ιδρύματος να ανοίξει παράρτημα στην Κύπρο, πρόσθεσε ότι «είμαστε εδώ για να προχωρήσουμε στην πράξη το συντομότερο δυνατόν». «Όλες οι πόλεις της Κύπρου έχουν επιδείξει ενδιαφέρον για να σας φιλοξενήσουν. Αυτό είναι ενδεικτικό της αγάπης των Κυπρίων για το αρχαιότερο σχολείο του ελληνοισμού» τόνισε ο κ. Χριστοδουλίδης.

«Στο πλαίσιο και της στρατηγικής που έχουμε εκπονήσει ως Κυβέρνηση για τη διεθνοποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης και λόγω και της σχέσης που έχουμε Κύπρος και Ελλάδα χρόνια τώρα στον τομέα της ανώτερης εκπαίδευσης, είμαστε πάρα πολύ χαρούμενοι να έχουμε επιτέλους αυτή τη ρύθμιση που έχουμε καταφέρει να έχουμε από τη Βουλή, ώστε να μπορέσουμε να υλοποιήσουμε τον στόχο της λειτουργίας παραρτήματος από το Πανεπιστήμιο Αθηνών» πρόσθεσε από την πλευρά της μετά τη συνάντηση και η κυρία Μιχαηλίδου. Ακολούθως, η κυρία Μιχαηλίδου ανέφερε ότι στη συνάντηση εξετάστηκαν οι διάφορες παράμετροι που αφορούν «σε αυτό το μεγάλο εγχείρημα», εκφράζοντας, παράλληλα, την επιθυμία «να δώμε το συντομότερο δυνατό τη λειτουργία της πρώτης σχολής (σ.σ.: του Πανεπιστημίου Αθηνών) στην Κύπρο και να δώσουμε αυτή την ώθηση στην ανώτερη εκπαίδευση του τόπου μας».

«Στόχος μας είναι κατά το πρώτο διάστημα λειτουργίας του Παραρτήματος να προσφέρονται τουλάχιστον τρία προπτυχιακά προγράμματα σπουδών και επιπλέον μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών. Προγράμματα σπουδών που μπορούν άμεσα να ξεκινήσουν είναι: Ιατρική, Νοσηλευτική, Οικονομικές Επιστήμες, Κλασικές Σπουδές, Ψυχολογία, Διοίκηση Επιχειρήσεων, Παιδαγωγικά Τμήματα» δήλωσε σχετικά ο κ. Σιάσος.

Τα σχέδια και η απόφαση της Συγκλήτου

Το Πανεπιστήμιο Αθηνών σχεδιάζει τη λειτουργία του Παραρτήματος του στην Κύπρο ως το πλέον καταξιωμένο διεθνώς Πανεπιστή-

μιο της ευρύτερης περιοχής της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, θέλοντας να παρέχει σύγχρονη εκπαίδευση υψηλού επιπέδου και να υπηρετήσει εθνικούς και ιστορικούς σκοπούς προσφέροντας την επιστημονική του βοήθεια στην κυπριακή κοινωνία, τον Κύπριο πολίτη και τον Ελληνοισμό συνολικότερα.

Από την άλλη πλευρά, φαίνεται ότι η κυπριακή κοινωνία εξετάζει πολύ θετικά αυτό το ενδεχόμενο, όπως προκύπτει δε και από τα στοιχεία δημοσκοπήσεων που πραγματοποιήσε η ALCO στην Κύπρο. Με καθολικά θετική γνώμη για τη δημιουργία Παραρτήματος του Πανεπιστημίου Αθηνών στην Κύπρο, το 87% των ερωτηθέντων τοποθετούνται θετικά και μόλις 6% τοποθετούνται αρνητικά. Η ιδιαίτερα θετική γνώμη διαπιστώνεται σε όλες τις δημογραφικές κατηγορίες αλλά και στις διαφορετικές περιοχές της Κύπρου. Επιπλέον, το 85% των ερωτηθέντων αναγνωρίζει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών ιστορία και φήμη, το 76% υψηλό κύρος πτυχίου και το 72% ποιότητα σπουδών, χαρακτηριστικά που επιζητούν οι Κύπριοι πολίτες. Η ίδρυση του Παραρτήματος του Ιδρύματος στην Κύπρο αποφασίστηκε ομόφωνα από τα μέλη της Συγκλήτου του, οι Σχολές του μπορούν να εγκατασταθούν σε μία από τις μεγάλες πόλεις σε κτίρια τα οποία θα είναι κατάλληλα για τις εκπαιδευτικές ανάγκες του (ύπαρξη αμφιθεάτρων και επιπλέον αιθουσών διδασκαλίας, βοηθητικών χώρων, χώρων γραφείων κ.λπ.), ενώ καθίσταται εφικτή η εγκατάσταση Τμημάτων του Παραρτήματος σε διαφορετικές πόλεις.

Το Πανεπιστήμιο Αθηνών τιμήσε τους νέους αθλητές και τις αθλήτριές του

Διακόσιοι πενήντα αθλητές φοιτητές και αθλήτριες φοιτήτριες τιμήθηκαν με βραβεία από τις πρυτανικές αρχές, τα μέλη του Συμβουλίου Διοίκησης και τους Κοσμητόρες των αντίστοιχων Σχολών του Πανεπιστημίου Αθηνών σε μια λαμπρή τελετή που έγινε στα μέσα Φεβρουαρίου στη Μεγάλη Αίθουσα του κεντρικού κτηρίου του Ιδρύματος στα Προπύλαια. Όλοι τους ήταν νέοι αθλητές και νέες αθλήτριες με σειρά διακρίσεων, στους οποίους και επιδόθηκαν τιμητικοί έπαινοι και αναμνηστικά δώρα.

Η πρώτη Ολυμπιάδα Γλωσσολογίας νέων

Της **Αγάνης-Ελπίδας Παχατουριδίου**

Η πρώτη Πανελλήνια Μαθητική Ολυμπιάδα Γλωσσολογίας είναι πλέον πραγματικότητα και ολοκληρώθηκε με επιτυχία στα αμφιθέατρα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών στις 15 Φεβρουαρίου. Για τις ανάγκες της περισσότεροι από 500 μαθητές και μαθήτριες γυμνασίου και λυκείου από κάθε γωνία της Ελλάδας συναντήθηκαν για να αποκριτογραφήσουν άγνωστες γλώσσες και να ανακαλύψουν τη λογική που κρύβεται πίσω από τις λέξεις και τα σύμβολα. Δίπλα στους μαθητές, βρέθηκαν αρκετοί καθηγητές τους, στηρίζοντας την προσπάθειά τους. Η μεγάλη συμμετοχή και η ποικιλομορφία μεταξύ των παιδιών και των τρόπων σκέψης τους, έδειξαν ότι η γλώσσα είναι ένας κόσμος ανοιχτός σε όλους, ότι δεν υπάρχουν όρια μεταξύ των επιστημών. Η προσπάθεια να οργανωθεί η μαθητική Ολυμπιάδα ξεκίνησε τον Οκτώβριο με αφορμή την πρόταση της Μαριάννας Αργεΐτη, μαθήτριας της Β' Λυκείου, στην Επιστημονική Επιτροπή του διαγωνισμού. Η Ολυμπιάδα Γλωσσολογίας με τη χορηγία της Εταιρείας Αξιοποίησης και Διαχείρισης της Περιουσίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.